

1997. II. évfolyam 10. szám

GRAMOFON

Az igényes zenerajongó lapja

Ára: 296 Ft

Gidon Kremer
Trevor Pinnock
Helmuth Rilling
Keith Jarrett
Ravi Shankar
John Mayall

Foto: Szalay Zoltán

Vásáry Tamás

A HÓNAP INTERJÚJA

96.4

MÁR TÖBB MINT 399 999 EMBER HALLGATJA BUDAPESTEN!

BUDAPEST RÁDIÓ
96.4^{FM}
STEREO

1022 BUDAPEST,
BIMBÓ ÚT 7.
FAX: 212-4968
TELEFON: 212-4507

Retkes Attila
Főszerkesztő

Bösze Ádám
Lapigazgató

Zipernovszky Kornél
Jazzrovat-vezető

Trochilus Grafikai Bt.
Lapterv és tipográfia

Aradi Varga István
layout

A szerkesztőség címe:

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./Fax: 212-4782

Internet-cím:

http://www.bmc.hu/
gramofon.htm

Kiadja:

Amfisz Kft.

Iványi Margó
Felelős kiadó

1025 Budapest
Mandula utca 31.
Tel./fax: 212-4782

Terjeszti:

a Hírker Rt., az NHE,
a Kiadói Lapterjesztő Kft.,
és alternatív terjesztők

Terjesztésszervezés:

MediaTrade Bt.
Tel./fax: 342-2362

Nyomtatás:

**Franklin Nyomda és
Kiadó Kft., Budapest**

Felelős vezető:
Vágó Magdolna
ügyvezető igazgató

ISSN 1416-1109

15

Gidon Kremer

22

Helmuth Rilling

24

Keith Jarrett

23

Trevor Pinnock

41

John Mayall

42

Ravi Shankar

Tisztelt olvasó!

Mint bizonyára ön is észrevette, az elmúlt hónapokban a Gramofon profilja és arculata tudatosan megtervezett, óvatos lépésekkel, fokozatosan átalakult; az igényes zenerajongó lapja egyre inkább a klasszikus zene és a jazz felé orientálódott. A változásokat az olvasói igények széles körű felmérése előzte meg, s ezúton is köszönjük a fókuszcsoport-kutatásban való aktív részvételét, a telefonon, levélben, faxon érkezett észrevételeket. A Gramofon a jövőben hű marad a mostanra véglegesen kikristályosodott alapértékekhez, de továbbra is várjuk véleményét, javaslatait a kiadó címére: Gramofon – Amfisz Kft. 1025 Budapest, Mandula utca 31.

Októberi számunkban, A hónap interjújában Vásáry Tamás mondja el gondolatait karmesteri pályájáról és a zenés színházhoz fűződő kapcsolatáról, abból az alkalomból, hogy először vezényel operát Magyarországon. Folytatódik Oldal Gábor Kis magyar gramofonológiája és Lindner András Kiadói panorámája, amely ezúttal a Philips Music Group elnöke, Costa Pilavachi programadó nyilatkozatát és a Philips kiadói politikáját veszi górcső alá. Antológia rovatunkban Uhrman György a Don Giovanni különböző interpretációit veti össze; a klasszikus rovatban pedig áttekintjük a közelmúltban elhunyt Solti György a Deccánál töltött fél évszázadának lemeztérítését, és értékeljük a magyar kamarazene első számú nagykövetévé előlépett Keller Vonós-nyegyes felvételét. További kritikai rovatainkban többek között Herbie Hancock, Keith Jarrett, John Mayall és Ravi Shankar produkcióit elemezzük, és változatlanul jelentkeznek a Budapesti Fesztiválzenekarral, a Forrás-estekkel illetve a Budapest Music Centerrel foglalkozó rovataink.

Retkes Attila főszerkesztő
Bösze Ádám lapigazgató

A Gramofon következő száma november 12-én, szerdán jelenik meg.

**a Gramofon
októberi
szárjai**

T a r t a l o m

A hónap interjúja: Vásáry Tamás	2
Kiadói panoráma: Philips Music Group	5
Oldal Gábor: Kis magyar gramofonológia VII.	8
Antológia: Mozart: Don Giovanni	10
Salzburgi anziks – Beszélgetés Vesselina Kasarovával és Valery Gergiewel	12
Kritika: Klasszikus	14
Kritika: Jazz	24
A Nemzeti Tankönyvkiadó ajánlata	36
A Budapesti Fesztiválzenekar a Gramofonban	38
Forrás-estek a Gramofonban	39
Kritika: blues, filmzene, etno, pop	40
Budapest High End Show 1997	44
A Budapest Music Center a Gramofonban	46
Hírek	47
Játék	48

Vásáry

Tamás

„Minden jó abból fakad,
hogy másnak
jót akarunk”

Vásáry Tamás, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának főzeneigazgatója ezekben a hetekben legalább olyan sűrűn tűnik föl a Szent István Király Zeneiskola és Zeneművészeti Szakközépiskola zuglói épületében, mint saját zenekarának próbatermében. Naponta – szombaton és vasárnap is – három órát próbál azokkal a fiatal, pályakezdő énekesekkel, akiket a májusi meghallgatáson választott ki Verdi Rigolettójának szerepeire. (Rigolettót Massányi Viktor és Káldi Kiss András, Gildát Hamvasi Szilvia és Fonyó Barbara, a Mantuai herceget Pető József és Gergely Péter, Madalénát Szántó Andrea és Megyesi Schwarz Lucia, Sparafucilét Rácz István és Kovács István énekl, hogy csak a főbb szerepeket említsük.) A zenekari és énekkari feladatokat a Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus látja el, a rendező Horváth Zoltán. Az előadások november 18-án és 19-én lesznek az Erkel Színházban.

Gramofon: Verdi Rigolettója csupa pályakezdővel... Nem túlságosan merész vállalkozás ez?

Vásáry Tamás: Szeretem a kihívásokat. Olyan tehetséges, muzikális fiatalokkal dolgozom, hogy biztos lehetek a jó eredményben. Mindkét szereposztással tökéletesen elégedett vagyok. Annyi örömem telik ebben a munkában, hogy – bár még nagyon az elején vagyunk – nem tartom kizártnak, hogy ebből tradíció legyen, és akár évenként csináljunk egy operát.

●: Honnan származik az ötlet?

VT: Idén januárban, amikor a Szent István Király Szimfonikus Zenekar és Oratóriumkórus élén Beethoven IX. szimfóniáját dirigáltam a Zeneakadémián, már a próbák során el voltam ragadtatva ettől a fiatal együttestől. Csodálatos volt a felkészültségük, a fegyelmettségük, a fogékonyságuk. Azt mondtam Záborszky Kálmán igazgató-karmesternek, hogy minden évben szívesen dolgoznék velük. Amikor pedig megtudtam, hogy ezek a kiváló fiatalok már többször is közreműködtek operában, arra gondoltam, hogy megcsinálhatnám velük Verdi Rigolettóját.

●: Ezek szerint régi vágya valósul meg?

VT: A Rigoletto kisgyermek korom óta az egyik legkedvesebb operám. Úgy érzem, Verdi középső alkotói periódusának ez a darabja a

maga nemében teljes és tökéletes, semmihez sem hasonlítható.

●: Gyermekkori emléke milyen előadókhoz kötődik?

VT: Bármilyen különös, a darabot egy gépzongorának köszönhetően ismertem meg. Nagyapám, Baltazár Dezső református püspök a debreceni kollégiumnak gyűjtött adományokat Amerikában. Egy zongoragyáros anyyira megszerette nagyapámat, hogy nemcsak pénzben adakozott, hanem küldött egy gépzongorát is, legalább száz hozzátartozó tekerccsel. Az egyik a Rigoletto négykezes átirata volt. Édesanyám elmesélte az opera történetét, és engem rabul ejtett ez a csodálatos alkotás. Több személyes élményem fűződik a darabhoz a későbbi időkből is. Nagy szerelmemet, Házy Erzsébetet először Gilda szerepében hallottam az Operaházban. A Rigoletto egyike volt első hosszanjátszó (LP) lemezeimnek, amelyeket egyébként a párizsi Marguerite Long nemzetközi zongoraversenyen nyert díjam összegéből vásároltam.

●: Gondolom, ez az előadás lényegesen nagyobb előkészítést igényel, mintha profikkal dolgozna. Mikor kezdődött a munka?

VT: Szeptember 4-én volt az első próba, azóta csaknem mindennap dolgozunk. Legalább annyit próbálunk velük, mint máskor tíz koncertre. Határtalan öröm számomra ez a munka. Nekem

Fotók: Szalay Zoltán

partitúrákat. Az elképzelés közben magától kialakul.

●: Miközben tanulta a darabot, gondolt arra, hogy egy-egy résznél hogyan fogja instruíálni az énekeseket?

VI: Ezt a közös munka hozza meg. Előfordult már, hogy azt a megoldást, amit ugyanabban a szerepben az egyik énekesnél kifogásoltam, a másiktól elfogadtam, mert tőle annyira meggyőző volt. Az a leglényegesebb, hogy a művészi interpretáció hiteles, őszinte legyen. A napokban, amikor Rigoletto monológját próbáltuk, egy idő után azt mondtam: „Ha nem tudod magadévá tenni, amit javaslok, akkor csináld úgy, ahogy te akard. Bizonyítsd be, hogy a te elképzelésed a jó!” Ilyenkor hagyom magam meggyőzni. Az én dolgom az, hogy kibontsak minden lehetőséget, ami ezekben a fiatal tehetségekben benne van. A tanár „hozzáadni” különben sem tud, csupán felszínre hozza a meglévőt. Abban is biztos vagyok, hogy az a jó tanár és az a jó szülő, aki képes feleslegessé tenni önmagát. Ha ugyanis maradéktalanul teljesítette feladatát, a növendék, illetve a gyermek megáll a saját lábán, és önállóan teszi, amit kell. A próbákon egyébként ritkán fordul elő, hogy nehezen jutunk közös nevezőre. Én is azt érzem, amit Michelangelo olyan találóan fogalmazott meg: csak le kell faragnom a felesleget a márványtömbből. A szobor a maga tökéletességében ott van benne.

●: Mielőtt elkezdték volna a beszélgetést, éppen egy olasztanárral tanulmányozta a partitúrát. Sokat beszélget az énekesekkel a szövegről?

VI: Ez elsőrendűen fontos számomra. Az énekesnek egészen pontosan kell tudnia, hogy mit énekel, elvégre a zeneszerző is a szavak értelméből indult ki. És bizony ez a szöveg meglehetősen nehéz. Sok szó akad benne, amit nem

VI: Hamvasi Szilviával, akit először tavaly hallottam egy meghallgatáson, a Rádióban. Nem sokkal utána szerepeltünk együtt a városházán. Az ifjú művésznő karrierje közben külföldön is elindult; az a londoni menedzser vállalta az egész világra szóló képviselőt, akihez Solti György is tartozott. Londonban, a Wigmore Hallban rendezett három kamarakonzertemen ő is fel fog lépni, csakúgy, mint más, kiemelkedően tehetséges magyar muzsikuskok: az Auer kvartett, Bogányi Gergely zongoraművész és Kelemen Barnabás hegedűművész.

●: A Rigoletto zenekari próbái hamarosan kezdődnek, de jelenleg még a zongorás próbák folynak. Hogyan kezdte tanulni a darabot, hogyan alakította ki azt az elképzelést, amelynek megvalósításán most dolgozik?

VI: Egy hónappal a közös munka megindulása előtt kezdtem vele foglalkozni. Ez alatt az egy hónap alatt mintegy tizenöt órnyi zenei anyagot tanultam meg, hiszen most kellett meg- alapoznom az egész évet.

●: Zongora mellett tanul?

VI: Nem. Sétálok az erdőben. Tizenhét napig a svájci Locarnóban voltam egyedül. Naponta hathét órát sétáltam; fel a hegyre, le a hegyről, s közben olvastam és tanultam a

nincsenek saját gyermekeim, de ezeket a fiatalokat a gyermekeimnek érzem. Az pedig különösen boldoggá tesz, hogy mindezt ingyen teszem. Remélem, ez az idealizmus később majd támogatókat is vonz.

●: Meghallgattam egy Rigoletto-próbáját, és tapasztaltam, milyen empátiával foglalkozik az énekesekkel. Pedig ön zongoristaként és karmesterként javarészt hangszeres művészekkel működik együtt.

VI: Mindig szerettem énekesekkel dolgozni. Ha 1956-ban nem mentem volna el Magyarországról, még abban az évben az Operaházba kerültem volna korrepetitorként és karmesterként. Az akkori igazgató, Tóth Aladár nagyon bátorított, de hát a sors másképpen akarta. Az énekhang számomra a legelső, mindenk felett álló hangszer, valóban ez a zenélés alfája és omegája, ahogyan Kodály is mondta. Tisztelem és megértem az énekeseket. Ha arra gondolok, hogy már a zongorázás is mennyivel nagyobb fizikai függőséget jelent, mint a vezénylés, hát el tudom képzelni, milyen függőség lehet az énekítés. A hangszer ott van a torokban, a hangszálakban. Egy énekes számára a legcsekélyebb meghűlés is a fellépés lemondásával jár.

●: A meghallgatáson kiválasztott énekesek közül kívül lépett fel már korábban is?

találtam meg semmilyen szótárban. Még Ordasi Zsuzsának, az Olasz Intézet szakemberének is utána kellett néznie sok kifejezés pontos jelentésének. De hogyan is lehetne például Rigoletto monológiát tökéletes átérzéssel elénekelni, ha az énekes nincs tisztában minden egyes szó jelentésével? Amikor Rigoletto elmondja, hogy ő átkozott, nyomorult, púpos bohóc, a gazdája, a herceg viszont szép, büszke, gazdag... Nagyon sokat kell tehát a szöveggel foglalkozni.

●: Van-e darabnak az Ön számára olyan csúcspontja, amely valamiféle viszonyítási pontot jelent az egész mű szempontjából?

VT: Több ilyen van. Az egyik pszichológiai csúcspont Gilda és Rigoletto duettje az előbb említett monológ után. Rigolettónak Gilda valóban a mindene. A lánya, a féltett kincse, de egyben emlékezteti őt fiatalon elvesztett feleségére is. Olyan ez, mint egy szerelmi duett. Ahogy Müller Péter mondja, minden szellemiben van fizikai, és minden fizikailag van szellemi. Az ember teste és lelke szétválaszthatatlan, ha az egyik rázedül valamire, a másik is vele tart.

●: Milyen lesz a rendezés? Mennyiben hoz újat az elmúlt években megismert színpadra állításokhoz képest?

VT: Úgy gondolom, hagyományos lesz, eredeti helyszínekkel, kosztümökkel, azaz nem választjuk a mostanában divatos „modernizált” színtevitelt. Egyébként nem az a fontos, hogy melyik korba helyezik el a történetet. A szerelem, a harag, a gyűlölet, a bosszú érzése ugyanaz a XVI. századi Mantovában, mint a XX. századi New Yorkban. Baj akkor van, ha az opera környezetével megváltozik az érzelmi tartalom is. Horváth Zoltán rendezővel még nem kezdtük meg a munkát, de bízom benne, hogy jól tudunk együttműködni, hiszen a Margitszigeti Szabadtéri Színpadon Shakespeare–Mendelssohn Szentivánéji álom című darabját is közösen csináltuk, és szívesen dolgoztunk együtt.

●: A Szent István Király Szimfonikus Zenekarral CD-felvételre is készül. Mi lesz ezen a lemezen?

VT: Bizet Carmen-szvitje, valamint operaáriák.

●: Másfél éve Héthy Apor, a Magyar Rádió és Televízió Szimfonikus Zenekarának művészeti főtákará nyilatkozta, hogy milyen nagy gond volt a zenekar számára a CD-k hiánya. Most viszont már lassan megtelek egy egész polc a Rádiózenekar friss felvételeivel. Hol tart például a Beethoven-sorozat?

VT: A kilenc szimfóniát, valamint a Beethoven-hangversenysorozatban játszott nyitányokat tartalmazó hat CD elkészült a Hungaroton Classicnál. Öt lemez már kapható, rövidesen a hatodik is a boltokba kerül. Később kapható lesz a hat CD együtt is, dobozban. Elképzeltető, hogy a Beethoven-zongoraversenyek és a harmasverseny is megjelenik. Ezeket a felvételeket még meg kell hallgatnom, és dönteni ebben a kérdésben. Szóba került a Brahms-sorozat CD-n való kiadása is, bár erről én magam még nem

tárgyaltam. (Mint Hollós Mátétól, a Hungaroton Classic igazgatójától megtudtuk, a Brahms-sorozat kiadása a Beethoven-sorozat terjesztési sikerétől is függ – a szerk.). A Hungaroton Classicnál egyébként először egy Dohnányi-lemezünk jelent meg, és hamarosan kijön a két Dohnányi-hegedűversenyt tartalmazó új felvétel is, amelynek szölistája Szabadi Vilmos. A Schubert–Schumann koncertsorozatunk anyagát egy angol cég adja ki.

●: Egyszer egy újságíró szellemesen azt mondta, hogy a Rádiózenekar megkérte az Ön kezét. Azóta is tart a szerelem?

VT: Igen, szerencsére. 1992-ben Kelemen Pál felkérte a Rádiózenekart, hogy az általa menedzselte sorozatban lépjen fel, engem pedig meghívott zongorázni és vezényelni. A zenekar a koncert után írt egy levelet a Rádió vezetésének, annak érdekében, hogy minél szorosabb együttműködés lehessen közöttünk a jövőben. Aztán felkértek, hogy vállaljam el a zenekar vezetését. Mondtam a londoni menedzsernek, hogy boldogon jönnék vissza a hazámba dolgozni, de mint emigrációból hazatért muzsikos, bizonyára rengeteg támadásnak leszek kitéve. Élénken emlékeztem arra, amikor 1972-ben először látogattam haza a feleségemmel. Feleségem, aki egy magyar író lányaként nevelkedett, akkor látta először az országot, amelyről addig csak olvasott. Áradoztunk a barátainknak, mondtam, hogy ez itt valóságos paradicsom ahhoz képest, amit 1956-ban itthagytam. De amikor megemlékeztem, hogy akár haza is települnénk, megnyúltak az arcok. Én pedig megértettem, hogy ebben a kis országban olyan kenyérharc van, hogy jobb, ha lemondok az álomról.

●: 1993-ban mégiscsak elfogadta a Rádiózenekar felkérését...

VT: ...És elmondhatom, hogy azóta sem értek támadások vagy kellemetlenségek. A zenekarral pedig ugyanolyan csodálatos a munka, mint először volt.

●: Tudatosan törekszik arra, hogy ilyen ideális legyen a kapcsolat ön és a zenészek között?

VT: Ezt nem lehet „csinálni”. Én egyszerűen szeretem és megértem a muzsikosokat, és nagyon türelmes vagyok velük. Tudom, hogy ha valamit rosszul játszanak, nem azért teszik, hogy engem bosszantsanak, hanem azért, mert a zenélés nehéz mesterség. Arra viszont tudatosan ügyelek, hogy ne alázzak meg senkit a zenekarban. Rigoletto, a bohóc mondja, hogy ő és a bérnyílkos Sparafucile mennyire hasonlítanak egymásra. Az egyik a nyelvével öl, a másik a kardjával. Szavakkal kegyetlenebbül elbánhatunk valakivel, mintha megvernének, vagy megölnének. A legborzalmasabb úgy életben maradni, hogy az emberben mégis meghal valaki. Szomorúan látom, amikor egy tanár, egy szülő, egy karmester él (s egyben visszaél) a hatalmi pozíciójával.

●: Demokratikus karmester, vagy a zenei kérdésekben való döntést inkább fenntartja magának?

VT: Demokratikus vagyok. Ha valaki előáll egy ötlettel, amely jobb, mint az enyém, én nyitott vagyok rá. Nem akarok azzal törődni, hogy az én személyem fölényben maradjon. Az ember ne foglalkozzon állandóan saját magával. Van egy mondás, amely egy tibeti lámától származik. Így hangzik: „Minden jó abból fakad, hogy másnak jót akarunk, és minden rossz abból, hogy magunknak akarunk jót.” Azt szeretem, ha a fejeletmet az teremti meg, hogy én tudom a darabot, és van róla mondanivalóm. Más „fegyveremet” nem tudok elfogadni.

●: Egyszer mesélt arról, hogy írja az önéletrajzát. Hol tart?

VT: Hét könyv van készen, ez mintegy 2500 oldalt jelent. A dolog úgy indult, hogy megemlékeztem a feleségemnek, egyszer szeretném megírni az életem regényét. Ő azt mondta, üljek le, és kezdjem el. – Nem lehet – feleltem –, holnap koncertem van. – Ha nem kezdted el még ma, sohasem fogod megírni, hiszen mindig lesz koncerted – válaszolta. Már két éve eljutottam 1987-ig – ami nagyon nehéz időszakot jelent, hiszen akkor lett súlyos, gyógyíthatatlan beteg a feleségem –, de azóta annyi teendőm volt a Rádiózenekarral, hogy nem tudtam folytatni. Most újrakezdtém, és minden nap írok, még akkor is, ha éjjel kettőkor érek haza, és csak néhány mondatra telik erőmből. Kiadni azonban még nem tudom, hiszen kegyetlen őszinteséggel nézek itt szembe önmagammal, és ugyanilyen őszintén írok másokról is. Olyan az egész, mint egy pszichodráma. Úgy tervezem, hogy csak a halálom után jelenne meg.

●: Ön rajongott világsztár, itt, a Magyar Rádióban viszont olyan a szobája, amire a legendásabb jelző a „spártai”. Kicsi, sötét, hűvös, a bútorok régiek, kopottak. Még egy névtáblája sincs...

VT: Úgy gondolom, hogy a többi embertől is a lehető legfüggetlenebbnek kell lennünk, a tárgyaktól pedig még inkább. Én nem a gazdag embereket irigylem, hanem azokat, akiknek semmiük sincs, mégis boldogok. A mai nyugati embernek épp az a legfőbb problémája, hogy a nála alacsonyabb rendű dolgok, a tárgyak rabszolgájává teszi magát. A fontosat a felesleges dolgoktól teszi függővé. Megfordítja a hierarchiát, és ezért boldogtalan. Én egy szép, gazdagon berendezett irodában ugyanúgy érzem magam, mint ebben. Az ember halhatatlan, miért függne halandó dolgoktól? Nincsenek elvárásaim ezzel kapcsolatban sem. Szepes Mária mondta egyszer: „az embernek nincsenek jogai, csak kötelezettségei”. Vagyis senkit sem illet meg semmi. Engem sem. És ez így van jól.

Solymosi Tari Emőke

PHILIPS

Music Group

„Bennünket nem nyom a tradíciók terhe, mi vagyunk a friss színpont a lemezcégek nagy palettáján, s így másokhoz képest jobban segíthetjük a hallgatók eligazodását a piacot dömpingszerűen elárasztó CD-tengerben” – hangsúlyozta idén tavasszal, elnöki székfoglalójában Costa Pilavachi, a Bostoni Szimfonikusok egykori igazgatója, a PolyGram három, klasszikus lemezkiadója közül kétségkívül a legfiatalabbnak számító Philips Music Group új elnöke. A néhány hónapja még Philips Classics-nak nevezett, hollandiai székhelyű cég nagy hirtelen át-keresztelte magát Philips Music Group-pá, és ezentúl már ezzel a többlet sejtető címkével képviseli a négy „alvállalkozót”, vagyis a jövőben is fennmaradó

Philips Classics-t, a Point Musicot, a Gimell-t, illetve az Imaginary Road-ot. „Mind a négyen önállóan gazdálkodnak, miközben az anyavállalaton belül igyekszünk az eddiginél központosítottabb és hatékonyabb marketing-, illetve nemzetközi elosztási rendszert kiépíteni és működtetni” – hangzik az expoze. A cég irányítói persze azt is remélik a nem csupán egyszerű névcsereből álló változtatástól, hogy jobban kihasználhatják sztárjaik kapacitását, nagyobb biztatást adhatnak a már korábban a Philips-zászló alatt felsorakozott fiatal tehetségeknek, s közben feltehetően nagyobb számban nyerhetnek meg maguknak újabb, nagy reményekre jogosító pályakezdeket is. Miközben Pilavachi igyekszik nyomatékokat adni annak, hogy a Philips koncepciója igazi unikumnak számít a klasszikus

FOTO: NICK BRUGS - PHILIPS CLASSICS PROMOCIO

Sylvia McNair

zenei piacon, nem hallgathatja el azt sem, hogy takaréksággal a cég kénytelen szűkíteni az exkluzív szerződéssel magához láncolt művészek számát, s egyúttal – akár tetszik, akár nem – kénytelen beletörődni, hogy mind kevesebb CD-re van igény. A cégnek ezért arra is ügyelnie kell, hogy minden új kiadvány valamilyen szempontból különlegességgel számíton, s így – akár önálló marketingakciók révén is – „testre szabott” támogatásban részesüljön.

Tetézi a gondokat, hogy meglazult a hosszú ideje tartó, és korábban elszakíthatatlan kötelékként aposztrofált szoros kapcsolat a ma is a legrangosabb holland karmesterek számító Bernard Haitink és „philipsék” között, sőt más nagyságok is eltávolodtak csendben a cégtől. Vannak persze olyanok is, akik nem lettek hűtlenek: Jessye Norman vagy Alfred Brendel változatlanul a Philips legdíszesebb csillagaiként ragyognak, ahogy lassan már annak számít az 1989 óta a Philipshez láncolt orosz dirigensztár, a fiatalabb karmesternemzedék napjainkban talán legfelkapottabb művésze, Valery Gergiev is. (Interjúnk a 13. oldalon). De többször adta nevét a Philipsnek a ma is aktív diva,

PHILIPS

Music

Montserrat Caballé, akárcsak a sokat foglalkoztatott basszus, Samuel Ramey; az amerikai szoprán-csillag, Sylvia McNair vagy a lemezeinek számát tekintve csúcstartónak számító John Eliot Gardiner karmester. Újonnan aláírt exkluzív szerződése okán máris a kiadó sztárjai között tartják számon Fischer Ivánt és a Budapesti Fesztiválzenekart. A legifjabb Philips-művészek közül kiemelkedik a mindössze húszesztendőes amerikai sztár hegedűs, Leila Josefowicz, aki alig tizenhárom évesen, a világhírű St. Martin in the Fields zenekarral adott londoni koncerten debütált a világ előtt, majd négy évre rá, ugyancsak az említett, Sir Neville Marriner vezette együttes kíséretével mutatkozott be a Carnegie Hallban. A hegedűirodalom virtuóz darabjait játszi könnyedséggel megszólaltató művész minden fellépéséről az elragadtatás hangján szólnak a kritikák, kijár tehát az elismerés a Philipsnek, amiért másokat megelőzve sikerült exkluzív szerződéssel magához kötnie őt.

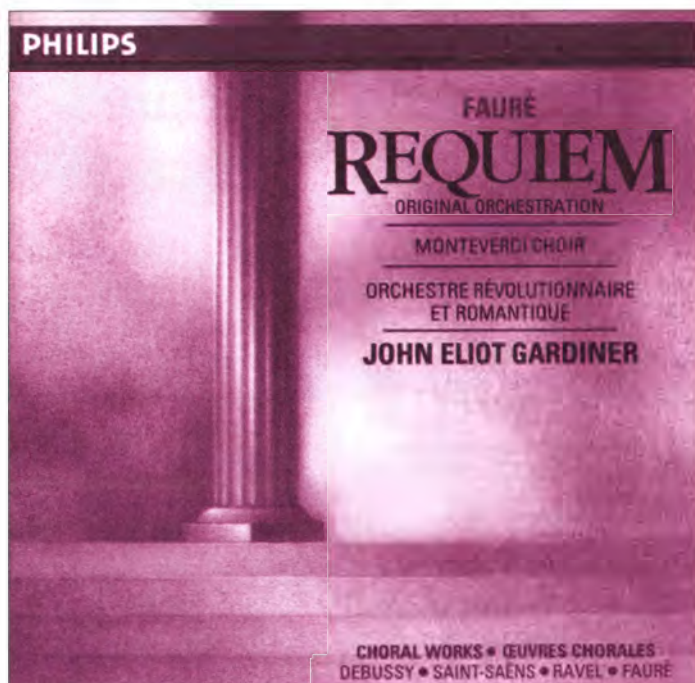
FOTO: NICK BRIGGS - PHILIPS CLASSICS PROMÓCIÓ

Olga Borodina

Costa Pilavachi programnyilatkozatában hangsúlyozta, hogy a Philips Classics címke a jövőben is fennmarad, és változatlanul reprezentálni kívánja a világ vezető nagy művészeit és együtteseit. „Azáltal, hogy csökken az új kiadványok száma – fűzte hozzá Pilavachi –, mód nyílik a megmaradó programok

minőségének javítására.” A második label, a Point Music 1992-től él; akkor született ugyanis a neves komponistával, Philip Glass-szal közösen kifundált vegyesvállalat ötlete. A New York-i kiadó CD-in a klasszikus zene találkozik a világtérenél, a jazzel és a poppal. Teljesen más profilú a Gimell Records – amelyet még 1981-ben hívott életre az elsősorban a reneszánsz egyházi zenére összpontosító Tallis Scholars együttes alapító lelke és motorja, Peter Phillips –, illetve a legfiatalabb címke, a Will Ackerman alapította Imaginary Road Records, amely mindenekelőtt klasszikus zeneszerzők – Mozarttól Gershwinig – műveinek modern hangszeres interpretációját helyezi kiadói politikájának fókuszába. A négy címke mellett a Philips Music Groupnak a jövőben is szándékában áll javított hangminőségben, CD-n újra kiadni az ötvenes-hatvanas évek legendás felvételeit, Mercury Living Presence névvel ellátva. Közülük is kiemelkednek – és nem csupán a magyar vonatkozások révén – Doráti Antal CD-i, amelyeken a négy Brahms-szimfónia, valamint Beethoven V. és VI. szimfóniája hallható, a Londoni Szimfonikusok, illetve a Minneapolisi Szimfonikus Zenekar tolmácsolásában. Ugyancsak kiemelt helyet foglal el a Brahms- és Mendelssohn-szonátákat tartalmazó Starker János-Sebők György-kiadvány.

A Philips Music Group újdonságai között megkülönböztetett figyelem kíséri Fischer Iván és a Fesztiválzenekar új Bartók-ciklusát, de sokan máris kíváncsian várják az együttes – a tervek szerint még idén decemberben piacra kerülő – Liszt-lemezét, amelyen a Faust szimfónia hallható. A japán zongoristakör kiemelkedő reprezentánsának számító Mitsuko Uchida több lemezből álló Schubert-sorozatából már megjelent az op.90 és op.142 jelzésű impromptu-eket tartalmazó első CD, a második –

Group

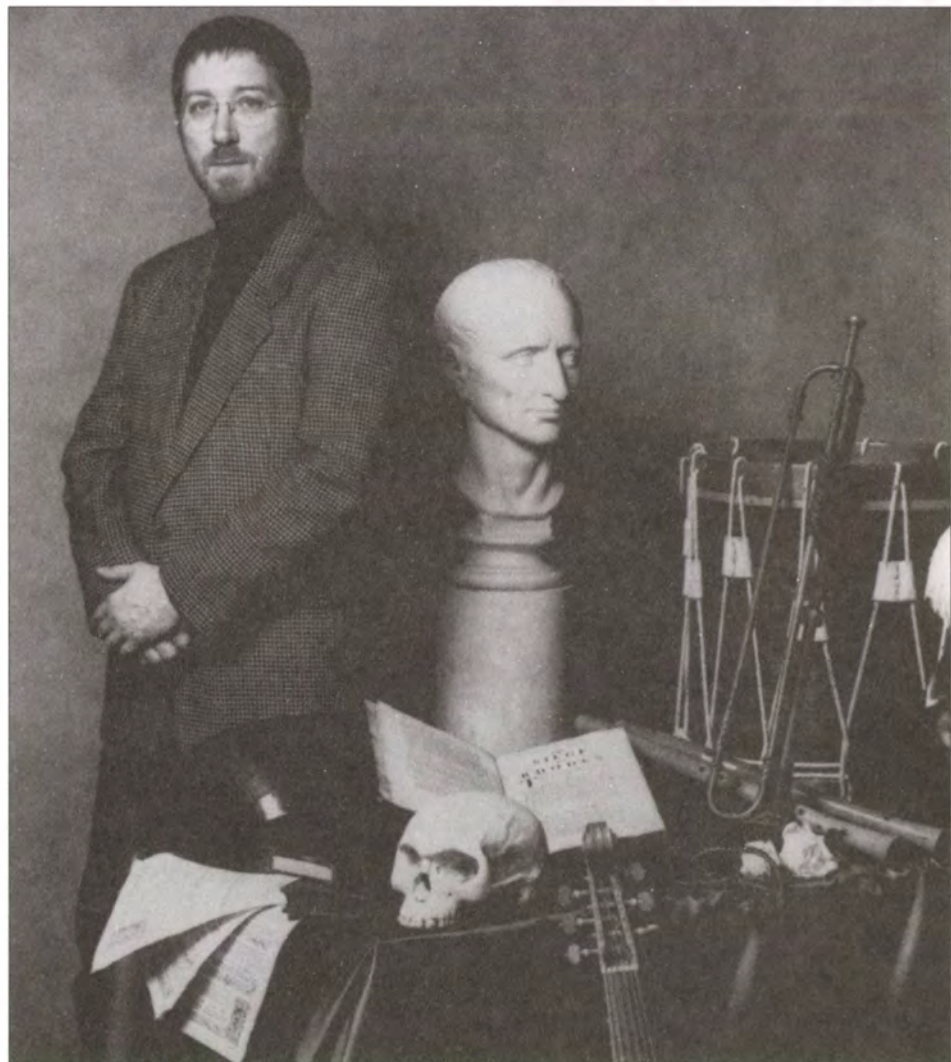

FOTO: RICARDO ALCAIDE

Philip Pickett

Zongoraszonáták, no. 15 (D. 840), no. 18 (D. 894) – pedig ősszel kerül piacra. A máris sztárként elkönyvelt orosz Olga Borodina önálló lemeze – amelyen Purcelltől Saint-Saënsig számos operakomponista népszerű altáriája hangzik fel, a Walesi Nemzeti Opera zenekarának kíséretével, Carlo Rizzi vezényletével – mellett nagy érdeklődés övezte a Samuel Ramey névvel propagált Verdi kiadványt, a komponista első operája, az Oberto, Conte di San Bonifaccio felvételét is. Nem kevésbé kíváncsian várta a szakma a Rimszkij-Korszakov ritkán hallható dalműve, A pszkovi lány eredeti nyelven megszólaló, teljes felvételét tartalmazó dupla CD-t, amelyet a kiváló énekművész, Galina Gorcsakova mellett a már említett orosz szupersztár dirigens, Valery Gergiev neve fémjelez. Nem kapott rossz minősítést Gergiev másik produkciója sem, amelyen az ambiciózus karmester-ász A végzet hatalma című Verdi-opera eredeti, 1862-es, szentpétervári ősbemutató-változatát rögzítette a

Philips számára, 1995 decemberében, a bemutató helyszínén. A három CD még az év elején került a nyilvánosság elé, egyidőben John Eliot Gardiner ugyancsak három CD-t megtöltő Händel-

felvételével (Agrippina), illetve egy másik operakiadvánnyal, a Seiji Ozawa vezényelte Sztravinszkij-remekművel, a Rake's Progress-szel. A Philips menedzsereinek gyorsaságát és aktualitás-érzékenységét dicséri, hogy a június 12-én újra megnyitott, az eredetihez híven újjáépített egykori Shakespeare-színház, az 1642-ben bezárt Globe ünneplésére két, az akkori idők zenéjét felelevenítő lemezt is kibocsátottak a „Globe zenészei” (The Musicians Of The Globe) közreműködésével, Philip Pickett régizene-specialista vezényletével. A Shakespeare's Musick korabeli dalokat és táncokat gyűjt csokorba, míg a The Masque of Oberon című CD Ferrabosco, John Coprario és Robert Johnson zenéjét tartalmazza. Szenzációnak számít a Shine című filmzene-CD is – a cég illetékeseinek jelzése szerint a kiadványból máris több mint egymillió példányt vásároltak meg a világban –, amely a David Helfgott pianista életútjáról szóló ausztrál film „eredeti hangbarázdáit” (original soundtracks) kínálja. De kiemelkedően sikeres a zeneirodalom legnépszerűbb slágerdarabjait „klasszikus zene millióknak” címkével, öt, meglehetősen heterogén programban találó high tech-egyveleg is...

Lindner András

PHILIPS

HAYDN

SYMPHONIES No. 94 «SURPRISE»
Nos. 95 & 96 «MIRACLE»

ORCHESTRA OF THE 18TH CENTURY
FRANS BRÜGGEN

Oldal Gábor
sorozata

Kis magyar

7. Ki lesz a piacvezető?

Az első világháborút követő években a magyar hanglemezpiacot birtokba vevő világcégeknek különféle nehézségekkel kellett megküzdeniük. A gyorsan meghonosodó elektromos felvételi technika műszaki és művészeti téren egyaránt mélyreható változásokat hozott, és megváltozott a közönségigény is. A problémákat ráadásul rövid idő alatt kellett megoldani.

Az első világháborúig a szórakoztató tömegzene alapját az operett és a katonazene, a szalonmuzika, valamint a kuplé képezte. Itthon ehhez a cigányzene és a magyarnóta társult. Hanglemezről is döntően ezek szóltak meg az akusztikus technikával készült felvételeken. Nem meglepő, hogy elsősorban e műfajoknak alakultak ki standard előadói, sztárjai is. A háború után Európa-szerte nyomasztóan érvényesült az amerikai ízlés- és divatvilág, a „jazzes” idióma. A kuplé helyébe a táncdal lépett, a jellegzetes „verse-refrén” felépítéssel. A szalonzenekart felváltotta a fúvós és ütőhangszerekből álló szvingzenekar. Általánossá vált a slágerdalok refrénjének éneklése. Mindehhez a korábrítól gyökeresen eltérő stílusú és hanganyagú „mikrofon-előadók” kellettek. A zenekari hangzás megváltozásával új szakemberre, az „arrangeur”-re is szükség volt, aki a táncdalt vonzó, színes, egyéni ruhába öltöztette. Szinte új zenei forma jött létre, amely felépítésében a lemez átlagosan háromperces játékidejéhez igazodott. A bonyolulttá vált elektromos felvétel elkészítéséhez hangtechnikus és zenei rendező vált nélkülözhetetlenné. Mindennek fokozatos kifejlődésére Magyarországon sem mód, sem idő nem volt. A problémákat nem-

csak a szakemberek, hanem a közönség is észrevette. Bizonyosságul idézzünk a széles körben elterjedt, Rádiótechnika című folyóirat 1930. márciusi számában – aláírás nélkül – megjelent cikkből: „Amikor a magyar gramofonfelvételek újra megkezdődtek, nagy konjunktúrája támadt a gramofonénekeseknek. Szinte gombamódra teremtek a fiatal énekeseket, akik az íróasztalt, üzleti pultot vagy gyári munkahelyüket cserélték fel a jövedemzöbbséggel vélt gramofonénekléssel. A világcégek pesti képviselőinek vezetői kellő hozzáértés hiányában válogatás nélkül bocsátották ezeket a vállalkozó szellemű fiatalembereket a felvevő mikrofon elé. Az eredmény pedig az volt, hogy ezerszámra készültek a minden kritikán aluli, eladhatatlan magyar lemezek.”

A helyzet azonban gyorsan változott, mert a világcégek a boltok forgalma alapján értékelték. A rátermett, új magyar szórakoztatózenei hanglemez-előadók első nemzedéke ekkor lépett színre. Kalmár Pál, Gábor József, Sebő Miklós, Vig Miklós, Weigand Tibor mellett néhány operaénekes is ott sorakozott: Szedő Miklós, Laurisin Lajos vagy Fekete Pál. A hazai előadók megjelenése természetes következménye, ellenlépése volt a külföldi felvételeken megszólaló, kiváló művészek dömpingjének. A külföldiek élén olyan előadó „díszelgett”, mint Richard Tauber, aki ezekben az években közel ezer (!) lemezt készített. A hazánkban megtelepedő világcégek rövid idő elteltével egymással is konkurenciaharcba keveredtek a magyar hanglemezpiac birtoklásáért. A kiszélesedő versengésbe magyar vállalat a siker reményével nem tudott belépni, mint ezt az Eternola példája is bizonyította. A magyar piac birtoklásáért folyó küzdelemben a harmincas évek elején lényegében már csak az Odeon-Parlophon, a The Gramophone Co. és a Deutsche Grammophon Ges. állt egymással szemben. Az Odeon-Parlophon csoport magyarországi képviselőjét az Engel Károly érdekeltségi körébe tartozó EKA vállalat

látta el. A cég – régi hagyományait folytatva – elsősorban a szórakoztató- és tánczene területének kiszélesítésével igyekezett döntő fölényt kiharcolni. A még mindig népszerű szalonzenében is e márkanév alatt találhatta az érdeklődő a legszelesebb kínálatot. Az Odeon-Parlophon annál is inkább számíthatott közönségsikerre, mert a műfaj legnépszerűbb európai művészei a Hubay-féle hegedűiskola neveltségi voltak, akik a Monarchia felbomlása után külföldön érvényesültek, mint színvonalas szalonmuzikusok. A cég magyar katalógusaiban oldalakat töltöttek meg Dajos Béla, Lóránd Edit vagy Géczy Barnabás szalonzenekarának felvételei. Széles körű volt a cég magyar tánczenei kínálat is. A felvételeket a harmincas évek elejétől már Budapesten készítették. A technikai berendezéseket Berlinből szállították ide; az akusztikailag megfelelő termékek megszerzésére nem sajnálták az időt és a pénzt. Ez idő tájt a technikusok még németországi szakemberek voltak, a zenei irányítás azonban már magyar kézbe került. Az Odeon-Parlophon három slágerénekes sztárja Kalmár Pál, Sebő Miklós és – újítként – Sándor Anna volt. A jelentős számú nótafelvétel elsősorban Cselényi József és Bodán Margit tündökölt.

A komolyzenei felvételek terén ez a cég nem mérkőzhetett a konkurens His Master's Voice márka kínálatával, ezért a repertoár új műfajokkal történő kibővítésével próbálkoztak. E téren világviszonylatban is az élre kerültek, Madách Imre Az ember tragédiája című művének lemezre rögzítésével. Az

grammofonológia

összesen hatvan, egyenként háromperces lemezoldalra rögzített dráma felvétele nem csupán a magyarországi hanglemezgyártás mindmáig legnagyobb vállalkozásainak egyike, hanem a nyugati kiadókat is megelőző, úttörő kísérlet egy teljes prózai színpadi mű felvételére. Az ehhez szükséges technikai bázist az addig kialakított rendszerben nem lehetett biztosítani, de a vállalkozáshoz – a kulturális kormányzat támogatásával – sikerült megnyerni a Magyar Rádió Rt. közreműködését. Előzetesen, mintegy főpróbaként a dráma rádióműsor formájában is el-

Az ember tragédiája felvételeinek készítéséből az első hivatalos lehallgatáson. FOTÓ: M. E. L.

hangzott. A lemezfelvételek idején – csaknem egy héten keresztül – a napi aktualitások kivételével a teljes rádióműsort előre elkészített, viaszlemezekre rögzített felvételekről sugározták; a rádió négy legjobb stúdióját pedig kizárólag a lemezkészítésre foglalták le. A több stúdióban párhuzamosan készített hanglemezfelvétel – mint korábban említettük – világviszonylatban is úttörő vállalkozás volt, s a rádió kiváló műszaki gárdájának magas szakmai színvonalát dicsérte. A felvételeket irányító rendező Németh Antal volt; a dráma főszereplői Tasnády Ilona, Abonyi Géza és Uray Tivadar; a zenei irányító pedig Farkas Ferenc. Az elkészült felvételt 1938 márciusában, díszbemutatón, meghívott közönségnek játszották le először. Ez volt az első alkalom, hogy egy hanglemezpremiert társadalmi-kulturális eseményként rendeztek meg.

A konkurens The Gramophone Co. a versengés során szintén kialakult hagyományait követte, és a hangsúlyt a komolyzenei felvételekre helyezte. Jelek magyar operaénekesekkel készítettek felvételeket: Basilides Mária, Székelyhidy Ferenc, Szabó Lujza, Halmos János hangja szólalt meg a kutyás címkéjű lemezeken; míg Komor Vilmos a Budapesti Kamarazenekart vezényelte. Világviszonylatban is merész lépés volt a kortárs zeneszerzők felkarolása. Kodály Zoltán Hány János című daljátékának részleteit például Nagy Izabella, Maleczky Oszkár és Palló Imre előadásában örökítették meg. Hanglemezsorozat

készült Bartók és Kodály népdalfeldolgozásából, s a felvételeken Bartók zongorakísérőként is közreműködött. Bartók saját szólószingora-kompozícióit is lemezeire játszotta; de megörökítették Hubay Jenő hegedűjátékát és Dohnányi Ernő zongorázását is. Dohnányi zenekari műveiből az első, külföldön terjesztett felvételt (fisz-moll szvit, op. 19) is ez a cég készítette. Szórakoztató felvételeiken is igényes és nívós művészeket foglalkoztattak; első helyen Szedő Miklóst. A magyar felvételek mellett természetesen felhasználták impozáns, világsztárokat felvonultató nemzetközi katalógusukat is, a magyar közönség számára lehetővé téve az ezekhez való hozzájutást.

A Deutsche Gramophon Ges. némileg visszazorult a versengésben. A tánczenében az országszerte kedvelt Vig Miklós volt az első számú sztárjuk; a magyarnóta-felvételeken pedig Palló Imre aratott megérdemelt sikert.

A magyar hanglemezkultúra kiszélesedését, fejlődését jól mutatja, hogy a korabeli sajtóban rendszeresen megjelentek hanglemezekről szóló tájékoztatások. Ezek szerzői részben fiatalok, részben viszont olyan, elismert szakemberek, mint Bartha Dénes zenetörténész, a Zeneművészeti Főiskola tanára. Ez a tény is azt bizonyítja, hogy a magyar zeneélet irányítói, csakúgy, mint a lemeztársaságok jelentős része már tudatos „médiahasználó” volt; s pontosan megértette a hanglemez – mint új közvetítő eszköz

– jelentőségét. E gondolatsor megerősítéseként idézzünk néhány sort dr. Molnár Imrénének, a Zeneakadémia tanárának 1934 októberében megjelent cikkéből: „A film és a gramofon ma még elsősorban a szórakozás eszközei a tömegeszemélyben. Mai napig sem foglalták el azt a helyet a rögzítő eljárások sorában, ami jelentőségüknél fogva méltán megilletné azokat. Mai napig sincs olyan, hivatalos film- és lemezgyűjteményünk, mint aminő a levéltár az iratok, s a könyvtár a könyvek részére.”

A magyar hanglemezkultúra fejlődésének új irányt szabott a rádió és a gramofontársaságok között 1933-ban fellángolt jogvita, amiről a Kis magyar gramfonológia 8. részében bővebben olvashatunk.

Oldal Gábor

(folytatjuk)

A **HUNGAROTON CLASSIC** ajánlata

KODÁLY

WORKS WITH ORGAN
Organoedia
ad missam lectam
Psalm No 114
Pange lingua
Laudes organi

GÁBOR LEHOTKA
HUNGARIAN RADIO
AND TELEVISION CHORUS
Conducted by
JANOS FERENCsik
ZOLTAN VASARHELYI

M O Z A R T

Don Giovanni

Az újkori európai szellem, a gondolat, tett és képzelet lovagjaként fellépő Fausttal, Hamlettel, Don Quijotével ellentétben az „érzéki zsenialitás” hőse törvénytörően az operai álomvilágban nyert halhatatlanságot. A remekmű együtt él és változik az idővel, élet és történelem függvénye. Hetvennél több rögzített előadása még annak számára is áttekinthetetlen volna, aki valamennyit birtokolná. A tízszázalékos válogatás tehát pusztán kiindulópont, viszont egyetlen „tökéletes” ajánlására (Milyen az? Ki mondja meg?) csak a hebehurgya vállalkoznék. Az első teljes hangfelvétel éppen 150 évvel az ősbemutató után keletkezett, a legutóbbiakat 60 esztendő választja el tőle.

I.
A romantikában gyökerező nagy német karmesterek látszólag a 19. század örökösei, egyetlen közös tulajdonságuk az azonos szellemi talajból fakadó művészeti-etikai elkötelezettség. Amit ma igencsak nélkülözünk. Fritz Busch személyét és lemezhangját nem lengi be olyan légkör, amilyen már-már mitikussá növeli Bruno Walter, Furtwängler vagy Klemperer alakját. Busch mégis

úgy él a zenetörténetben, mint a Mozart-vallásúak csalhatatlan pápája. Az első glyndebourne-i fesztiválon vezényelt Don Giovanni (és Così) lemezen „minden úgy van, ahogy lennie kell”; máig modern, mert minden zenei jellemzője klasszikus érvényű. Azért tetszik rendkívülinek, mert nincs benne semmi rendhagyó, nem érezzük semminek a hiányát vagy túlságos bőségét. Kifelé menő nemzedékem alapélményét a műről maradandóbban határozta meg, mint akármely sikeres színpadi megjelenítés. Ezen tanultuk s véltük megérteni Mozartot; ez mentse elfogultságomat, habár az egybeesik az általános kritikai elismeréssel. Számos kiemelkedő karmesteri teljesítmény, leleményes kísérlet és a műszaki megszállottak hangzó csodái után ma is ősminta és mérce. Némelyik főszereplője példaadó. Kevés együttesben ily összehangoltak az eltérő arculú úrhölgyek, kevesek adottsága technikai magabiztosságuk. Salvatore Baccaloni a legkiválóbb basszus-buffo, minden Leporellók legelsője, bár szinte megmagyarázhatatlan, miért. Jó tulajdonságai egyenként nem kivételesek, az összességük igen. Pataky Kálmánról nehéz részrehabilitálás és elfogódottság nélkül szólni. Ezüstösen finom hangjának és az énekének szép-

ségét legfeljebb a kanadai Léopold Simoneau érte utol e szerepben (a megjelölt felvételen erőteljesebb színészi átéléssel).

1990-ben egy tekintélyes kritikus a Bruno Walter vezényelte Metropolitan-produkciónak adományozta a „greatest performance” címet, a „csupa ideg energiát, belső életerőt és a karakterek iránti érzéket” nevezve meg fő érték gyanánt. Szememben jórészt Walter érdeme Ezio Pinza legendás Don Giovannija is. (Elég az 1930-as Pezsgóáriát és Szerenádát összehasonlítani Walter 1937-es salzburgi, illetve '42-es New York-i felvételeivel.) Közös teremtményük utánozhatatlan, egyszerre hőse a tragikus világrámának és a komédiának. Pinza termetre, hangra hatalmas és elegáns arisztokrata, erőszakos és behízlgően kedves; sokoldalúbb és természetesebb főhős nem akadt utódai között. Walter együttesében nincs gyenge pont, külön érdekesség, hogy a hangfelvétel évszázadának két superbasszistája találkozott a színpadon, ugyanis Leporellót Alexander Kipnis alakította (kissé kínálódva az olasz szöveggel). A Walter-lemezek, sajnos, nem hifi füleknek valók. Csak azoknak ajánlhatom, akik képesek „elvonatkoztatni” a zenét a kellemetlen kísérő zajoktól, beleértve a

színpadi és rádióveteli mellékzörejeket, az eredeti acetát vagy lakk-korongok sercegését stb. Salzburghoz fűződnek Furtwängler lemezei 1950-, '53- és '54-ből. (Az első és az utolsó EMI-kiadvány; a szintén 1954-es film nem nyilvános előadásokon készült.) Az értelmezés lényegében mindenkor azonos, a tragédia szele fúj a szín fölött. Az érzéki intenzitásnak és az érzékenek túli felfoghatatlannak a döbbenet senki másnál nem nyilvánult meg ilyen magától értetődően. Az első évi premier a későbbiek lázasan nyugtalan főpróbájának tűnik fel. Nincs még minden „a helyén”, de minden izgalmas. Az újabb betanulás 1953-ban megállapodottabb az előzőnél és némileg energikusabb a következő esztendeinél. Tito Gobbi, a gyakran acsargó, „gonosz” Giovannit Cesare Siepi váltotta fel, talán a legmegnyerőbb nagyúr Pinza után. Gobbi hangja szinte „megerőszkolta”, Siepi körülbúgja, simogatja, vagy egyszerűen „lenyeli” áldozatait. A Furtwängler-estek díszai a donnák. A hektikusan kapkodó Ljuba Welitsch helyére Elisabeth Grümmer lépett, a legjobb Anna, minden értelemben és mindenek között. Scharzkopf valamennyi Furtwängler-lemezen jelen van (a filmen nem). A hang '50-ben ragyog a legszebben, a szeretlen nő ábrázolása egyre mélyül, éneke a végső árnyalatokig pontosan kidolgozott és kifejező. A másik állandó szereplő Dermota. '54-ben átszellemültebbek az áriái, mint '53-ban, de több intonációs hibával. Sajnálhatjuk, hogy a diszkográfia legnagyobb részét Zerinája, Irmgard Seefried és Erich Kunz mint Leporello nem tértek vissza a felújításban, mert Erna Berger kissé édeskés parasztlány, Edelman meg túl darabos az izgó-mozgó mediterrán csirkefogó-szolgához.

II.

És még mindig Salzburg. Mitropoulos nem az előbbi „pátriárkák” szellemi-érzelmi hőfokán, de a színpadi élet heves és tarka forgatagának közepette a végzet árnyékában vezeti diadalra a korábbi években naggyá nőtt eszményi szereplőgárdát. Az is-méltéseket kerülve is megjegyzendő, hogy a szárnyaló hangú Grümmernél rezzenetnyi bizonytalanság sem elképzelhető, a rejtélyes és sebzett lélekről rajzolt portréja kellően kontrasztos és élesen megvilágított; Furtwängler óta is fejlődött. Lisa della Casáról elég annyit mondani, hogy nem kevesebb Schwarzkopfnál. (Az '54-es filmen sem.) Ekkor már Corena az első számú buffó, a későbbi modorosságok nélkül. Az úr-szolga kettős olaszsga bőven kamatozik a recitatívókban. A paraszti párocska eleven és fiatal; Frick előtt nem volt háborzongatóbb Kövendég, utána is csak Talvela lesz (Böhm/DG, 1966-67). Az éneklés magas színvonalával egyedül Giulini előadása vetekedhet. Tud-

juk be érdemének, hogy a stúdióban sikerült ennyire felizzítania társulatát. Vele elérte a sztereo korszakig, hangminőség dolgában nem kényszerülünk többé engedményre. Végre teljes pompájában kivirágozhat a mozarti zenekar. A Philharmonia Orchestra az akkori világléelő egyike, a kísérszólások villanásai, színei jelzik a komor vagy vidám pillanatok változását. Szinte látjuk, amint a zárt számok elő- és utójátékában kézen fogva vezetik-vonják elénk a szereplőt, majd tovább küldik-taszítják a cselekmény sodrásába. Ez mind Giulinit dicséri. Egy elemző, Hilary Finch a karmester átgondolt irányítását és zenei „kommentárjait” többre becsüli bármely színpadi rendező utasításainál. Egyetértek, mégsem hagyhatom említetlenül a zenei rendezőt, aki épp azzal vívta ki hírnevét, hogy valószerű, élő színházi hangulatot tudott támasztani a stúdiókban: Walter Legge-t. Felesége, Schwarzkopf minden eddiginél többet ér el. Váltig tökéletesen ura a szólamnak, a recitatívókban akár a korabeli olasz neorealista filmek pergőnyelvű asszonyaival felvehetné a versenyt. A basszusparók úr-inas jelmezében most két bariton ágát; vokális fürgeségük, könnyedségük a figurák nyeresége. Waechter gátlástalanságát férfias vonzereje és humora ellensúlyozza. A „Lá ce darem” kettősben hangja, mint az aranyló méz. Taddei hat évvel előbb még nagyvonalú (CET-RA), itt csibészesen dörzsölt Leporello, minden szava figyelmet érdemel, mert többjelentésű. Sutherland és Alva viszont általában kevesebbet mond a szövegnél, zenénél. Nem tudnak megmaradni első kettősük magas szintjén, áriáik lélektani váza hiányos. Masetto és arája megfelelők. Annak, aki megelégszik egyetlen Don Giovannival, ez a leginkább ajánlható.

III.

A Mozart-bicentenáriumba, illetve az előtte és azóta megjelent lemezek száma is túllépte a tucatot. Némelyikük már a 21. századot célozta meg. A neveket tekintve az Harnoncourt-felvétel ígért a régi nagyokéhoz fogható, az ő nyughatatlan kutatóösztrónétól, zenei illetékességétől és szervezőkészségétől várhattuk el a mű korunkra érvényes tolmácsolását. Az eredmény azonban elmentmondásosra sikerült, ezt a két finale példázza. Az elsőben a bábjátékszerű, panoptikummal merevített stilizálásért a feszültség lanyhulásával fizetett, a második monumentális felépítésével viszont meggyőz. (Némelyik ária szokatlan tempója kevésbé.) Énekesei közül Polgár László itthon is sikeres Leporellója kapta a kritikus babérokat. Hampsonnak – hasonló adottságai révén – Waechter remeklést kellett volna megismételnie; erre azonban csak Bryn Terfel volt képes a legfris-

sebb lemezen (Solti/DECCA, 1996. Lásd Gramofon 1997. 7-8. szám). Gruberova, Blochwitz és Bonney énekét nem érheti kifogás, de Edita lélekben áll távol Annától, Barbara pedig oly finomkodva viseli a Zerlina pártját, mintha szintén nemes hölgye volna. Az Elvira viszont a szó szoros értelmében kirí az együttesből Erényeivel együtt a vállalkozás csupán halványabb visszfénye az aranykorszakoknak.

A korszerűség ma jobbra korhűséget jelent. A feladat: képzeljük magunkat a 18. századi prágai vagy bécsi színházba, ahol Mozart irányította az előadást – a mai kutatók és karmesterek felfogása szerint! Örvedetes a korabeli hangszerek és stílusjegyek alkalmazása, ám olykor feszélyez a mai észjárással kiöltöztetett zenei megvalósítás. A Don Giovanni eléggé mehökkentő volt a maga idejében, ma sem szorul belelopott szempontokra. Több historikus irányzatú felvételen a gyenge szereposztás rontja kedvünket, kevés az átlag fölött magasló résztvevő. A Gardinerét sem az énekesi teszik naggyá. Ha az opera csupa recitatívóból állna, nem kívánhatnánk pompásabb, felkészültebb előadókat. Próza színpadon is csillognának s énektudásuk többnyire mintaszerű. Az áriákban azonban (talán Orgonasova és Prégardien kivételével) érdektelenné válnak, a csoportos számokban elszürkülnek: mintha hirtelen megfordítottuk volna rájuk szegezett látszóvünköt, vagy liliputi színészeket néznénk... Gilfry tenorális, lepkesúlyú hangja a Masettóéval és Leporellóéval támogatva sem tesz ki egy zengzetes bariton volument; Pinzának és társainak gúnyja ugyancsak lötyögne rajta. Persze nem a romantikus túlzást, verista harsányságot hiányolom, de megfelelő hangerő és színgazdagság híján Da Ponte és Mozart vérbő figuráiról lefoszlik a hús, vérük elcsurog. Ám még így is ez a legtetszetősebb korhű (nek vélt) felvétel. Gardiner zsenialitása kétségbevonhatatlan, zenekara élén pezsgő jókedvvel pergeti-kergeti végig a komédiát és sugallatosan tárja fel a dráma könyörtelen kifejtését. Ha a gyakorló vagy reménybeli gyűjtő színgazgatót akar játszani s egy világválogatottat szerződtetni, még seregnyi kitűnő teljesítményt talál a nem tárgyalt lemezekben. Az én csapatom a szövegből kiolvasható, bár nem lett volna szabad kihaynom Fischer-Dieskaute és Haefliger (Frischay/DG), Jurinacot (Moralt/Philips) és Te Kanawát (Maazel/Sony) vagy Chiaurovot és Berryt (Klemperer/EMI). Az ifjabb nemzedék iránt is méltányosabb lehetnék. Budapesten legalább 10-12 album található a különböző boltokban. Próbakönek valamelyik finálét ajánlom. Ha nem ellenállhatatlan, ne vegyék meg!

Uhrman György

FOTÓ: MERRY CYR

Salzburgi

Vesselina Kasarova

Jelen voltam 1992 nyarán azon a salzburgi estén, amikor a meghirdetett amerikai mezzoszoprán, Marilyn Horne helyett ön énekelt Rossini Tancredi című operájának főszerepét, és a nem éppen olaszos temperamentumáról ismert publikum máris új világsztárként, hangos ovációval ünnepelte. Beavatna, mi volt a beugrás hátterében?

Annio szerepét énekeltem Mozart Titus kegyelme című operájában, vagyis Salzburgban tartózkodtam, amikor megkeresett Gerard Mortier úr, és megkérdezte, hogy a bemutatásig hátralévő három hét alatt meg tudnám-e tanulni Tancredi szerepét. Azonnal igent mondtam; talán azért, mert közel húszéves koromig zongoristának készültem, s ennek köszönhetően gyorsan tanulok minden új szerepet. Igyekszem is úgy énekelni, akár egy hangszer...

A rendkívüli sikert hozó beugrás felröptette a nagy operadívák magasságába. Azóta már „megjárta” Európa nagy dalszínházait, a bécsi Staatsopertől a londoni Covent Gardenig...

Nem érzem magam sztárnak, távol is áll tőlem a sztárkodás minden „kötelező” allűrje. Nyomaszt viszont a felelősség. Úgy érzem, ha egy fiatal művésznak megadatik, hogy komolyabb karriert fusson be, mindenekelőtt természetesnek kell maradnia, és soha nem szabad szem elől vesztenie, hogy honnan jött. Én sem felejtettem el Stara Zagorát és Szófiát.

Amilyen váratlanul érkezett Mortier felkérése, ugyanolyan hirtelen került egykor kapcsolatba Mortier elődjével, Salzburg legendás dirigensztárjával, Herbert von Karajannal. Ki ajánlotta a salzburgi „mindenható” figyelmébe?

Egy szófia-i impresszárió eljuttatott egy hangzóanyagot az akkor már idős maestrónak. Utána felhívtak, el

A nemzetközi operavilág új csillagai közül mostanában szinte versengenek a nagy operaházak a jelenleg Zürichben élő, harmincas éveit elején járó, bolgár származású mezzoszopránért, Vesselina Kasarováért, éppúgy, mint a tíz évvel idősebb, „negyvenes” szentpétervári dirigensztárért, Valery Gergievért. Mindketten felléptek az idei Salzburgi Ünnepi Játékokon: Kasarova Mozart La Clemenza di Tito-jában ragadta magával a hallgatóságot, Gergiev pedig Muszorgszkij Boriszát vezényelte, a tőle megszokott drámaisággal. A művészek a Mozart-városban nyilatkoztak a Gramofonnak.

is jutottam Salzburgba, és Bach h-moll miséjét próbálhattam Karajannal. Már ki volt tűzve a hangverseny, amikor állapota hirtelen rosszabbodott, majd röviddel később meg is halt.

Említette, hogy sokáig zongoraművészek készült, aztán váratlanul énekelni kezdett. Kinek lehet hálás, hogy az operaének-lés felé fordította?

Világéletemben kedveltem az operát, de eszembe sem jutott volna, hogy énekelni tanuljak. Bár zongorakísérőként számos nagyszerű énekművészt kísérhettem, és többen szóltak, hogy szép a

hangom, mégis csak húszéves korom táján váltottam. Felkeresem a kizárólag dalénekesként ismert nagyszerű pedagógust, Ressa Kolevát, aki nyomban biztatni kezdett. Sokat köszönhetek neki.

Önt már eddig is számos rendezővel hozta össze a sors. Nem zavarja a sokféle, egymásnak ellentmondó felfogás?

Ellenkezőleg. Szeretem a változatosságot, bár mindig igyekszem elkerülni a botrányokat, s nem kedvelem azokat a rendezőket, akik öncélúan inkább csak provokálni akarnak, és ahelyett, hogy a művészetet szolgálják, a maguk abszurd ideáiba szerelmeselek.

A közelmúltban jelent meg Mozart áriáiból összeállított lemeze, amelyről több zenekritikus máris az elragadtatás hangján nyilatkozott. Mennyire fontos önnek a bécsi klasszikus mester?

Büszkeséggel tölt el, hogy bolgár létemre Mozartot énekelhetek a nagy komponista szülővárosában. Él ugyanis egy előítélet, miszerint a szláv hang nem Mozart-hang. Ezzel nem tudok egyetérteni. Szerintem nem szabad határvonalakat húzni, a zene nemzetközi. Aki persze sok Mozartot énekel, annak sokáig világos és fiatalos marad a hangja. Tudom, hogy évek múltán ott lesznek a repertoáromon a nagy Verdi szerepek is, de ma még óvatos vagyok, és A végzet hatalma, valamint a Falstaff mezzoszerepén kívül mást nem is énekelek tőle. De van időm; hosszútávra tervezem a karrieremet.

Valery Gergiev

anziksz

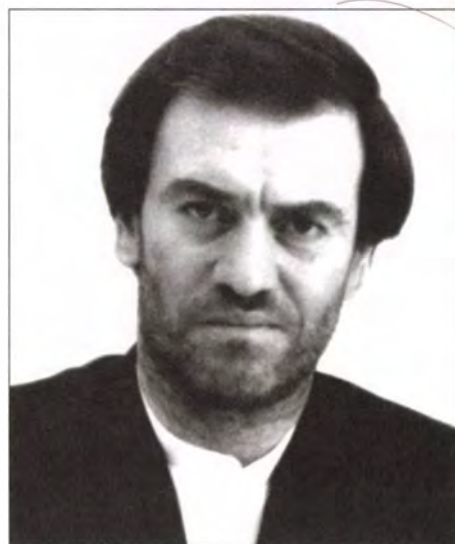

FOTO: PETER MOUNTAIN - PHILIPS CLASSICS PROMOCO

annyira megerősítenem, hogy ma már a világ legkiválóbb szimfonikus együtteseivel említik egy sorban. Ott-honosan mozgunk az olasz operák mellett a francia és a német dalművekben, de gyakran adunk hangversenyeket is, és repertoárunkba bekeült a XX. századi zene.

● Önt, aki kétségkívül az első számú orosz dirigens ma, folyamatosan bombázza meghívásokkal a milánói Scala, a New York-i Metropolitan, a londoni Covent Garden. Karrierje ugyanakkor szinte egybeforrt a Ki-

rowal, vagy ahogy ma ismét nevezik, a Mariinski színházzal. Ha kap egy meghívást, hogyan dönti el, hogy elfogadj-e vagy sem? Első a darab, utána az énekesekre kérdezek rá, de lényeges számomra a produkció stílusa is. Csakis arra a felkérésre mondom igent, ahol meggyőződésem szerint biztos a siker.

● Híve a kísérletező, „rendezői” színháznak? Hogyne. Mi is számos operát állítottunk színpadra nem hagyományos módon. Hadd említsem a Prokofjev-operákat, A tüzes angyalt, a Háború és békét, A játékost, amelyek egytől egyig avantgárd rendezések voltak, de a Salome vagy a Parsifal „fel fogása” sem ismételt senkit.

● Az elmúlt években jó néhány szakmai és állami kitüntetést kapott. Büszke rájuk?

Nem csak nekem, hanem a társulatnak is szólnak ezek az elismerések. Leginkább azért örülök nekik, mert segítenek újabb kapcsolatok kiépítésében, miután gyorsan terjed a híre, hogy a Mariinskiben ismét magas színvonalon muzsikálnak. Ez a szentpétervári színház erősen európai orientáltságú. Berlioz és Verdi is dirigált a házban, és Verdi kimondottan ennek a színháznak komponálta A végzet hatalmát. De megfordult itt Wagner, Johann Strauss, Richard Strauss épúgy, mint Mahler és Berg. Nem szabad elfelejteni, hogy 1925-ben Erich Kleiber közvetlenül a berlini bemutatót követően itt vezényelte el má-

sodszor a Wozzecket. Bár a repertoárnak ez a változatossága már a múlté, valamit igyekszem visszacsempészni belőle.

● Ön annyiban is hű Szentpétervárhoz, hogy ma is ott él, s – mint mondja – nem is áll szándékában másutt letelepedni. Ugyanakkor igazi világutazó és többszörös fesztiválapító, hiszen a szentpétervári Fehér éjszakák csillagainak fesztiválja mellett igazgatja a Rotterdamban tavaly életre hívott Gergiev-fesztivált, és Finnországban, a Kaukázusban, illetve Izraelben, a Vörös-tenger partján is önálló fesztivált hozott létre. Hogyan tud ennyi helyen jelen lenni?

Ezeket nem egy időben rendezik. A fesztiválok számomra lehetőséget kínálnak az igazi koncentrációra. Ilyenkor megtehetem, hogy napokon át csak Prokofjevre, Sztravinszkijra, vagy éppen Beethovenre összpontosítok. Hol lenne erre módom másutt?

● Idén Kocsis Zoltánt hívta meg rotterdami saját fesztiváljára; de vajon ön mikor jön Budapestre vezényelni?

1978-ban már dirigáltam ott az Állami Hangversenyzenekart, és ma is szívesen gondolok arra az estére. Ha felkérés érkezne, örömmel vállalnék a közeljövőben egy operaházi fel lépést is.

Lindner András

● Bejárta a fél világot, de Salzburgba mégis csak most jutott el. Elégedett volt a Borisz-produkcióval?

Színvonalas volt a szereposztás, élvezettel dolgoztam a bécsi zenekarral, Salzburg miliője is magával ragadott, és örültem, hogy a nemzetközi közönség is befogadta a Boriszt. De különösen kedvemre volt Herbert Wernicke jól értelmezhető rendezői koncepciója, olyannyira, hogy már meg s beszélgettünk, a jövőben is együtt dolgozunk.

● Az ön karrierje voltaképpen azzal vett startot, hogy 1976-ban, huszonhárom évesen megnyerte a berlini Karajan versenyt. Két évvel később már bemutatkozhatott az akkori leningrádi Kirov Operában, majd Jurij Temirkanov főzeneigazgató első asszisztensévé lépett elő. 1988-ban feljutott a csúcsra: kinevezték az opera művészeti vezetőjének, és jövőre már ennek tizéves jubileumát ünnepeheti. Készített mérleget?

Sok szép előadás van mögöttünk, nagyszerű a zenekarunk, kimagasló a kórus színvonala, nem kevésbé kiemelkedőek énekesünk. Olga Borodina, Galina Gorcsakova, Vlagyimir Galuzin vagy Zegam Grigorjan neve jól cseng. Amikor '88-ban belevágtam, az volt az első számú feladatom, hogy megújítsam az orosz repertoárt, és felépítsek egy új ensemblet. Öszintén mondhatom, nem lustálkodtam a tíz év alatt. A zenekart sikerült

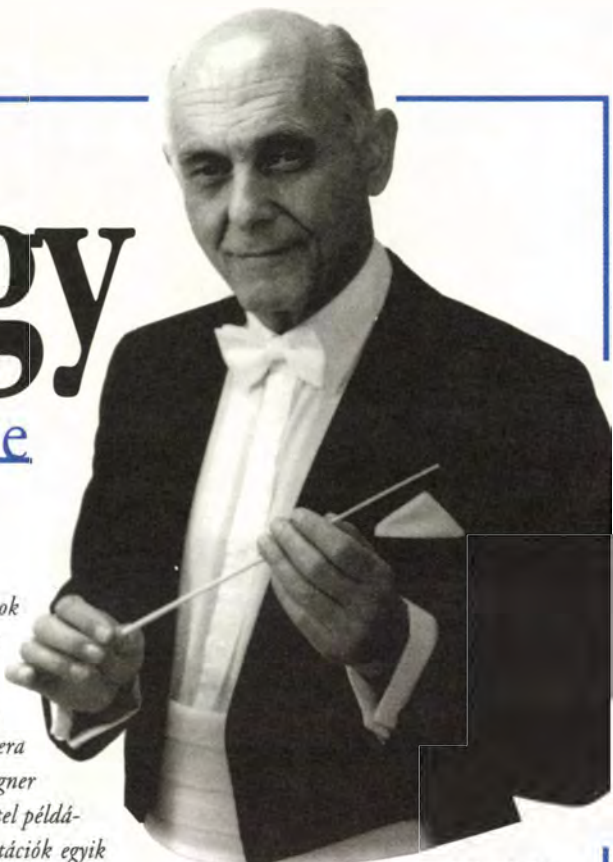
A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

JÓZSEF GREGOR
BASS

RAYON
L'INFERMATA BELLA
MOZART
ZARÉ
COSÌ FAN TUTTE
DE ENTROPIA
MIS TEA, SEREN
LE NOZZE DI FIGARO
SONZETTI
DOPPIA PASQUALE
L'ELISIR D'AMORE
PARIELLO
IL BARBIERE DI SIVIGLIA
SCARSI
LA CENERENTOLA
IL BARBIERE DI SIVIGLIA

Solti György

e m l é k e z e t e

FOTÓK: DECCA PROMÓCIÓ

tója a Traviata mellett a kritikusok által is nagyrabecsült felvételeket készített az Aidából, az Álarcosbálból, a Don Carlosból és az Otellóból. Nemcsak az olasz opera tolmácsolásához értett, hanem Wagner műveire is. A legendás Ring-felvétel például negyven éve a Wagner-interpretációk egyik meghatározója, sok fiatal karmester méri hozzá saját megfogalmazását. (Ez a gyűjtemény a Decca jóvoltából már kapható.) Mozartjai közül kiemelkedik a Figaro házassága, s a legutóbb megjelent Don Giovanni felvétel sem miatta tartozik az operák operájából készült felvételek második vonalába.

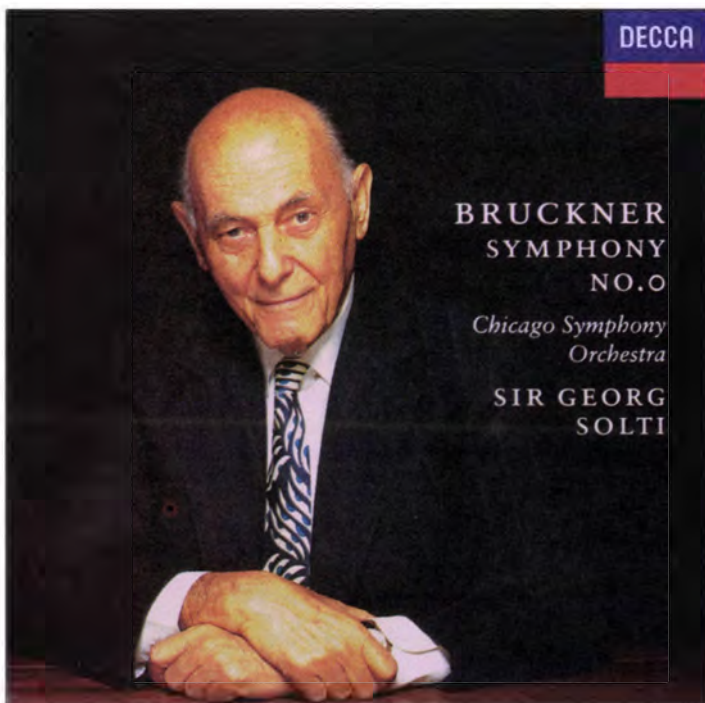
Solti pályáját nehéz lenne egy mondatban összegezni, éppen ezért Tóth Aladár 1938-ban megjelent írásából idézünk: „Csupa ritmus, csupa izzó ambíció ez a fiatal zenész. Céltudatos, határozott gesztusain természetesen megérezzük, hogy mennyit tanult Toscaninittól, akinek Salzburgban korrepetitora volt. De Solti egyike azoknak a tanulóknak, akik nem-

csak tudják a leckét, hanem mikor vizsgára kerül a sor, pompásan ki is tudják vágni a rezet. Aki ilyen ellenállhatatlan lendülettel, ilyen pompás bróval tud rázendíteni a Tolvaj szarka indulójára, aki ilyen biztos kézzel tudja összetartani zenekart, és ilyen eleven, azonnali kontaktust talál a közönséggel: az vezénylőtalentum a javából, biztos karrier embere, akivel számolni kell a hangversenyteremben és operaházban egyaránt!”

Solti György beváltotta az egykori zenekritikus jóváindulását, a vizsgán megfelelt, s tőlünk zenehallgatóktól summa cum laude minősítést kapott.

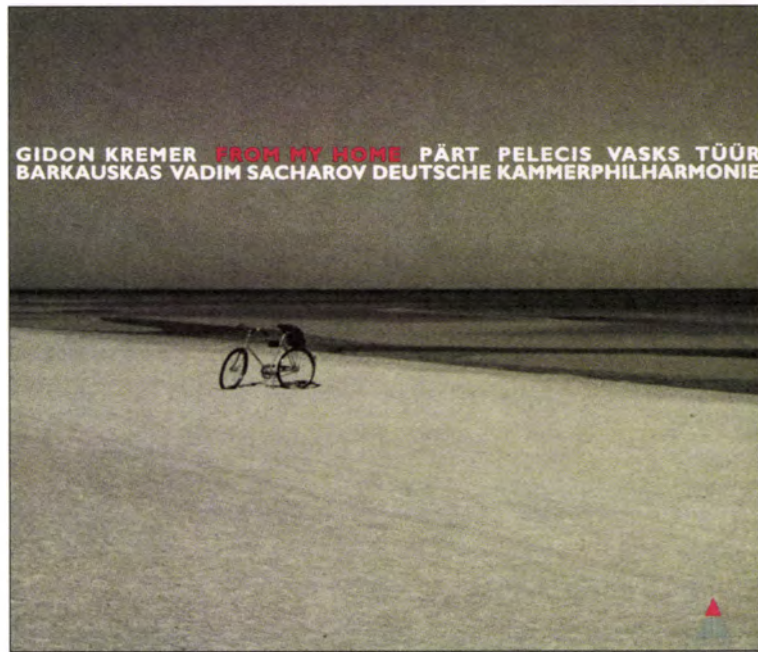
Bősze Ádám

az egyetemes zenekultúra egyik legnagyobbjától búcsúzunk most, amikor Solti György operafelvételeit próbáljuk pár sorban számba venni. A maestro ötven éven keresztül készített lemezeket a Decca számára. Toscaninihez hasonlóan elképesztően nagy repertoárt tudhatott magának, melyből most csak a legújabbakat, Solti öregkori „alkotásait” érintjük. Lemezei nemcsak művészi, hanem pedagógiai szempontból is értékesek, hiszen olyan énekes sztárokat karolt fel, és tett naggyá, mint Renée Fleming, Anne Sophie von Otter, Anghela Gheorghiu, vagy Roberto Alagna. Ezek a nevek azóta a magasrendű zeneművészetet fémjelzik, s bizonyítják, hogy Sir Solti György jó érzékkel vette őket maga mellé. E sorok írója számára az utóbbi évek egyik legnagyobb örökös operafelvétele Verdi Traviatája Gheorghiu és Alagna főszereplésével. A CD-n nemcsak a népszerű opera zenéje bódítja el a hallgatót, hanem az az ifjonti hév, melyet Solti az utolsó percig a magáénak tudhatott. A Covent Garden zeneigazga-

From My Home
Gidon Kremer – hegedű

• Teldec-Warner •

★★★★★
From My Home
Gidon Kremer – hegedű
Teldec-Warner

Hét szerző egy-egy műve szerepel a műsorban, amely ékesen bizonyítja a „varietas delectat” elv érvényességét. Hallunk hegedűre szólódarabokat, hegedű-zongora kompozíciót, vonószekari műveket, némelyikben az ütősök is szerephez jutnak, s nem hiányzik a hegedű-zongora kettősversenysen sem. A program kialakítása semmiféle mechanikus-automatikus szempontot nem követ, sem a szerzők születésének, sem a darabok komponálásának időrendjét.

Sajátja valamennyi mű Kremernek a Vörösmarty-féle értelmezésben is: szívből játssza őket. (Hogy az ilyesfajta átelkesített interpretációhoz mekkora szakmai felkészültség is szükséges, más lapra tartozik – Kremer nagyságrendű művész esetében ilyesmi nem szempont!). Meg is találják az utat a hallgató szívéhez.

A kezdő műsorszám, Balys Dvarionas Elégiája „egyidős” Kremerrel: az 1947-es év termése. Két komponistának ugyanez a születési dátuma: Peteris Plakidis és Georgs Pelecisé. Közülük az utóbbi hosszú ideig iskolatársa (osztály- sőt padtársa) volt Kremernek – és a hegedűre, zongorára és vonószekarra szánt Concerto ajánlása (Kremernek és Sacharovnak) arról is tanúskodik: ba-

ráságuk zenei téren is tartós. Arvo Pärt neve nálunk elsősorban a vokális muzsika kedvelőinek körében ismert – most hangszeres zenéjével találkozhatunk: a Fratres hegedűre, vonószekarra és ütőkre készült. A szólódarabok közül Plakidis táncpárja: kedves intermezzo (Two Grasshopper Dances – 1978-ból), Vytautas Barkauskas Partitája öt karakterdarab. A vonószekari Musica dolorosa ismeretében szívesen megtanuljuk a szerző, Peteris Vasks nevét, s a hegedű-zongora duók feltehetően keresni fogják Erkki-Sven Tüür Conversiójának kottáját.

1996 áprilisában egyébként a berlini TELDEC stúdiójában Plakidis rövid táncpárja kivételével valamennyi művet nyomtatott kottából játszották az előadók. Kremer kitűnő felvétele reflektorfénybe állította e darabokat, melyek szélesebb körű érdeklődésre számíthatnak.

E felvétellel sokakat ajándékozott meg az örve-nesztendő ünnepelt – arra serkentve a zenebarátokat, hogy mind újabb területeit ismerjék meg a zene szinte végtelen gazdagságú birodalmának.

Fittler Katalin

J e l m a g y a r á z a t

kiváló jó közepes hallgatható hallgathatatlan

FOTÓ: GREGOR PODGORSKI - ERATO PROMÓCIÓ

Schubert:
d-moll vonósnygyes

• Erato-Warner •

Roman Polanski A halál és a lányka című filmjének kísérőzenéi között találhatjuk meg Schubert talán legismertebb kamaraművét, a d-moll vonósnygyest (D 810). Az üres kvintekkel induló első tétel a Keller vonósnygyes előadásában erőteljesebben duzzad, s szenvedélyes lendülettel hömpölyög. A csellista, Kertész Ottó néha olyan hangon játszik, mely feledtet minden pontatlanságot. A Keller András vezette vonósnygyes játékában kétféle hangot figyelhetünk meg, mint minden Schubert-muzsikában. Az egyik hang az elhagyatottságról, szomorúságról beszél, arról a boldogtalan lélekről, akinek nincs otthona, árván él csupán. A másik hang az álmodozás hangja: nyugalmat áraszt, s elcsitítja a háborgó lelket is. Ez a

kétélű éneklés, ez a változó dallamosság adja meg Schubert zenéjének alapfeszültségét. Hol panaszkozik, hol boldog mosollyal fordul embertársaihoz. A szomorúság és boldogság érzelmei szókimondóan, leplezetlenül megjelennek e muzsikában, olyan őszinteséggel, hogy azt hihetnők, Schubert rögtön, első „hallásra” papírra vetette őket. Az egymással tusakodó érzések mellé szinte észrevétlenül lopózik az a magába zárt, tökéletes dallamiság, amely sem Schubert előtt, sem utána nem volt oly magával ragadó, mint akkor.

A Keller kvartett erénye a boldogtalanlás, és a boldogság őszinte dallá varázslása, amely még a legszörösebb szívű kritikust is megenyhítené. Van

S
c
h
u
b
e
r
t

Schubert:
d-moll vonósnygyes
Keller kvartett
Erato-Warner

nak azonban olyanok, akik lelkes kiscserkész-ként vadásszák a felvétel valós és valótlan hibáit, hogy miután a sebeket felszaggatták, megvető vigyorral nézzék végig a „szerencsétlen” haláltusáját. Ki gondolná azonban, hogy a vonósnygyes második tétele, ebben az előadásban könnyeket csalhat a hallgató szemébe?! Pedig minden figyelmet megérdemel ez a tolmácsolás, hiszen az a boldogtalanlás sugárzik belőle, melyről Szabolcsi Bence ír a legmeghatóbban: „A messzeség! – ez a legfőbb, legmélyebb varázs, az újfajta művész leghatalmasabb ihletője. Messze lenni, messzire menni, messzire jutni, de főképp messzire vágni! A távlat egyszerre új értelmet nyer s újfajta nyugtansággal kergeti a költőt vándorutakra a térben és időben. Nemcsak bánat van benne, hanem boldogság is, sőt érzelmes divat; mert szép így egyedül lenni a titkos sebekkel.”

S, ha valaki, legyen az egy technikailag felkészületlen művész, ezeket az érzéseket akár egy pillanatra is megközelíti, nem érdemelheti meg a dilettáns jelzőt, hanem inkább a piedesztálra jogosult. Legyen tehát Kellerék a dicsőség, hiszen ez a bemutatkozás költőkhöz s nem a szakértőkhöz szól.

Bősze Ádám

WARNER CLASSICS HUNGARY

LEMEZAJÁNLATA

BEETHOVEN
Zongoraversenyek
Schiff András • Bernard Haitink
Teldec 3 CD

PROKOFJEV és SOSZTAKOVICS
begeđűversenyek, NO 2
Gidon Kremer • Msztyiszlav Rostropovics
Teldec CD

MASSENET: Werther
Hadley, von Otter, Upsbau, Nagano
Erato 2 CD

R. STRAUSS: Az anynélküli asszony
Voigt, Heppner, Schwarz, Sinopoli
Teldec 3 CD

Rózsavölgyi
MUSIK SHOP

Kaphatók
a Rózsavölgyi Zeneműboltban
(Bp., V., Szervita tér 5.)

Mozart-áriák

• EMI Classics •

Mozart-áriák
Kathleen Battle – ének
Royal Philharmonic Orchestra
Vezényel: André Previn
EMI Classics

DDD

Százéves születésnapja alkalmából az ünnepelt EMI remek ajándékkal kedveskedik vásárlóinak, új sorozattal, amely az újdonságok árának egyharmadért (ajánlott ár: 990 Ft) kínál CD-lemezeket, igen sokfélét, mégpedig a DDD időszakból.

Kathleen Battle Mozart-áriáinak felvétele először 1986-ban került piacra, akkoriban még fekete lemez formájában is kapható volt. A műfajban kötelező, megkerülhetetlen „Exsultate, jubilate” mindenféle árfekvésben hozzáférhető a Vienna Masters 350 forintos korongjától az újonnan jött világsztárok tízszeres áron forgalomba hozott lemezéig. Ebben a darabban minden valamirevaló Mozart-énekesnő szeretné bizonyítani képességeit.

Kathleen Battle minden megszólalása mögött optimizmus van, a világ harmóniájába vetett bizalom. Amikor az Idomeneóhoz utólag komponált hegedűkíséretes áriában hűségét bizonygatja, még ebben a furcsa nadrágszerepben is hiteles tud lenni, miközben a szólóhegedűvel versenyre kelve egyre szenvedélyesebben csillogtatja koloratúr-képességeit.

És a remény színeinek jut hely Dido királynő panaszdalában is. A „Basta, vincesti” élő és szerelméért küzdelemre vállalkozó asszonyt idéz. A már említett szólómotetta és a fiatalkori „Il re pastore” című opera hegedűvel versengő pirotechnikai mutatványa egyaránt arról árulkodik, hogy Battle verhetetlen e műfajban.

Az „Un moto di gioia” miniatűrjét Mozart a Figaro felújítása alkalmából komponálta, s a darab egyszerűségével szinte „csőbe húzta” a mesterkélt ségre hajló új Suzannát. A lemezen hallható remek

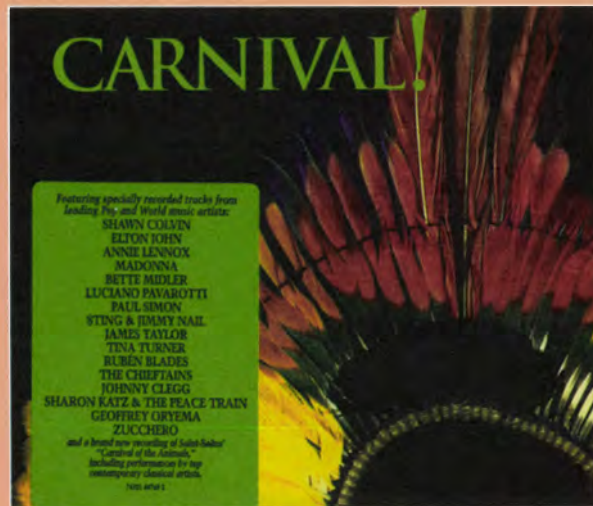
teljesítmények ellenére is érezzük, hogy Kathleen Battle nem Nancy Storace (ő volt Mozart számára az igazi és első Suzanne), s nem is Irmgard Seefried (ő pedig századunk legnagyobbja ebben a szerepkörben), hogy régi és új ideálokat említsünk.

Kemény munkával megcsinálja a természetességet, kidolgozza azt a „naivitást”, amelyről a komponista beszél egy levélben. Mindent összevetve, Kathleen Battle elbűvölő Mozart-énekesnő.

Farkas Virág

CARNIVAL

Világsztárok az esőerdőkért

Elton John
Annie Lennox
Madonna
Luciano Pavarotti
Paul Simon
Sting
Tina Turner,
és mások

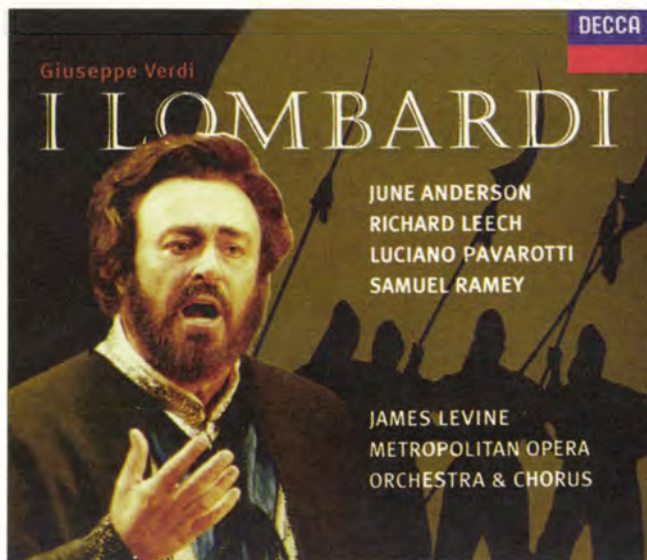
Saint-Saëns: Az állatok farsangja
Katia és Marielle Labeque,
Yuri Bashmet,
Misha Maisky

BMG
BMG ARIOLA HUNGARY

Verdi:
A lombardok

• Decca/PolyGram •

Csalóka mű, hol jobbat, hol kevesebbet mutat valódi értékénél. A lombard keresztshad először 1843-ban a Scalában dübörgött végig a színen. Az Erkel Színházba csak 1974-ben érkeztek meg Gardellivel az élen, de a mű akkor felfedezésként hatott. Hogyan lehetett egy ennyire jó Verdi-opera lényegében ismeretlen nálunk? 1969-ben Rómában a fénykorát élő Scotto mellett a még ifjú Pavarotti és Ruggero Raimondi szerepeltek, Gavazzeni vezényelt. (Ez többek között GDS, azaz a di Stefano nevét hordozó márkával jelent meg CD-n.) Rövidesen a Philips és Gardelli „Verdi minore” sorozata is bővült A lombardokkal, ott Domingo volt a tenorhős. A nagyszerű budapesti előadás Gardellinek és Sass Sylvia legnagyobb hazai sikerének köszönhetően emlékezetünkben túlragyogja a nagy nevek parádéját, s jótékonyan befolyásolta a diszkográfia gyarapodását. A Covent Garden Londonba hívta e művészeket, ahol – Forray Gábor Giottóból kivágott vitített képeivel és Mikó András rendezésével egyetemben – szintén kivételes ünneplésben részesültek. Az ottani estéről felvett HRE-lemezen Sass partnere Carreras és a bolgár basszista, Ghiuselev. Az „új” spanyol (még harmincon innen) korábban is fellépett a darabban, illetve a Jéruusalem című párizsi változatban; később részese a Scala-beli felújításnak, mely videón látható. Sass és Gardelli az 1983-

V E R D I

Verdi:
A lombardok
Anderson – Pavarotti
– Ramey – Leech
A Metropolitan Opera
Ének- és Zenekara
Vezényel: James Levin

as Hungaroton-felvétellel fejezték be jószolgálati tevékenységüket A lombardok körül. Az opera a Nabucco eget verő sikerét volt hivatva megismételni, a zene nem méltatlan az egyenesebb vonalvezetésű, drámaibb felépítésű és elemibb indulatú előzményhez, sőt a változatosabb és helyenként választékosabb eszközök fejlődést mutatnak. Következetességet és egységet azonban ne ebben a librettóban keressünk, s ha már a producerek rendre elmulasztják, legalább mi, hallgatók figyeljünk a szereposztási csapdákra. Giselda alapjában lírai, gyakran ékítményes szólama nem igényel nagyobb hangerőt, mint a Valéry Violettaé, de a II. fináleban van egy hanggyilkos szakasza. Veszélyeit Budapesten is jelezte a kritika, és Scotto sem könnyen birkózott meg vele. A sokoldalú June Anderson hangtípusától és énekesi modorától egészében idegen a Verdi-hősnőké. A fátyolos szalonhang középűt nem „visz”, a magasságokban gyakran szétszalad. Mind a nagyra becsült, de itt kissé kedvetlen Ramey, mint Anderson egyéniségéből hiányzik a fiatal Verdinél elengedhetetlen slancio, a lelkes lendület és meggyőző erő, ami jó esetben egy olasz „vidéki” színház hétköznapijain is áttör. Bonyolultabb a tenorok kiválasztása. Arvino apa-

szereplő, a cselekményben hadvezéri, a zenében csak tisztelgési rangú; igazi áriája sincs. A főtenor a tizenéves muzulmán ifjú, Oronte, aki mamájának vallja meg Giselda iránti szerelmét. Az ő áriáihoz, kettőseihez és a haldoklását, megterését és átlényegülését festő híres trióhoz szerződtek a sztárt. Vagyis a magvasabb, testesebb és zengőbb hangúak alakítják a kamaszfiút, míg a hadfi-atyáé az övéknél ösztövebb, nazálisabb vagy egyszerűen fiatalosabb színekben rezeg. (A Hungaroton Lambertidi Cesare párosa sem kivétel, csupán az Erkel színházi duó volt az, amelyben az „apányi” termetű és hangvolumenű Szőnyi Ferenc mellett valóban fiatal Kelen Péter kapta Orontét, s külseje, hangszíne és szenvedélyes éneke-játéka remekül illett a figurához.) Az új Decca-lemezen ismét billen az egyensúly. Az ifjabbik lírai tenor, az amerikai Leech kitűnő Arvino. 1990-es Faustja óta nem hallottuk ilyen jó formában, mint e tavalyi felvételen. A szerelmes kamasz viszont a 61 esztendő Pavarotti, s ha nem látom is... No de a rajongóit úgysem fogom lebeszélteni, másokat sem akarnék. Végtére is a hangszíne még mindig meglepően fiatalos – a korához képest. Technikailag sem rossz – a korához képest. Satöbbi. Ám korunkbeli úriember bármely tisztas helytállása sem keltheti az igazi ifjúság illúzióját. Pavarotti éneke gyakran szűk lélegzetű, néhol elnagyolt. Az ő cabalettái sem kapnak szárnyra, a kádenciák nehézkesek. Giselda látomásában nem éteri hangon üzen a mennyből, igencsak a földön topog. (Erről a hangmérnök nem tehet.) Így legtöbb örömrünk a Metropolitan zenekarában és kórusában telnek, ha Levine nem hajszolná túl az indulókat, csatadalokat, és nem fogná túlságosan vissza őket, ha a szólisták kíséretében ügyködnek. A Gardelli- és Gavazzeni-lemezekért tehát ezután sem pusztán nosztalgijából nyúlunk fel a polcra.

Uhrman György

Mozart:
Figaro lakodalma

• NVC Arts/Warner •

A glyndebourne-i fesztivál egy házasság gyümölcse. A vagyonos Sir John Christie feleségül vette a kedves szopránsubrettet, Audrey Mildmayt, s a kedvéért operaelőadásokat rendezett a sussexi birtokon. A vállalkozás művészi hitelét az első zeneigazgató, a zseniális Fritz Busch alapozta meg, életképességét egy nemkülönben kivételes tehetségű szervező, a most elhunyt Rudolf Bing biztosította. 1934 nyarán a Figaróval nyitottak, a His Master's Voice művészeti főnöke, Fred Gaisberg nyomban szerződést kínált. Mildmay volt Susanna, a grófné a finn Aulikki Rau-tawaara, Figaro egy ma is ismerős név viselője, Willi Domgraf-Fassbaender, a híres Brigitte apja. A sok siker és viszontagságot megért fesztivál kinötte eredeti kereteit. Éppen az első bemutató 60. évfordulóján avatták fel az új színházépületet, természetesen a Figaróval. Bernard Haitink vezényelt és Stephen Medcalf rendezte az új betanulást, amelyről nem mondhatunk elismerőbb jelzőt: mindenestül méltó ehhez a régihez és a dicsőséges 60 esztendőhöz!

Az első felvonásban még akar nem tetsző mozzanat. A kort jelző, de ideg színekkel festett, szegényes díszletek között kissé hűvösen semleges a játék, kevés a humor. A második felvonástól az együttes felhevül, Cherubino öltöztetésétől kezdve árad a zenéből a „bolond nap” szellemét átító mozarti bensőséggé és emberség – az opera legfontosabb többlete Beaumarchais eredeti vígjátékához képest. A IV. felvonás éjszakai kertje, benne az árnyjáték módjára mozgott figurák lefegyvereznek: oly sok elrugaskodottan

„modern” Mozart-rendezés (=torzítás) után végre nem kell utálkozva nézni a zene ellenében munkálkodó színpadra, nem kell holmi piszkozatban maradt és ránk erőszakolt elgondolásnak ellenszégülve élvezni a zenét! Az előadásnak egységes világa, hangulata és értelme van, az eltűri a vitatható elemeket is. Például azt, hogy Susannát, a darab „érzékeny” középpontját, mindenki kedvencét zsörtölődő, gúnyolódó angol szállásadónőkről mintázza a kitűnően, de kevés melegséggel éneklő Alisan Hagley. S hogy Susanna és Cherubino amúgy sem árasztják maguk körül azt az erotikus gőzkört, amely valóban az utolsó percig bolonddá teszi a lakodalom napját és résztvevőit. A többi szereplő kellően kárpótol. Gerald Finley nagyszerű énekes színész, középső regisztere tartalmas és kellemes; a küllemre-hangra eszményi Figarótól az választja el, hogy magassága kiüresedik, mélysége nem öblös. Renée Fleming ma nagy csillag. Kiváló grófnéja bizonyítja, hogy elsősorban lírai szoprán; részben ez magyarázza kevésbé sikeres Donna Annáját Solti lemezén. A mesterének Fischer-Dieskau valló Andreas Schmidt mindent „megcsinál”, ami Almaviva életre keltéséhez szükséges. Elgondol-

kodtat, miért nem tölt be a kiváló baritonista egyéniség, mint a mester és a többi nagy előd, London, Wachter, Prey. A mellékszereplők sorából a veterán karmester-tenor, Robert Tear emelkedik ki játékával és Susan Gritton (Barbarina) az énekével. (Tőle McCreeh friss Messiás-lemezén is gyönyörű szólókat hallottunk.) Az NVC-kazetta a Karl Böhm/Ponelle-féle, több, mint negyedszázada viruló örökzöld mellett is időtálló előadást rejt.

Uhrman György

ENGLISH SUBTITLES ♦ BOOKLET INSIDE

GLYNDEBOURNE
Festival Opera

W A Mozart

LE NOZZE
DI FIGARO

The first production to be filmed in
Glyndebourne's new opera house May 1994

NVC ARTS

Mozart: Figaro lakodalma
Finley – Hagley – Schmidt
– Fleming – Todorovitsch
– Röhl
London Philharmonic
Orchestra
Vezényel: Bernard Haitink

Figaro lakodalma

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

A HUNGAROTON CLASSIC ajánlata

mozart:
Don Giovanni

• EMI Classics •

Az igényes zenehallgató a Don Giovannit hallgatva rendszeresen kompromisszumokra kényszerül. Leggyakrabban a rendezés miatt, ha élő előadásban kívánja megnézni-meghallgatni kedvencét. De nem jobb a helyzet az énekesekkel sem, hiszen a tökéletes remekmű megszólalásakor minden apró esetlegesség megbocsáthatatlan hibának számít.

A mellékes zavaró körülmények ellenére drámai sodrású, nagy előadás a Furtwängler vezényelte 1950-es salzburgi premier. Elsősorban a fantasztikus női trió miatt. Érdekes, hogy Furtwängler számára nem elsősorban a hang-karakterek elválasztása volt a fontos, a három női főszereplőnek nem a különbözőségét hangsúlyozta, hanem mindhármójuk érzelmi nőiességét tette nyilvánvalóvá. Soha olyan szerelemittas bosszúállót nem hallottunk, mint amilyen a virágkorában lévő, akkoriban Bécs, London, Glydenburn és New York sztárjának számító Ljuba Welitsch. Elisabeth Schwarzkopf talán az előadás legnagyobb meglepetése. Később, a magas és világos szoprán szerepek következtében hangja elveszítette azt a fantasztikus érzelmi teltséget, amely az ötvenes évek legelején még jellemző volt rá. Zerlinaként az elbűvölő riválist, a primadonna mellett szubretté színesedő énekesnő-csodát, Irmgard Seefriedet hallgathatjuk. Már itt is olyan, mint majd Böhm híres drezdai felvételén Octavian nadrágszerepében – huncut és élvezet. Csak hogy a bájos kis contadina szerepében ugyanakkor érett és asszonyos is.

Anton Dermota sem elsősorban férfiként áll helyt, hanem lírai tenorként, énekesként. Erich Kunz pedig Leporello szerepében tud kívül maradni a nők bűvkörén. Masetto ugyancsak figurájába, illetve remek hangjába menekül. De mi történik Don Juannal? Az előadás nagy kérdőjele a címszerepben színpadra lépő énekes-sztár, Tito Gobbi. Olasz iskolán nevelkedett,

M O Z A R T

Mozart:
Don Giovanni
Gobbi, Kunz,
Dermota, Greindl,
Welitsch, Schwarzkopf,
Seefried
Vezényel: Wilhelm Furtwängler
EMI Classics

„olaszos”, tehát verista hatás eszközzel operál. A hangfelvétel kegyetlen, a század operajátzásának nagy egyénisége ezen az estén egész egyszerűen rossz Mozart-énekesnek bizonyul. Túlzó, karikatúrisztikus eszközökkel jellemez, torzíva ejti a magán- és mássalhangzókat. Színpadi jelenléte erőteljes, mondhatni erőszakos, még sincs igazán súlya az alakításnak. Csúpan a kőszoborral folytatott végső párbeszédben tud felnőni nagy formában éneklő partnereihez, az ekkoriban még basszus-ígértéként remeklő Erich Kunzhoz, és a hatalmas, a kormányzó szerepét felejthetetlen pátosszal éneklő Josef Greindlhez.

Furtwängler méltósága a komikumot is emberi magasságba emeli, s a pátoszt sem hagyja túlbujánni. Az ő Mozart-konceptiója tulajdonképpen nem is koncepció, ha a Fritz Busch-féle, glydenburni kiegyensúlyozott tökéletességhez mérjük. Ösztönös és nemeslelkű elmesélése egy történetnek, amely attól igazi dráma, hogy mindkinek megvan benne a maga igazsága. Ám csak annyira, hogy ne zavarja a zene mindenhatóságát, a formát, az ideált.

Az igazi, jelen időben zajló cselekmény sodrása magával ragadja a hallgatót. Mindezek után már nem zavaró az 1950-es hangminőség, sem az akkoriban Salzburgban használatos modoros olasz kiejtés. Lassan eltűnik az összes kifogás, az összes fenntartás. Színházban vagyunk, s rólunk szól az előadás. Mozart győzedelmeskedik, s eléri, hogy vele sírjunk, vele nevéssünk. A karmester meg végzi a dolgát: élénk tárja a csodát.

Zala Szilárd Zoltán

Sári József művei

• Hungaroton Classic •

Akinek első pillantásra megakad a szeme Sári József szerzői CD-jének címlapján, biztos lehet benne: a hallgatni való sem kevésbé érdekes. Akit nem érint meg a látvány önmagában, annak belülről kifelé érdemes fokozatosan megismerkedni a doboz tartalmával: először a művekkel, aztán a szerzői kísérszöveggel, s mindazok fényében értelmet, indoklást nyer a kép is.

Sári József műveinek hallgatásakor nagyon tiszta, rendezett világba kerülünk. Észlelhető ez a szándék akkor is, amikor füllel követhető a zenei szerkezet kialakításának megannyi „szabálya”, s olyankor is, amikor ösztöneinkre kell hagyatkoznunk, s szinte csak hagyjuk, hogy hasson ránk a szerző által megmunkált anyag. Ilyen meg gondolásból a művekkel való ismerkedésnek nem előfeltétele a zenei képzettség, más szempontból viszont nem árt előre figyelmeztetni a közönséget, hogy a komponista szellemileg aktív befogadókra számít.

A korongon szereplő darabok közül három abból az időből származik, amikor Sári József még az NSZK-ban élt: az Elidegenített idézetek (1982), az Időmalom No.2 (1982) és a Búcsú Glenn Gouldtól (1983) a homogén hangzás lehetőségeit aknázza ki. Az Időmalom fuvolista előadói: Gyöngyössy Zoltán, Ittész Gergely és Szűcs Zsuzsanna, a Búcsú Glenn Gouldtól harsonásai: Hóna Gusztáv, Cserhádi János, Kácsik Jenő és Balogh Sándor. E művet, valamint az Elidegenített idézeteket lemezről már ismerhettük. A Fellegi Ádám által előadott, preparált zongorán megszólaltatott mű igazi hatást mégiscsak elsősorban koncerten ér el, ahol a szándékos „leleplezés” látványosan jut kifejezésre, amikor a 3. tétel végén, nem preparált zongorán, felhangzik teljes, igazi valójában az a Bach-prelúdium, amely értékes nyersanyagul szolgált a szerzőnek, hogy abból formáljon olyan önálló alkotást, melyet méltán érez saját szel-

Sári József művei
Hungaroton Classic

lemi termékének. Így „csak” meglepő a hatás, ugyanakkor elismeréssel kell adóznunk Fellegi Ádámnak, aki hihetetlen precizitással játszotta a ritmikailag kényes művet.

A korongon szereplő további négy mű már idehaza készült: Ballada (1989), Attribútumok (1990), Négy invenció (1992) és Concertino (1995). Jólesik hallgatni a Balladát, amely – minden rendteremtő szándék ellenére – személyes hangvételű darab (előadója Várhegyi Andrea – hegedű és Kertész Rita – zongora). A Serei Zsolt vezette Componensemble tolmácsolásában felhangzó Attribútumok öt tétele egy picit kihívás a szakmabelinek: ráismer-e a Sári József által ábrázoltakra. A szellemi torna természetesen játék, tét nélkül, hiszen „jelentés-től”, „tartalmából” függetlenül is ugyanannyit érnek a hallgató számára a tételek. (Ha meggondoljuk, az is gyönyörködhet Giotto Angyali üdvözlésében, akinek fogalma sincs arról, hogy kicsoda a szárnyas alak és mit akar a képen látható lánytól!)

A ritmikus karakter alapján ismerhetjük fel a szerzőt zongorára szánt Négy invenciójában, amelyeket Eckhardt Gábor szólaltat meg, imponáló biztonsággal beszélve e kortársi zenei nyelvet.

A koncerten az először 1993-ban felcsendült Concertinónak második, átdolgozott verzióját örökíti meg a felvétel, a Kovács János vezényelte MRT Szimfonikus Zenekar előadásában.

Sokszínű, sok műfajú összeállítást kínál tehát a szerzői korong, mely alapján hangzó képet kaphatunk Sári József alkotói tevékenységéről.

Fittler Katalin

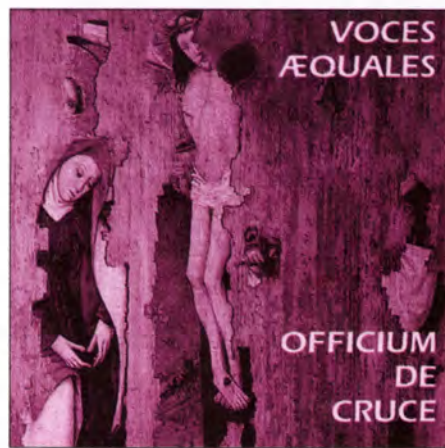
Voces Aequales
Officium de Cruce

• Fonó Records •

Voces Aequales – ezt a nevet választotta egy hatagú énekegyüttes, amely általában társasének jelleggel szólaltatja meg műsorát, vagyis a többszólamú kompozíciónak minden szólamát egyvalaki énekli. Ettől megnő valamennyiük felelőssége: egyszerre kell szólisztikus teljesítményt nyújtani, valamint kamarazenei érzékenységről tanúbizonyságot tenni, állandóan figyelve a többiek énekére, ügyelve arra, hogy ne boruljon fel a szólamok rendje, aránya. A Fonó Records gondozásában megjelent felvételük címadó darabja, az Officium de Cruce Loyset Compère műve került az összehasonlítás középpontjába. Josquin „O Domine Jesu Christe” című kompozíciója és Compère „Crux triumphans”-a keretezi a szolozsmák közül a matutinum-laudes rendjét felelevenítő műsort. E keretek közt gregorián éneket, valamint Cipriano de Rore kompozíciói közül egy zsoltárt és három rezponzóriumot hallunk. E stiláris rétegzettség igen nagy feladat az együttes számára: akár szólisztikusan, akár együtt éneklük a gregorián dallamokat, el kell hitetniük, hogy az az ő világuk; a többszólamú kórusok társasének jellegű előadása pedig egyszerűen attól nehéz, hogy a hangzás áttetsző és minden apróság kiugrik, feltűnik még a zeneileg kevésbé képzett hallgatóknak is. Tudatos elemzésre van szükség, hogy az előadók számára kiderüljön, mikor kell a szólambelépéseket dinamikailag kiemelni, és mikor hallatszik szinte magától a zene szövés módja. Hasonlóképpen nem szabad a pillanatnyi ihletre hagyatkozni, amikor dallami díszítések, melodikus figurák megszólaltatására kerül sor. Az arabeszkszerű, rendkívül finom dallamfordulatok túlhangsúlyozása megbontja az összhangot, jelenségről próbálva elhitetni, hogy lényeg.

Gyönyörködtező a férfihangok változatossága, ugyanakkor általában jól illeszkednek egymáshoz a hangszínek. Fontos ez a gregorián tételek éneklésekor, csakúgy, mint a polifón kórusrészek tolmácsolásakor.

Felvétel szempontjából a többszólamú kórusok összehasonlíthatatlanul nehezebbek: a szakaszos formálás áttekinthetővé teszi a műveket, ugyanakkor viszont egy-egy darabon belül alig van olyan hely, ahol újra lehetne kezdeni: egyik gondolatból következik a másik, megszakítha-

Voces Aequales
Officium de Cruce
Fonó Records

tatlan egységben. Ezeket a műveket nemhiába szánták élő előadásra, így szinte felesleges a modern technika vívmánya. Alig jöhetnek szóba olyan segítségek, mint a részletekben való felvétellel, vagy a részletek vágásokkal történő összeillesztése. Nem véletlen, hogy a felvételt hallgatva olyan érzésünk van, mintha koncerten ülnénk. Vannak apróságok – néha bosszantóak –, de a nagy formában továbbhaladva készségesen túltesszük magunkat az ilyesmiken.

Az viszont már az együttes stílusjegyének tűnik: mintha félnének a monotóniától, túl változatos dinamikai görbét rajzolnak, néha erőltetettnek ható dagasztással, máskor az úgynevezett természetes dinamika túlhajszolásával. Az erősödő-emelkedő skálamenetek „kilógnak” a textúrából, csorbítják a hangzást. A gregorián antifónákban pedig diktálják a szöveget: minden hangzó érthető, de – épp a melizmák túl adagolásából adódóan – nehéz magát a szöveget követni. A korong legemlékezetesebb eleményét egyébként a nagylegzetű, címadó Officium adja.

Fittler Katalin

**Orlando Gibbons:
Consort and Keyboard Music**

• Naxos •

Az angol reneszánsz egyik kiemelkedő zeneszerző-egyéniségének, Orlando Gibbonsnak alkotásai szólanak meg azon a lemezen, amelynek előadója a legfőképpen angol reneszánsz és barokk muzsikára specializálódott együttes, a Rose Consort of Viols. Az előadói apparátust legtöbbször azonos hangszer-családból származó instrumentumok adják. Az egykori előadói szabadságot a lemezen hallható művészek igen tágan értelmezik, hiszen az egyik fantáziában meghökkentő újítással álltak elő: a darabot orgonakísérettel szólaltatják meg! Bár maga Gibbons is írt orgonafantáziát, soha nem gondolta volna azonban, hogy a későbbi kottaátíratokon új apparátust tüntetnek fel. A basso continuo használata ugyanis az 1600-as évektől volt jellemző, ott is a basszus szólam erősítése érdekében. Valószínűleg a régzene-mozgalom most ért oda, hogy mindenki mindent megengedhet magának, s a darabok összeállításán is úgy változtathat, ahogyan akar. Timothy Roberts például több hangszeren próbálkozik, s

Orlando Gibbons: Consort and Keyboard Music, Songs and Anthems
Rose Consort of Viols, Red Byrd
Naxos

míg csembalón és virginálon gyönyörűen játszik, addig orgonajátékán még sokat javíthatna. A Red Byrd énekeseire leginkább az erőltetett szövegmondás jellemző, melyet szerencsére feledtet a hangszeresek tiszta játéka és Gibbons gyönyörű alkotásai.
Pásztai Károly

**Johann Christian Bach:
Hat billentyűs szonáta, op. 17.**

• Hungaroton Classic •

Péter Judit egy 1728-as építésű, Christian Zell nevével jegyzett csembaló kópiáján, nagyszerű hangszeren játszik a Hungaroton Classic új lemezén. A felvétel remekül sikerült, ám ehhez, igyekezzünk megjegyezni, a hangszer szép, erőteljes, árnyalatokra és finom váltásokra képes hangja önmagában még nem volna elegendő. Ez a produkció pedig valódi élménnyel ajándékozza meg hallgatóját, ha az hajlandó felfedezőútra indulni társaságában, mégpedig egy átmeneti korszak világába, (s melyik korszak nem átmeneti?), hogy egy jelentős, ám nem túlságosan neves mestert, Bach legkisebb fiát megismerje. A zongoraszonáta műfaja alkalmas az ismerkedésre, a hallgatónak van összehasonlítási alapja, s a műfaj valóban reprezentatív, a korban és az életműben is. Péteri Judit választását indokolja a korabeli gyakorlat, ezek a művek mindenféle billentyűs hangszeren megszólalhattak. A művésznő tehát tudatosan archaizál, s a hangszerválasztással mintegy idézőjelbe teszi, stilizálja a zenei anyagot, hogy aztán előadó-művészként annál szabadabban, szinte avantgárd he-

Johann Christian Bach:
Hat billentyűs szonáta, op. 17.
Péteri Judit – csembaló
Hungaroton Classic

vülettel fogalmazza meg a gondolatokat. Ezzel nyit utat mai hallgatójához, s különböző szinteken kommunikál velük. Élvezet hallgatni, hisz játékának szellemi és digitális öröme mindenkit magával ragad. Okos a kísérőtanulmány megírásakor, tudatos a műsor és a hangszer megválasztásakor, s spontán lendülettel mer szabad lenni az előadásban.

Farkas Virág

**Anton Bruckner:
Te Deum, 150. zsoltár,
e-moll mise**

• Hänssler Classic – Karsay és tsá. •

Úgy vettem észre, hogy még a nagy műveltségű zenerajongók közül is nehéz lenne híveket toborozni egy képzeletbeli Bruckner-társaságba. Nekem lehet, hogy szerencsém volt annak idején, mert Bruckner legszebb zenéivel és kitűnő előadók idegenvezetésével kezdtem ismerkedni az életművel. Bruckner nem volt egy könnyű eset, de mennél többet ismerkedik az ember az életútjával, annál szeretetre méltóbbá válik. A fordulatokban nem túl gazdag életrajz mögött gyötrelmes, alázatoságában már-már heroikus személyiségépítés és csak a Bachéhoz hasonlítható munkabírás és ars poetica húzódott meg. Bruckner szakrális kompozícióiból reprezentatív válogatást hallgathatunk meg Helmuth Rilling vezényletével. Bár a Te Deum akár slágerdarabnak is számíthatna, mégsem ezekkel a darabokkal kezdenék egy Bruckner-kalauzt, pedig ezek a művek visznek legközelebb a szerző különös bachi lelkületéhez. Sajnos Rillingnek, úgy tűnik, nincs rálátása erre a lelkületre. A CD nemcsak a válogatást te-

**Rossini:
Kis ünnepi mise,
Stabat Mater**

• Decca-Double-PolyGram •

Musica Sacra – all stars: Rossini egyházi zenéjének két legjelentősebb darabját kínálja a Decca kedvezményes árú dupla albumban.

A két mű előadása nem tartozik „azonos súlycsoportba”. A Mise mintha a milánói Scala folyosóján, vagy rossz akusztikájú próbateremben készült volna, kutyafuttában. Nem is tudom, mi zavar jobban: Leone Magiera kalapáló, célratörő, korrepetitor-zongorázása, vagy hangszerének minősíthetetlen hangja, recsegése az állandó forte hangzásban.

Jellemző példa az ízléstelenségre a Domine Deus tételben Pavarotti, aki lelkes kiscserkészként ordít, és áhítattól felhevülve hasogatja a láthatatlan kulisszákat.

Hét évvel korábban, fegyelmezetten és sztáralűrök nélkül vetette alá magát Kertész instrukcióinak, s szinte ugyanazokkal a művészi eszközökkel főszereplője tudott lenni egy ihletett és jó ízlésű produkciónak, melynek egyébként egyik csúcspontja éppen az általa megszólaltatott tenorária, a Cujus animam.

Anton Bruckner:
Te Deum, 150. zsoltár, e-moll mise
Bach-Collegium Stuttgart,
Vezényel: Helmuth Rilling
Hänssler Classic – Karsay és ts.

georg Frideric Händel:
Music for the Royal Fireworks
– eredeti verzió (1749)

Georg Frideric Händel: Music for the Royal Fireworks
– eredeti verzió (1749)
Concerto in F major / Concerto in D major
/ Paccaille Gigue and Menuet / Occasional Suite in D major
The English Concert
Trevor Pinnock
DG Archiv–PolyGram

• DG Archiv–PolyGram •

Mindig problémát okoz, ha egy király túlságosan beleszól (egyébként kedvelt) zeneszerzője dolgiba. Így tett például Händel uralkodója, György király is, ki a jelek szerint osztotta elődje, Orániai Vilmos oboa iránti rajongását, mely esetében mindenféle vonós hangszer, de főleg a hegedű ellen érzett mély ellenszenvvel párosult. Tehát „abban reménykedve, hogy e műben nem lesznek hegedűk” – egy korabeli levél tanúsága szerint –, a király „segített” a világra hozni a népszerű Tűzijátékzene úgynevezett eredeti verzióját (24 oboa, 12 fagott, 1 kontrafagott, 9 kürt, 9 trombita és 6 ütőhangszer), mely ha e formában nem is hangzott fel az aacheni békekötést ünneplő londoni rendezvényen, ma az English Concert előadásában a DG új lemezén más „alkalmi” Händel-zenék társaságában megvásárolható. E lemez esetében hangsü-

lyozni kell az „occasional” jelzöt, melyet a zenék összeállítója, a csembalista-karmester Trevor Pinnock (Händel egyik oratóriumcíme nyomán, talán némi öniróniával is) a felvételt záró egyveleg nevéül választott. A fent felsorolt hatalmas fúvósapparátus viszonylag tisztán szól együtt, a többi mű előadásában pedig a magas technikai színvonal mellett ismét megcsodálhatjuk azt az „angol hidegvért”, mely az English Concert együttesnek mindig is (a Simon Standage koncertmestersége után következő „Peter Hanson-korszakban” pedig sajnos ha lehet, még inkább) jellemzője volt, és maradni is látszik az idők végezetéig. Hallottunk egy szép (mi több, némileg egyéni) oboaszólót Paul Goodwin előadásában, ám néhány perc után minden más feledésbe merült...

Vashegyi György

Rossini:
Kis ünnepi mise, Stabat Mater
Decca-Double–PolyGram
Pavarotti, Freni, Raimondi,
Valentini-Terrani, Lorengar,
Minton, Sotin
Vezényel: Romano Gandolfi és Kertész István

A Stabat Mater többi sztárja is a közös teljesítményben oldódik fel. Zenei mindenevőként szolgálik az egyházi zenét, amúgy globálisan. Rossini jellegzetességeiről azonban szó sincs. Ezeknek a daraboknak a diszkográfiája elég szegényes; az igazi, revelatív interpretáció még várat magára.

Zala Szilárd Zoltán

A Berlin Classics és a Hänssler Classic újdonságai

Forgalmazza a
Karsay & Ts.
Tel./Fax: 200-9650

Keith Jarrett:

La Scala

• ECM-MusiCDome •

történelem során először nyitotta meg kapuit 1995. február 13-án a milánói Teatro alla Scala jazz-zenész előtt. A kivételezett személy Keith Jarrett volt, kinek hangversenyét „Improvvisazioni al pianoforte” címmel hirdették meg. A CD-borító szerint a koncert után egy hatvan körüli, alacsony emberke, kottákkal hóna alatt, egy kisfiú kíséretében odament Jarretthez és könnyel teli szemekkel, a kisfiú tolmácsolásának segítségével, kezét időnként szívére téve elmondta, hogy ő itt a Scalában a karmestersegéd, s az elmúlt 25 évben minden opera-előadást és koncertet látott; nagy rajongója Jarrett zenéjének, természetesen rendelkezik Jarrett összes lemezével, de mindez nem készítette fel őt kellőképpen ennek a koncertnek az élményére. Elmondta, hogy ez a koncert volt életének legerősebb, legmeghatóbb zenei élménye. Mi lehetett az, ami ezt az öreg karmestersegédet ennyire megragadta?

Aki volt már valaha Jarrett-koncerten, az bizonyára tapasztalta azt a varázslatot, amit Jarrett képes előidézni. Egy-egy koncertje nemcsak auditív, hanem vizuális élmény is. Egy hangfelvétel nem adhatja vissza a látványt, amikor Jarrett állva, guggolva játszik, rámászik a zongorára, ütögeti azt, rugdalja a pedálokat (ezzel perkusszív hanghatásokat elérve), a húrokat kézzel pengeti, karcolja, trappol, hörög, nyög, vonyít, énekel, noha utóbbiakat már hallhatjuk a felvételeken is.

Jarrett minden hangversenyét rögzítik, s a legjobbakból olyan sikeres kiadványok születtek, mint a The Köln Concert (ld. Gramofon, 1997/5), Paris Concert, Vienna Concert, melyek mind több százézes eladási példányszámot értek meg.

Jarrett az első hangtól az utolsóig mindent improvizál. Egyetlen részét sem írja meg előre koncertjeinek, de még csak nem is gondol előre arra, hogy mit fog játszani. Ő az egyetlen zongorista a világon, aki szólókoncertjeit teljes egészében végig improvizálja. A koncert előtt tudatilag és érzelmi-
leg teljesen kiüriti magát. Az adott terem, a zongora, a közönség és annak reagálása, éppen akkori közérzete, de akár az adott város hangulata vagy a koncert előtt elfogyasztott vacsora élménye azok, amik befolyásolják játékát. A teljes csendből teremt zenét. Mindig önmaga 110 százalékát akarja nyújtani. Önmaga is a zene részévé válik.

K e i t h J a r r e t t

Keith Jarrett:
La Scala
Keith Jarrett –
szólozongora

Szinte a szemünk láttára alakul át zenévé. Ilyenkor mintha önkívületi állapotba kerülne. Minden porcikája zenét alkot. Nyögéseivel, énekével a perkusszív hanghatásokkal színesíti, kiegészíti az akusztikus zongora által adott hangj kereteket. Úgy tűnik, 1995. február 13-a jó nap volt Jarrett számára Milánóban. Biztosan meg volt elégedve a Scalában található zongorák egyikével. Valószínű, nem kínozta visszatérő hátfájása, s a közönség sem köhécselt indokolatlanul sokat, melyért nem-

egyszer hagyott már félbe koncertet. Lassan, nyugodtan indul a koncert első, 44 perces része, szép dallamvezetésekkel. Valóban érezni lehet, hogy ott, a helyszínen bontakoznak ki gondolatai. Folyamatosan lendül bele a játékba, egyre jobban érzi magát. A 16. perc környékén már biztos, hogy „kegyelmi állapotba” került. Repetitív stílusjegyek, trappolás, nyögés, dúdolás. Az ember szinte maga előtt látja, ahogy fel-alá mozog és rá-görnyed a zongorára. A negyvenedik perc közeledtével megnyugszik, újra szép, lírikus dallamok kerülnek elő. Az első rész egészen csendesén, alig észrevehetően ér véget.

A második rész mindig rövidebb, itt is csak 27 perc, de sokkal intenzívebb. Nagyon jó hangulatban van, meg van elégedve a közönséggel, tisztában van azzal, hogy jól sikerült az első felvonás. Gyors kezdés, vad futamok fel-alá a skálán, avantgárd stíluselemek, disszonáns (?) hangok. Sziporkázik. Vajon mi járhat ilyenkor a fejében?

A huszadik perc környékén ismét nyugodtabb, repetitív játékot hallunk. Az utolsó három percben nagyon „bevadul”, mintha kisgyerek püfölné a zongorát, de a hatás mesteri. A második rész egy, az alsó regisztertől a felsőig tartó fergeteges futammal ér véget, melynek lendületével fordultából azonnal feláll s meghajol, jelezvén a koncert végét.

A koncertet általában néhány, ráadásként játszott standarddal zárja. Ezek közül a CD-lemez időbeli korlátai miatt csak az Over The Rainbow gyönyörűen interpretált változata fért rá erre a CD-re. Felajzott lelkiállapotunk nyugodtabb régiókba zökkenhet vissza.

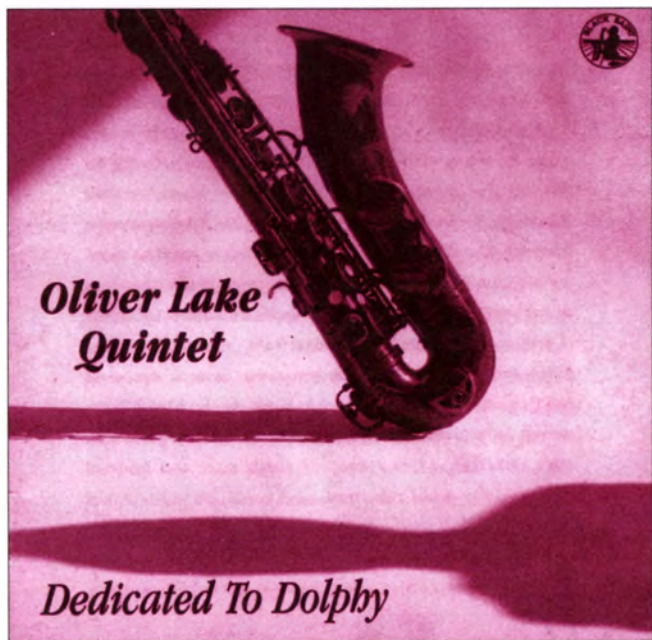
A másnapi olasz sajtó nem győzött szuperlatívuszokat találni a koncert leírására. Úgy tűnik, nemcsak a karmestersegédet ragadta magával az élmény.

Erdei Zsolt

Oliver Lake Quintet:

Dedicated to Dolphy

• Black Saint—Karsay és tsa. •

Oliver Lake Quintet

Oliver Lake Quintet:
Dedicated to Dolphy
Russel Gunn – trombita,
Oliver Lake –
szaxofon, Charles
Eubanks – zongora,
Belden Bullock – bőgő,
Cecil Brooks – dob

ségeket kínáló, de valójában nagyon is körülhatárolt zenei környezetben. Különösen az első két darabban (Fire Waltz, Hat And Beard) érezhető, hogy szinte kötelességszerűen ugrál a saját és a konkrét programot összekötő, fő stílusjegyek: a Dolphy-passzázások, a rhythm-and-blues és a saját magára jellemző, deklarációs free motívumok között. Nem tudni, hogy a felvételek során az egyes darabok milyen időrendben születtek, mindenesetre az albumon kitűnően vannak szekvenciába rendezve. A Lakeszólók egyre összefogottabbak és egyre konvencionálisabbak. A free elmarad, egyre több a mainstream játék, a manapság divatos r&b jellegű érzelmi kitörésekkel, és a szájbarágós Dolphy-utalások is ritkulnak. Az ikon előtti tisztelgés inkább a témák kidolgozásában mutatkozik meg. Ahogy elismulnak a szólók hullámai, úgy lesznek egyre izgalmasabbak, gazdagabbak a témafeldolgozások, kiemelve a Dolphy oeuvre monkos sarkitottságát, gyémántos csillogását. Mindez a záró darabban, Gerald Wilsonnak, egykori mesterének írt Dolphy-opuszban csúcspontot ér el, amely az eredetivel való összevetésben is igencsak megállja a helyét ötletgazdagságban, fényes, testes hangzásban, kihasználva a két fúvósra való felrakás lehetőségeinek maximumát. A recenzió megírása előtt végig bujkált bennem az összehasonlító meghallgatás kísértése, de úgy érzem, hogy ez nem lenne fair. Meg kell próbálnunk a művészeti alkotásokat önmagukhoz és közvetlenül az általuk keltett érzésekhez mérni. A Gramofon szeptemberi számában olvastam Lakatos Tony szavait, hogy szerinte a jazz gyönyörű szép nő, kisminkelve, de halott... igazán nem történik semmi... amikor jött Charlie Parker, előtte senki sem játszott úgy, mint ő... most meg az játszik jól a fiatalok közül, aki úgy játszik, mint...

Nos, Oliver Lake és társai leginkább úgy játszanak, mint önmaguk, és ezért tudom a Dedicated To Dolphy című albumot szívesen újrahallgatni, minden kemény kritika ellenére.

Szigeti Péter

az utóbbi évtizedben egyre markánsabban rajzolódik ki a jazz avantgárd, a free jazz muzsikusaiknak a korábbi, konvencionálisabb formák felé fordulásának folyamata. Ezt sokan – főleg kritikusok – a forradalmárok megszélidüléseként, konszolidációként, míg mások – főleg muzsikusként – hagyományörzéseként, gyökereik tudományos igényű kutatásaként interpretálják. Mindez semmiképpen nem ítéhető meg feketén vagy fehéren. A társadalmi fogadtatás és a művészi kifejezés szabadságának viaskodása évszázados jelenség. A legnyitottabb, legkreatívabb producer is jól eladható lemezeket szeretne kibocsátani hosszú távon. Még Bob Thiele, az Impulse szépeplékű menedzsere is nyomást gyakorolt Coltrane-re 1961-ben, a Village Vanguard session viharos fogadtatása után, és ennek hatására születtek az azóta klasszikussá vált Ballads, valamint a Duke Ellingtonnal és Johnny Hartmannal készített albumok. A Standards, In The Tradition vagy a Tribute To... típusú programok a legalkalmasabbak olykor a kompromisszumok csomagolására.

Oliver Lake zenéjéből mindig is sütött a Dolphy-aura mind tónusban, mind frazírozásban, mind a kompozíciókban és azok felrakásában. Dolphy bár Mingus, Coleman és Coltrane partnereként a free jazz legnagyobb és formatív korszakának katalizátora volt, és tagja a névadó együttesnek, saját munkáiban soha nem lépi át a bop harmónia és tonalitás konvencióinak határait, csak a végsőkig feszíti. A bop kvintett formula Dolphynál a lehetőségek legvégéig határáig terjeszkedik, és avantgárd hatást kelt, míg az Oliver Lake kvintett muzsikálása olykor zsákban futásnak tűnik. Mind ezért elsősorban a ritmusszekció, illetve a dobos a felelős. A nyitó 3/4-es darab páratlan metruma még intenzív, töltőgető kisdob és tom munkára és gazdagabb poliritmikus játékra készíti, utána azonban meglehetősen színtelen, üresen konvencionális mainstream-kíséretet és közhelyes szóló megnyilvánulásokat hallunk, bár kétségtelenül kitűnő tempóban. A zongorista néha a témák átvezető részeiben, valamint rövid szólóinak első periódusaiban bemutatja, hogy nem „csak” egy a sok kitűnő Hancock-Tyner vonalvezetésű mainstream zongorista közül.

A szolistaszták közül a trombitás tűnik a legkonzisztensebbnek. Bár intonációs problémákkal küzd, ez a legnagyobbaknál is gyakori. Miles Davis, Chet Baker, Freddie Hubbard sokat meséltek ansatz nehézségeikről, amit mindig feledtetni tudtak invencióik kifogyhatatlan áradásával vagy frazírozásuk eredetiségével. Russell Gunn még újonc az élvonalban, de nagy jövőt

ígérő, eredeti egyéniség. Motívumaiban a klasszikus Miles Davis és Freddie Hubbard sejlik, de már új köntösben.

Maga Oliver Lake látszik leginkább küszködni, hogy megtalálja hangját ebben a látszólag gazdag lehető-

Herbie Hancock & Wayne Shorter:

1 + 1

• Verve-PolyGram •

Herbie Hancock & Wayne Shorter

Hancock és Shorter neve külön-külön „csak” határozott érdeklődést ébreszt, de a kettő együtt már valamilyen feltételes reflexszerű izgalmat is – különösen egy vadonatúj CD-borítón olvasva. A műfaj legfontosabb pillanatainak résztvevői voltak, ha nem éppen kulcsszereplői. Rendkívül gazdag, nem ritkán úttörő jelentőségű alkotópályájuk sokszor találkozott az elmúlt évtizedek során, és túlzás nélkül állíthatjuk róluk, hogy a Davis-örökség leghitelesebb folytatói. Gyakran használják velük kapcsolatban a „nagy formátumú” minősítést, amely egyszerre utal művészetük jelentőségére, szakmai tekintélyükre és a nagyobb zenei formákban érvényesülő szerzői tevékenységükre. Ezen a lemezen viszont ketten vannak, ami a régi szakmai és emberi kapcsolat okán egyáltalán nem meglepő, de stílusukat, alkotómódszereiket ismerve mégis az. Részben emiatt valószínűsíthető, hogy azok az érdeklődők, akikben a CD hírére túlteng az izgalom, csalódní fognak. Az őszinte feltárulkozás nem föltétlenül örvendezteti meg az embert, mert hamar felébred benne a gyanú, hogy most nem ő – mint hálás közönség – a legfontosabb, hogy nem az ő gyönyörködte-

tésére „megy ki a játék”, hogy neki most figyelmesnek és megértőnek kell lennie (ami ugye fárasztó), és ha mégis gazdagodni kíván, csak némi empátia árán lehet rá esélye.

Az 1 + 1 tárgyilagos hangon megszólal, szívből, de csöppet sem érzélgősen előadott zenei és élettapasztalat. Két nagyon nagy muzsikussal spontán akusztikus felvétele. Koncentráltan, szinte csak egymásra figyelve játszanak, nem sokat törődnek velünk. Az egyetlen „igen”, amit a lemez hallgatása közben felismerhetünk, a sound: a zene minden pillanatában határozottan felismerhető, összetéveszthetetlenül karakteres egyéni hang. Viszont minden mást érzékletesebben tudunk meghatározni aszerint, hogy mi „nem”. Még a duózenélésre jellemző intimitást, a meditációt vagy balladisztikus dallamfűzést sem fogadják el kötelező feladatként. A témákat épp csak jelzik, minden ritmikái kötöttség nélkül, rubato alkalmazzák. Maguk a kompozíciók többségükben inkább akkordmenetek, mint dalok, amelyekből szinte észrevétlenül tűnnek át a kissé szűk dinamikai határok között kötetlenül, de nem free jelleggel előadott improvizációk. Olyan játékmód ez, amelyben elképzeltet-

lenne harmadik – akár hozzájuk mérhető – muzsikussal részvétele is. Hancock egy árnyalattal összefogottabb, bár harmóniavariációi, bontásai és rövid szólói a hagyományos értelemben vett jazz-zongorázás nagyvonalúan könnyed biztonságát sugározzák.

Shorter merészebb. Nem vállal kísérőszerepet – ami azért hangszere jellegével is magyarázható –, helyenként meglepően nyers, hanyag intonációt enged meg magának, és egyáltalán nem él a szopránszaxofon adta sztereotípiákkal: a finoman lebegtetett nazális tónussal, vagy a fürge, virtuóz futamokra ingerlő hangszereadottsággal. Egy biztos: mélyből feltörő, őszinte hang ez.

A hang lelki mélységeinek eredetére van egy megerősítés nélkül maradt gyanú. Ha a lemezborítón feltüntetett volna a hangfelvétel időpontját is, valami összefüggést kerestünk volna Shorter játéka és a tavaly nyári tragikus TWA repülőgép-szerencsétlenség között, amikor ugyanis a tengerbe zuhant gépen volt a szaxofonos felesége és unokahúga. Így csak együttérzésünket jelezhetjük.

Matisz László

Bill Frisell:

Nashville

• Nonesuch-Warner •

Bill Frisell

Acsillagok száma a borító alatt természetesen mindig csak támpont, sosem tükrözhet objektivitást. Ezt a lemezt lehet nagyon szeretni vagy ugyanannyira utálni, én inkább az előbbi engedem meg magamnak. Frisell örökké meglepetéseket okoz. Határtalan kreativitásának köszönhetően saját lemezeinek kompozíciói mindig kiszámíthatatlanok. Jazzlemezeinek gyönyörű, kifejező gitározásához képest avantgárd felvételeinek (a hallgathatóság határát súroló) szólói szintén meglepők, de semmivel sem tudott volna nagyobb megrökönyödést kiváltani, mint azzal, hogy kiad egy countrylemezt. És pontosan ezt tette.

A lemez végig a stílus határain belül mozog, harmóniakészlete végletesen egyszerű, amit persze úgy is megfogalmazhatok, hogy tiszta.

Hogy a megrökönyödésemet érzékeltessem, képzeljük el, hogy a magyar Dresch „Dudás” Mihály kiad egy magyarnótalemezt, vagy a német Mangelsdorff a sramlival teszi ugyanezt. Belegondolni is perverz. Ráadásul pont Frisell, akit egyik barátom találóan ezredvégi dekadensnek aposztrofált, játszik ebben a leplezetlenül patrióta stílusban. Átfutott az agyamon, hogy ez az anyag az identitásukat kereső zenészek lemezeinek sorába tartozik, ahová Marsalisék dixielandjei vagy Itzhak Perlman klezmerlemeze, de ennek ellentmondani látszik az, hogy a tizedik szám (egyébként egy groteszk blues) címe: We are not from around here, ami

kb. annyit tesz: Mi nem a környékről valók vagyunk. Valószínűbb, hogy Frisell inkább a pengetős hangszerek iránti szeretetét öntötte CD-be. A szólók, a stílus követelményeinek megfelelően rövidek, de így is kiderül, hogy a zenészek tévedhetetlenül biztos kezű mesterei hangszereiknek, különösen a gitár körül csúszkáló dobó hangja lenyűgöző. A lemez hangzása ki-egyenlített.

Legnehezebben az énekes számokat sikerült befogadnom. Kiváltképp, mikor a bugyuta szöveggel megvert patetikus dalocskában az énekesnő, a nagyobb drámai hatás érdekében, elszavalja a szöveget. Nos, a hatás nem maradt el; könnyesre kacagtam magam, de még az sem lehetetlen, hogy Bill Frisellnek pontosan ez volt a szándéka.

Juhász Gábor

Szekszárd Jazz Quartet:

15th Birthday

• Pannon Jazz—Stereo Kft. •

em akármilyen hely Szekszárd a magyar dzsessz térképén. Jó év-tizede, amikor a magyar jazzklub-vezetők a dunántúli városban tartották országos találkozójukat, a vendéglátók egész estés koncerttel kedveskedtek a résztvevőknek, amelyen énekegyüttestől a kombón át a nagyzenekarig több formáció bemutatkozott. A zsúfolásig telt koncertteremben másutt nem tapasztalható bensőséges hangulat uralkodott, szinte tapintható volt az előadók és a közönséget egybekapcsoló érzelmi közösség. A vendégek meglepődve tapasztalták, hogy ez a magyarországi méretekben is kicsinek mondható város milyen élénk jazzéletet mondhat magáénak. A fellépők között volt a nem sokkal korábban alakult Szekszárdi Jazz Kvartett. Szomorú halálesetek vezettek oda, hogy a ma fennállásának tizenötödik évfordulóját ünneplő együttes csak felerészben azonos az eredetivel. A jazz-életnedvek azonban, mint a jelek mutatják, nem apadtak el Szekszárdon, az új tagokkal bővülő együttes sorozatban jelentette meg lemezeit, majd újabban a Pannon Jazz kiadó jóvoltából CD-t. A legújabb opus a zenekar profiljának keresztmetszetét adja, amennyiben helyet kaptak rajta saját szerzemények, jazz-örökzöldek, illetve klasszikus zenei feldolgozások. A zongora-vibrafon-bőgő-dob összetétel miatt egykor kézenfekvő volt a párhuzam a SZJQ és a MJQ játéka között, az összevetés azonban mára okát veszítette. A szekszárdi együttesben bőgő helyett basszusgitár hozza az alapokat, az akusztikus zongorát pedig elektromos instrumentum váltotta fel a felvételen. A hangzásokép – kényszerű? – módosulása eklektikussá oldotta a zenét. Már a Pannon Jazz felvételein sorozatban alkalmazott Korg zongora steril hangja is zavarja a hallgatót, a basszusgitár szerepeltetése azonban gyakorlatilag értelmetlennek teszi a zenei irányt. Gondolhatnánk, hogy a Paul Desmond híres Take Five-ját szellemesen megfejtő, lemezindító Take Six hatnegyedes ritmikája a brubecki kamarahangzás követésére utal, ám mindjárt a következő szám – és még jó pár további, beleértve a Jobim-Getz-féle, stílusisan ugyancsak alapvető Girl from Ipanema címűt – a latin zene világába viszi a hallgatót, de akad két lendületesen swingelő Mozart-feldolgozás is, ami az európai klasszikus zene dimenziói felé nyitja a repertoárt. Mindez természetesen nézőpont kérdése: a tematikai sokféleség akár erényként is fölfogható, s az sem nagy baj, hogy a saját szerzemények (valamennyi tag szerepel szerzőként) nem eléggé karakteresek; hiszen a jazz végül is

Szekszárd J. Q.

Szekszárd Jazz Quartet
15th Birthday
Kelemen Endre -
vibrafon,
Hulin István
- Korg zongora,
Béres János
- basszusgitár,
Soponyai József
- dob.

az interpretáció zenéje. Ennek a mainstream zenének alapvető problémája az, hogy a darabok szerkezete túlságosan kiszámítható, gyakran közhelyesen követi az európai funkció hangrendszerét. Mindig sejteni lehet, hogy milyen akkordra milyen harmóniájú improvizáció vagy zárlat következik, az építkezés nem szolgál váratlan hangnemi megoldásokkal vagy hangsúlyeltolódásokkal, amelyek a modern jazzt annyira izgalmassá tehetik. Kétségtelen, hogy az 1988-as, Hűség című bemutatkozó lemez óta a Szekszárd Jazz Quartet előadómódja magabiztosabbá vált. A két szólista, Kelemen Endre és Hulin István merészebb hangszeres megnyilatkozásokra vállalkozik, a hangsúly így a kompozícióról a szólistikus jelenlétre került. Kelemen vibrafonja jól érvényesül a felvételen, az ő frazírozása jazzesebb, több benne a ritmikai feszültség, mint Hulin klasszikus kötődésű zongorázásában. A születésnap lemez a szekszárdi együttest olyan csapatnak mutatja, amelyik, legalábbis előadómódját tekintve, növekvő öntudattal futja be a maga által kijelölt pályát. Tizenöt év nagy idő, most kell megállni és szétmézni, nehogy önmagába térjen vissza a kör.

Turi Gábor

Herbie Hancock & Wayne Shorter:
1 + 1
Herbie Hancock – zongora,
Wayne Shorter – szoprán saxofon

Bill Frisell:
Nashville
Bill Frisell – gitár,
Viktor Krauss – basszusgitár,
Jerry Douglas – dobro,
Ron Block – bendzsó, akusztikus gitár,
Adam Steffey – mandolin,
Robin Holcomb – ének
Pat Bergeson – szájharmonika

Bohém Ragtime Jazzband:

Early Hungarian Jazz

• Pannon Jazz–Stereo Kft. •

**B o h é m R a g t i m e
J a z z b a n d**

korai magyar jazz a Bohém Ragtime Jazzband új lemezének címe. Ez kissé félrevezető, hiszen Irving Berlin, vagy Frank Meyer bajosan nevezhető magyar szerzőnek. A CD ismertetőszövegéből azután fény derül a talányra, a századelőn Magyarországon kottában kiadott, forgalmazott vagy játszott, többnyire amerikai muzsikáról van szó. A szerzők között akadnak persze magyarok is.

Ittész Tamás, az együttes vezetője nagy vállalkozásba fogott, hiszen hatalmas munka lehetett a 19 darab meghangszerelése, amely nagyon jól sikerült. A hangszerelések különös érdeme az, hogy ötletességük, szellemességük mellett mentesek tudtak maradni a stílusficamoktól. Az ilyen régifajta zene előadása egyébként magában hordozza a stílusproblémákat. Az akkori „könnyűzenészek” mind átnyergelt komolyzenészek voltak – természetesen nem az amerikai színesbőrű muzikusokra gondolok. Másként frazeált tehát egy akkori fehér, főként hangszereléseket játszó zenekar, mint egy fül után játszó jazzband. A kortárs előadások stílusproblémái abból adódnak,

hogy ma megpróbálják a ragtime-darabokat jazzesen frazeálni, ami helytelen. Persze rengeteg ellenpélda is van, amikor egy-egy ragtime-dallam jazzmuzikusok előadásában improvizációk alapjául szolgál, ilyenkor a jazzes frazeálás természetesen helyénvaló. A most tárgyalt felvételek végig megírt hangszerelések, és szerencsére nem akarnak swingesen frazeálni. Itt merül fel egy újabb probléma: a dobolás. Akkoriban, amikor ezeket a darabokat játszották, teljesen más volt a dobfelszerelés, és természetesen másképp is játszottak rajta. Manapság senki sem, vagy nagyon kevesen tudnak úgy dobolni, mint a régiek, vagy ha meg is próbálják, hiányzik a tűz belőle. (A Kansas City c. film zenéjében hallható olyan dobolás, amely lendületes és stílusos is.) Épp ezért szoktak manapság „modernül” dobolni, mint esetünkben is, még akkor is, ha régebbi stílusokat akarnak felidézni.

A lemezen alapvetően kétféle felállásban játszik az együttes, ritmusszekcióval, (tuba, dob, bendzsó), plusz fúvósokkal, illetve hegedűkkel, vagy pedig egy inkább kamarazenei összeállításban. Ez utóbbiak többnyire duók, triók, ahol a vendégszolisták szerepelnek. Igen színésé teszi a lemezt ezeknek a hangszereknek a jelenléte. Demjén Krisztina cimbalomjá-

téka különösen tetszett, kimért, mégis feszes frazeálása révén. Ittész ezeken a kamarazene jellegű felvételeken zongorázik. Pont itt némelykor idegesnek, sietősnek tűnik játéka, ami nem jellemző zongorázásra, amikor ritmusszekcióval játszik. Hegedűlése izléses, pontos, jópofa szín a Stroh violin pléh hangja. Gondolom Ittész az énekes szolista is a lemezen, stílusosan látja el feladatát három nyelven. A lemez záró darabja szellemes énekhangszerelés. A fúvósok jól játszanak, kiemelésre méltó Mazura tubajátéka. Valószínűleg, ha több idejük lett volna, az egész együttes még nyugodtabb ritmikával, kimértebben, feszebben tudott volna játszani, helyenként így egy kissé idegesnek, sietősnek tűnt az egész zenekar játéka. Tetszetek a vonós hangszerelések is, különösen a háromszólamú tuttik. A Whistling Rufus „modern” zárókórusa sem megy messzebbre Bix Beiderbecke stílusánál, ez egyébként a lemez talán egyetlen kirándulása a jazz felé.

Tetszett a Bohém Ragtime Band korai (magyar) jazzlemeze, legnagyobb érdemének a hangszereléseket, és a stílusos előadást érzem, és főleg azt, hogy nem akartak ebbe az anyagba jazzimprovizációkat erőltetni.

Friedrich Károly

Milt Jackson:

Sa Va Bella

• Qwest – Warner •

M i l t J a c k s o n

Milt „Bags” Jackson egyike azon kevés jazzmuzikusoknak, akiknek nevével kultúrtörténeti korszakokat lehet meghatározni. Eddig több mint 120 (!) lemez őrzi játékát, és már tizenéves kora óta a legjobbak oldalán szerepelt: többek között Dizzy Gillespie, Charlie Parker, Thelonius Monk, Ben Webster vagy Coleman Hawkins partnereként. Majd ezt követően, az ötvenes évek közepétől húsz éven át csillogott, vagy inkább csengett-bongott az a jelenség, amely az általa életre hívott Modern Jazz Quartet néven, a művészetek intellektuális szférájába emelte az egykori népszórakoztató ösztön-műfajt. Jackson nem „egy”, hanem „a” vibrafonos – ma, hetvennégy évesen is. Új CD-jével, a Sa Va Bella-val ennek bizonygatása már szükségtelen, és ezt ő maga is tudta – így a briliáns vibrafonvarázslatról csak „mellesleg” szól a lemez. A koncepció itt bevallottan mást, illetve másokat helyez a középpontba, rendkívül rokonszenves módon (ha csak annyit mondok, hogy asszonyokat, már az által is). A valaha létező legnagyobb jazzénekesnő előtti tisztel-

let zenei kinyilvánítása ennek a produkciónak az igazi célja. A lemez címe, Sa Va Bella nem más, mint Sarah Vaughan, Billie Holiday és Ella Fitzgerald nevéből stílusosan megalkotott szójáték.

Jackson ezeknek a legendás asszonyoknak a lelkét szövi bele hangszeres játékába, azzal a meggyőződéssel, hogy az ő szaporán ütögetett instrumentuma a női énekhanghoz leginkább közelálló színek megjelenítésére képes. Neki elhiszük. Ha pedig figyelmesen hallgatjuk, vitalitást, frissességet, könnyed természetességet, érzelmet és meleget élünk meg általa, vagyis a megérintettség, a hitelesség, a nagyaszonnyak mélységes hatását eleveníti fel. A hangszer lassú vibratója igazi feminin érzékiséggel tölti meg a zenét, a sebes jobbkezes ütő pedig szellemességet, izgalmat tesz hozzá, ahogyan azt Ella Fitzgerald felülmúlhatatlan scatteléseinél tapasztalhattuk. Ha pedig valaki netalán illuzórikusnak vélné az éneklő vibrafonról szóló fejtegetést, annak ajánlható a valóságos, a létező és különlegesen emocionális jazzénekés, a csodálatos Etta Jones interpretációjának köszönhetően: George és Ira Gershwin Oh, Lady Be Good-ja, Carey és Fisher: You've Changed és Clyde Otis: This Bitter Earth című dalai úgy szólnak

meg általa, ahogyan a halhatatlan énekesnő életművét folytatni illik. Nem lenne könnyű több olyan nevet említeni, aki erre még képes lenne. Persze ez azt is jelenti, hogy szigorú tradíciókra alapozott zenéről van szó. A blues, a swing és a kötelező tonalitás megkérdőjelezhetetlenül természetes közege akár Jackson, akár Etta Jones eddigi életművének, ami a Sa Va Bella-n sem lehet más, mint a már anyanyelvi szinten megszólaló forma – függetlenül attól, hogy manapság minek is nevezik azt. A bélyegek, a skatulyázások egy bizonyos szint felett teljességgel értelmetlenek; különösen a pejoratív tónusú „konzervatív” jelző. A megszólaló témák nem kevésbé híres szerzői – a már fentebb soroltakon kívül, például Steven Sondheim vagy Van Alexander – sem szorulnak semmiféle védelemre, ahogy Jackson két, kifejezetten erre a lemezre komponált témája, a Blues For Queen „D” és a címadó Sa Va Bella is a nemes hagyományok jegyében gazdagítják a felvételt. Az „anyanyelvismeret” a ritmusszekció tagjairól is fenntartás nélkül állítható, még ha kissé hiányérzete is lenne azoknak, akik az MJQ varázslatával túl sokszor kényeztették önmagukat.

Matisz László

BOHÉM RAGTIME JAZZBAND
EARLY HUNGARIAN JAZZ

Bohém Ragtime Jazzband:

Early Hungarian Jazz

Ittész Tamás – hegedű, zongora, ének, hangszerelések;

Szásziné Nagy Judit – hegedű;

Lázár Miklós – hegedű, ének;

Lebanov József – trombita, ének;

Fritz József Róbert – klarinét, tenorszaxofon;

Korb Attila – harsona;

Szászi András – bendzsó,

ének; Mazura János (tuba),

Falusi Alfréd (dob, ének),

km.: Demjén Krisztina – cimbalom;

Stöckert Ádám – xylofon

S t e v e T u r r e

Steve Turre:

Steve Turre

• Verve – PolyGram •

ások a madárnézéstől, az irodalmi divatoktól, esetleg a windsurfözéstől csavarodnak be; e cikk olvasói inkább olyan megszállottakat ismerhetnek, akiknek a jazzlemezgyűjtés a mániája. Magam is tudok néhányról, nekik ráadásul harsonaművészek felvételei jelentik a legnagyobb kincset. Számukra Frank Rosolino, Curtis Fuller és J.J. Johnson az isten, Albert Mangelsdorff és Ray Anderson az arkangyalok, s azt hiszem, nem is tévednek valami nagyot. Ahhoz viszont ragaszkodom, hogy emez égi társaság Benjáminja legyen Steve Turre, akit talán mint a Lester Bowie's Brass Fantasy tagját hallottam először játszani (kagylókon is), és saját nevén kiadott lemezei végképp eldöntötték számomra, hogy ott a helye a fenti hierarchiában.

A Rhythm Within (ld.: Gramofon 1996/4) különleges hangszerelési technikái folytatható hagyománynak bizonyultak: Turre új lemezén is összetartó szerepet ad a harsonáknak és a kagylóknak, valamint az ezeket kísérő ütősöknek, az újítás elsősorban abban van, hogy a hangszereslista-vendégeket énekesnőkkel cserélte fel. A CD-t bevezető In A Sentimental Mood-ot például Turre sztárpartnere, Cassandra Wilson kedvéért hangszerelte át – ez a lemez egyik remeklése: a kagyló, valamint a fúvósszekció, a vonósok és az ütősök adják meg a bossa novás hangzást, amit Wilson egészít ki a jól ismert dallammal és unikális hangjával. Ellington örökzöldjét ritkán hallhatjuk ilyen invenciózus feldolgozásban.

A másik vokális szám, az eredetileg a Machitozenekar által játszott Ayer lo vi llorar zavarba ejtően hat a hallgatóra, nem tudja, sírjon-e vagy mosolyogjon udvariasan, de az bizonyos, hogy a CD legkülönlegesebb felvétele. Szólistája a most nyolcvanegy éves bolero-énekesnő, Graciela Perez, aki meghökkentő pátosszal és erővel énekel, de talán kicsit sok ez a latin hév egy nénitől. A tompítóval ellátott harsonát, mint kíséretet, nem tehetek róla, ironikusnak hallom, noha a borító belső oldalán Turre a legnagyobb tisztelet hangján szól az idős kubai előadónőről. A szerzemény másik két vendégszólistája, Alfredo „Chocolate” Armenteros és Willie Rodriguez, akárcsak az énekes, a néhai Machito

Steve Turre: Steve Turre

Steve Turre – harsona, kagylók;

Cassandra Wilson – ének;

Randy Brecker – trombita, szárnykürt;

Robin Eubanks, Frank Lacy, Jimmy Bosch,

Douglas Purviance – harsona, kagylók;

Akua Dixon – cselló;

Regina Carter, Carlos Baptiste – hegedű;

Ron Lawrence – brácsa;

Romero Lubambo – gitár;

Andy Gonzalez – bőgő;

Herculano Federici – surdo, ütőhangszerek;

Portinho – dob;

J.J. Johnson, Britt Woodman – harsona;

Jon Faddis – trombita, szárnykürt;

Stephen Scott, Willie Rodriguez – zongora;

Stefon Harris – marimba, balifon, gong, vibrafon;

Milton Cardona – conga, shakere;

Victor Lewis – dob;

Kimati Dinizulu – djembe, afrikai dobok;

Graciela Perez – ének;

Alfredo „Chocolate” Armenteros – trombita;

Manny Oquendo – bongók, ütőhangszerek, timbales,

guitro, tehénkolomp;

Horacio „Negro” Hernandez – dob;

Mongo Santamaria – conga;

vezényel: Akua Dixon

muzsikusi voltak, s igen hitelesen szálaltatták meg az egykori sláger Marty Sheller-féle régi-új arrangement-ját. A bolero táncritmusához igazodó finoman visszafogott zongoraszólló szívmengető.

Végül szólni kell a lemez két hommage-darabjáról is. A Coastin' with Bobby Turre kagylós-afrikai dobos – és természetesen vibrafonos (Stefon Harris) üdvözlőlapja a kaliforniai barátának, Bobby Hutchersonnak. A lemez záró Mongo'n'McCoy pedig – Turre másik nagyszerű kompozíciója – annak a fontos eseménynek állít emléket, amikor ők hárman, McCoy Tyner, Mongo Santamaria és Turre közös latin zenekarban dolgoztak együtt.

Máté J. György

Milt Jackson:

Sa Va Bella

Milt Jackson – vibrafon,

Michael LeDonne – zongora,

Bob Cranshaw – bőgő

Mickey Roker – dob;

km.: Etta Jones – ének

Joe Maneri:

In Full Cry

• ECM – MusicDome •

Joe Maneri

intha kiköccent volna az idő. Az ECM kiadó 1996-ban elővarázsolt egy 69 éves amerikai muzsikust, aki évtizedek óta játsza a maga mikrotonális zenéjét Boston és New York alternatív és jazz-zenei klubjaiban. Three Man Walking című bemutatkozó albuma élénk nemzetközi figyelmet váltott ki, amely nyomán egyesek máris a jazz igazán eredeti egyéniségei közé sorolták Joseph Gabriel Manerit. A triólemezt 1997-ben újabb lemez, az In Full Cry (Úzve) követte, ezúttal kvartett felállásban. Maneri, akit a szakma oly sokáig mellőzött, az ECM jóvoltából egyszeriben a kortárs jazz frontvonalába lépett. A felvételek tanúsága szerint szellemileg rendkívül friss és energiától fűtött saxofonos-klarinétos fiatal korában a tizenkétfokúságra épülő improvizáció gyakorlatát tanulmányozta; játszott magyar, görög, török, örmény és zsidó zenéket, illetve korát megelőzve egyfajta free jazzt és világenét is. Az általa kidolgozott mikrotonális rendszer negyedhangokra osztja a skála hangjait, egy oktávban 72 hangot képes megszólaltatni. A temperált skálával szakító

gyakorlat azonban korántsem jelenti azt, hogy Maneri zenéje elvontan spekulatív volna. Hangzásvilágában ugyan közel áll napjaink egyes komolyzenei irányzataihoz, de mint minden igazi jazzben, az improvizáció és a spontaneitás játszik benne központi szerepet. A különböző stílusok normáihoz igazodó muzsikuskor olykor gépies játékmódjával szemben Maneri minden gesztusa a teremtés jegyében fogant, s aki képes magáévá tenni atonális nyelvezetét, a szabadon áramló muzsika hallgatása közben döbbenetes élmények részese lehet. A lemezre került tizenkét darabból kettő (Tenderly, Prelude To A Kiss) örökzöld, kettő (Nobody Knows, Motherless Child) spirituálé, természetesen maneris módra; a többi közös rögtönzés. Ebben a zenében nincsenek tonális központok, az eligazodást megkönnyítő, visszatérő szerkezeti elemek, ritmikai sémák; minden képlekeny, egyszeri és megismételhetetlen. A negyedhangok használata, a hangmagasság állandó ereszkedése és emelkedése a relativitás bizonytalan, nyugtalanító érzésével tölti el a hallgatót. A végletesen lassan építkező darabok drámai erejét fokozzák a késleltetett megszólalások – hiszen kimondható-e a végső igazság? –; ez a dramaturgia minden megnyilatkozás jelentőségét megnöveli. Gyakorlott

együttesről lévén szó, a muzsikuskor folyékonyan, nagy empátiával beszél Maneri nyelvét. Fia a hathúros elektromos hegedűn nemcsak kozmikus hangzásokkal támasztja alá apja szövegeit, hanem maga is komoly részt vállal a kommunikációból. John Lockwood bőgős azon iparkodik, hogy az általános viszonylagosságban mégis kijelöljön néhány szilárd pontot. Randy Peterson a zene jellegéből következően nem a dob hagyományos funkcióját teljesíti, hanem lüktető energiaimpulzusaival, reagálásaival mintegy központoszza, előkészíti vagy felerősíti a zenei frázisokat, mondatokat; integráló hatása lenyűgöző. Az egyenlők között a legegyszerűbb természetesen a zenekarvezető, aki úgy szólal meg hangszereire, mint senki más. Maneri valóban kivételes, szabálytalan személyiség; nemcsak tisztában van a hangok helyiértékével, hanem mesterien alkalmazza a jazz fontos eszközét, a feszültségkeltést és -oldást. Filozófiájától távol áll a véglegesség, az In Full Cry számai sem fejeződnek be kadenciával, hanem egy-egy zenei gondolat végén váratlanul megszakadnak. A hangok a levegőben maradnak, miként az élet lényeges kérdései, amelyekre mindenkinek magának kell megadnia a választ.

Turi Gábor

Ornette Coleman + Joachim Kühn:

Colors – Live From Leipzig

• Harmolodic / Verve – PolyGram •

Ornette Coleman + Joachim Kühn

gy év leforgása alatt immár harmadszor hallható lemezen Ornette Coleman. A hangsúly a hallható szón van, hiszen a hetvenes évek óta Coleman saxofonjátéka, a kortárs jazz egyik legegényibb hangja szinte elveszett a mester által alakított együttes, a Prime Time elektromos hangorkánijában.

Coleman több mint három évtizede száműzte kíséretéből a zongorát. Megint csak egy év leforgása alatt ez a harmadik alkalom, hogy zongoristával ül össze – ez esetben csak zongoristával, a klasszikus képzettségű német Joachim Kühnnel. Ornette Coleman pályafutását vizsgálva nem is olyan meglepő ez a párosítás. A Kaliforniában felbukkant texasi fekete alt-saxofonos igen vegyes fogadtatásban részesült közel negyven évvel ezelőtt. Zenéjét a trombitás Art Farmer alapozás nélküli épülethez hasonlította. A tenorszaxofon néhai mestere, Zoot Sims pedig, amikor a trombitás Don Cherryvel együtt hallotta Colemant lemezről, szárazon megjegyezte: „úgy tűnik, az akkordmenet meghaladta képességeiket, a tempóról nem is beszél-

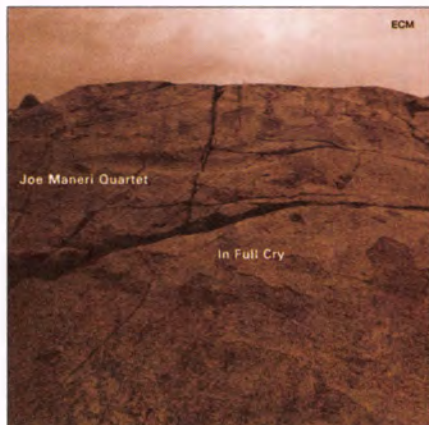
ve.” A fuvolás Herbie Mann már sokkal inkább fején találta a szöveget, amikor azt mondta Colemanról, hogy „csodálatos humorérzéke van, szerzeményei nagyon eredetiek, de azt hiszem nem játszik olyan jól, mint ahogy komponál.” Érdekes módon a klasszikus zenéhez közelebb állók éreztek rá leginkább Coleman új zenei világának lényegére. A zeneszerző-jazztörténész, a modern klasszikusok és a jazz határmezsgyéjén kísérletező Gunther Schuller már a kezdetben rámutatott, hogy a kizárólag jazzelemekből építkező Coleman olyan muzsikát produkál, melynek alappillérei nagyon közel állnak a kortárs zenéhez. Coleman pályatársai közül is elsőként a szintén klasszikus zenével kacérkodó John Lewis, a Modern Jazz Quartet atyja ismerte fel a muzsikájában rejlő lehetőségeket.

Így tehát elmondhatjuk, hogy most bezárult a kör. Ornette Coleman ma sokkal inkább ura hangszereinek, mint negyven évvel ezelőtt. Mindaz, ami sokunk számára akkor szokatlan, netán fülsértő vagy asszimmetrikus volt, mára a jazz eszköztárának mindennapos kellékévé vált. Nem Ornette Coleman zenéje szelídült. A mi fülnk tágult. A free jazz bővületében élő, de ösztönösen klasszikus struktúrákat rögtönző Joachim Kühn tökéletes partnerek bizo-

nyult. Coleman tavaly hallotta először Kühnt lemezen és azonnal meghívta, hogy lépjen fel vele Veronában. Kühn még az év augusztusában viszonzta a meghívást saját szülővárosába, Lipcsébe. Az album az utóbbi koncert felvételeit tartalmazza.

Ellington és Thelonious Monk óta talán Coleman dalvilága a legidioszinkratikusabb. Kühn elképesztő empátiával viszonyul Coleman játékához. Nem csak kíséri, kiegészíti, de egyenesen gazdagítja azt. Az album legfelelemelőbb részei azok, amikor egyszerre játszanak. Összjátékuk kissé ráccáfol Coleman mondására, miszerint a zenében nincsenek vezetők. Az album mind a nyolc számát Coleman szerezte és, jóllehet, szíve szerint maximális szabadságot biztosított volna partnerének, de Kühn csak akkor tudott szabadulni társa lenyűgöző hatása alól, amikor az letette a saxofont. És ilyenkor Kühn rendszerint elkanyarodott a hagyományosabb szerkezetek irányába, amely – számomra – valamelyest megbontja e felvételek egységét, noha Kühn a maga nemében is figyelemreméltó muzsikát produkál. Ugyanakkor élénken el tudom képzelni, hogy sokaknak pont ez a kettősség fogja igazán vonzóvá tenni ezt a lemezt.

Pallai Péter

Joe Maneri:
In Full Cry

Joe Maneri – klarinét, alt- és tenorszaxofon, zongora;
Mat Maneri – hathúros elektromos hegedű;
John Lockwood – bőgő;
Randy Peterson – dob, ütőhangszerek.

Ornette Coleman + Joachim Kühn:
Colors – Live From Leipzig
Ornette Coleman – altszaxofon, trombita, hegedű,
Joachim Kühn – zongora

Dee Dee Bridgewater:

Dear Ella

• Verve – PolyGram •

lassan se szeri, se száma a „tribute” lemezeknek, melyeket a lemezkiadók újtukra bocsátanak: ebbe a Gramofon-jazzrovatba egyenesen kettő jutott az Ellára emlékezők közül. A piaci megfontolás nyilvánvaló: a jazz egy-egy klasszikusának neve akkor is eladja a lemezt, ha maga az előadó, aki zenében rója le tiszteletét példaképe előtt, nem is volna olyan kelendő. Ilyenkor a kritikus először gyanakszik: mennyire diktálta a piaci megfontolás a témaválasztást, és mennyire fakad a tiszteletadó muzsikos lelki, stílusbeli, vagy más jellegzetességeiből. A gyanút csak fokozza, ha a tiszteletadás annak a média- és lemezipari felhajtásnak a hullámain lovagol, ami egy-egy klasszikus halálát övezi. Dee Dee Bridgewater is küszködhetett valamennyire ezekkel a gondolatokkal, hiszen a kísérőszövegben hosszú vallomással, fényképpel (ahol Ellával látható), a zenésztársak kiválasztásában pedig Fitzgerald egykori kísérőinek szerepeltetésével indokolta téma- (és példakép) választását.

De a kritikus is ember, és néha magába száll. Hiszen lehetett őszinte Bridgewater gyásza, amelyre most visszaemlékezik. Persze az ilyen kritikusí önvizsgálatot a legjobban az segíti elő, ha a zenében találja-hallja meg ezt az őszinteséget, lelki-muzsikusi rokonságot. Amikor Bridgewater a Mr. Paganini alcímű számban először azt mondja, hogy pábádubá – a lemez ereje minden kukacoskodáson felülkerekedik. Elláról el kellene mondani, hogy ő az egyetlen énekesnő, akit az egész világon keresztnevről ismernek, hogy az anyanyelvi természetességgel előadott scat-szólói úgy 60 éve felülmúlhatatlannak, hogy vitalitásánál talán csak szerénysége volt nagyobb... és még olyan sok mindent. Hogy hozzá mérhesse magát, bármelyik énekesnőnek korán kell felkelni. Úgy érzem, Dee Dee hivatástudata, előadói tapasztalatai és jazztörténetelméleti jártassága kellőképpen felvértezték ehhez a feladathoz, adottságairól eddig is tudtuk, hogy egyszerűen kiválóak (Horace Silver- és Duke Ellington-lemezei jó kritikákat kaptak, ld. Gramofon, 1997/1). Az elkerülhetetlen összehasonlítás a klasszikus Ella-számokban, mint a Bicska Maxi, a nyitó A-Tisket, A-Tasket, és

Dee Dee Bridgewater

Dee Dee Bridgewater:
Dear Ella
Dee Dee Bridgewater – ének;
Byron Stripling,
Ron Tooley, Virgil Jones,
Diego Urcola,
Cecil Bridgewater – trombita,
Bob Trowers,
Clarence Banks,
Benny Powell,
Doug Purviance,
Slide Hampton – trombon,
Jeff Clayton,
Antonio Hart, Bill Easley,
Teodross Avery,
Patience Higgins – szaxofonok,
Kenny Burrell – gitár,
Milt Jackson – vibrafon,
Lou Levy – zongora,
Ray Brown – bőgő,
Grady Tate,
André Ceccarelli – dob;
karmester, hangszerelés –
Cecil Bridgewater,
Hampton, John Clayton,
Lou Levy, + vonószenekear

persze a Lady Be Good, végül is hízelgő Bridgewaterre, mert pontosan annyira kezelte szabadon a gazdag örökséget, amennyire érdemes. A 12 szám között (a tizenharmadik az egyetlen eredeti, duett Burrell-lel) talán ha kettő van, amelyek halványabb. A big band-letétek pedig kirobbanóan jók, hála a mai felfogású hangszerelőknak, mint amilyen Dee Dee volt férje, Cecil Bridgewater. A lemez fő vonzereje számomra a változatosság: rengeteg mindent fel tud idézni Ella csodáiból azzal, hogy a duótól a vonószenekearig terjed a kísérőegyüttes mérete (és felfogása). Ha az Ellington-lemez ezeken a hasábokon öt csillagot kapott, akkor itt semmi kétség sem lehet az ötös felől: Ella még Ellingtonnál is jobban Dee Dee-é.

Zipernovszky Kornél

Fourplay:

The Best of FourPlay

• Warner •

Fourplay

felvételekből. A lemez igen szép hangzású, melódikus, rockritmusokra épülő fúziós zenét tartalmaz. Az első két szám meghallgatása után az a benyomásom, hogy ez a zene különösen az éjszakai órákban nyújthat kellemes szórakozást, mivel a kedélyeket nem izgatja fel túlzottan, inkább megnyugtat. Lényegesen több izgalmat és zenei élményt jelent a harmadik szám, Stevie Wonder híres „Higher Ground”-ja David Thomas és a Take 6 vokál közreműködésével. Ezután ismét kellemes, andalító dalok következnek, visszafogott szólókkal. Itt már lassan zavarni kezd, hogy a kitűnő gitáros, Lee Ritenour keze erősen meg van kötve, szólói meg sem közelítik a tőle megszokott magas színvonalat, James játéka pedig, mint már említettem, sosem volt hasonlítható az igazi nagy zongoristákéhoz. A zene továbbra is kellemes, jól hangszerezett, ám egyre inkább hiányzik belőle a tűz, vagy ahogy Amerikában mondják: a power. A 9. számban egy kis színt hoz Chaka Khan és Nathan East vokálkettőse, ám ez is inkább színvonalas pop, mintsem jazz-zene. A további zenei anyag sem tartalmaz sok meglepetést, legfeljebb Phil Collins kitűnő énekése érdemel említést a zárószámban. Mire vége a lemeznek, felmerül a kérdés: tulajdonképpen most pop-, vagy jazzlemez hallottunk? Tudom, en-

Fourplay:

The Best of FourPlay

Bob James – billentyűk, Lee Ritenour – gitár
Nathan East – basszusgitár, Harvey Mason – dobok
km. énekes szólisták: David Thomas és a Takes Six,
El DeBarge, Chaka Khan és Nathan East, Phil Collins

nek megítélése Amerikában korántsem olyan szigorú, mint Európában, de mégis... Ezt a CD-t azoknak ajánlom, akik zenei műfajok tekintetében nagy nyitottsággal rendelkeznek és szívesen hallgatnak szép hangzású, dallamos, nem túl izgalmas pop-jazz muzsikát – hifi sztereóban.

Deseő Csaba

Pedro Iturralde:

Jazz Flamenco vols. 1 y 2

• Blue Note – EMI/Quint •

Pedro Iturralde

va, és nem annyira fuzionálva szólal meg. A flamenco-részeket majdnem autentikus formában, spanyolgitáron, vagy a hagyományos jazzkvartett hangszerein hallhatjuk, a jellegzetesen temperamentumos, de meglehetősen korlátozott harmóniaváz egyszerű dallamokkal és díszítőmotívumaival. A szaxofon – különösen egy jó spanyol zenész kezében – erre tökéletesen alkalmas, a zongora sem sokkal kevésbé, de a nagyszerű eredeti gitárintermezzókat ebben a műfajban ezúttal semmilyen instrumentummal nem képesek felülmúlni. A dob pedig már-már kissé agresszívnek tűnik. A jazzrészekből kimaradnak a gitárosok, és a zenekar határozottan otthonosan mozog a swinges improvizáció világában. A váltások gyakrabban hatásosak, mint meglepőek, de például ez az, amit ma már valószínűleg ők maguk is másképp oldanának meg. Ha csak az egyik műfajt figyeljük ezen a felvételen, határozottan jó benyomást kelt, sőt, a flamenco-gitározás egyenesen élményszerű. Az, hogy melyik műfajt próbálták feloldani a másikban, talán nem is annyira fontos. Feltehetően a legendás Blue Note kiadó menedzserei sem ez izgatta, amikor CD-re rögzítették az anyagot. Ami pedig az időtállóságot illeti, ez inkább egyéni ingerküszöb kérdése.

Matisz László

a spanyol szaxofonos CD-je elsősorban azok számára lehet érdekes, akik egyformán kedvelik a main-stream jazzt és az andalúziai cigányok vérbő tánczenéjét, a flamencót. Ez a produkció nem igazán időtálló, az szinte bizonyos. Pedig a latinos, mediterrán szín- és harmóniavilág nem idegen a jazztól, de talán éppen ez motiválta a szkeptikus felütést; akinek már volt szerencséje Chick Corea, Stan Getz, Paco de Lucia, Gato Barbieri hasonló varázslataival találkozni, menthetetlenül összemér. A ma 68 éves Iturralde imponálóan magabiztos előadásmódja avatottságról győzi meg a hallgatót. Sima sound, remek tempóérzék, kitűnő technika jellemzi – különösen a szopránjátékát –, de hangszerezései is tehetségről, invenciókról, fantáziáról árulkodnak. Úgy is mondhatnánk: korszerűek, ugyanis a szóban forgó anyagot 1967-68-ban vették fel, ami kissé módosítja a minősítés élet. Különösen az etno-fúziós jazz hangszerezései, harmonizálási és kompozíciós divatja gyakran változott az elmúlt harminc évben, tehát ez inkább akkoriban volt korszerű. A két műfaj többnyire váltakoz-

Pedro Iturralde: Jazz Flamenco vols. 1 y 2

Pedro Iturralde – tenor- és szopránzsaxofon

Dino Piana – harsona

Paco de Antequera – gitár

Paco de Algeciras – gitár

Paul Grassl – zongora

Eric Peter – bőgő

Peer Wyboris – dob

Jelly Roll Morton:

The Piano Rolls

• Nonesuch – Warner •

kritika mellett nem szerepel csillagos minősítés, mint ahogy azt is kiírhattuk volna éppen, hogy a hónap, vagy még inkább az egész jazztörténet egyik leginkább klasszikus felvétele. Több, mint hetvenöt évnek kellett eltelni ahhoz, hogy a poros gépzongoratekercekről egy nyilvánvalóan zeneértő mérnök a jelenlegi legfejlettebb technika, a Yamaha Disklavier segítségével (amit fel lehet fogni úgy is, mint egy számítógép vezérelte gépzongora), új felvételt készítsen.

Az eredmény igazolta a kísérletet: egy csodás koncertzongorán, koncerttermi akusztikát idézve adja vissza a hangot. Mennyit tesz a hangminőség: frissen hat, mint egy mai szólószongora-lemez, és valóban, ami a hangfelvétel minőségét illeti, készülhetett volna napjainkban is.

Amiért a lemez holmi csillagos minősítés fölött áll, az az, hogy az 1941-ben, Los Angelesben elhunyt muzsikusi, zenekarvezető, zeneszerző Jelly Roll Morton maga játszik a felvételen. De úgy, hogy ott sem volt azon. Vagy mégis?

A halhatatlanság fogalmának tisztázása más „lapra” tartozik. De ki volt a dallamos nevű Jelly Roll Morton?

Bár a dolog sikere láttán váltig hangoztatott állítása, hogy ő találta volna fel a jazzt, méghozzá pontosan 1902-ben, nem igazán helytálló, jelentősége mégis vitathatatlan. Ő alapította 1926-ban, Chicagóban a Red Hot Peppers-t (nem tévesztendő össze a Red Hot Chili Peppers nevű zenekarral), de zenei vezetőként és részben zongoristaként részt vett az első „vegyes”, tehát fekete- és fehérbőrű muzikusokból álló zenekar, a New Orleans Rhythm Kings első lemezfelvételein is.

Mégis elsősorban szóló lemezei okán – mert jócskán készültek azok is – vált híres-

A HÓNAP **KLASSZIKUS** JAZZLEMEZE

Jelly Roll Morton

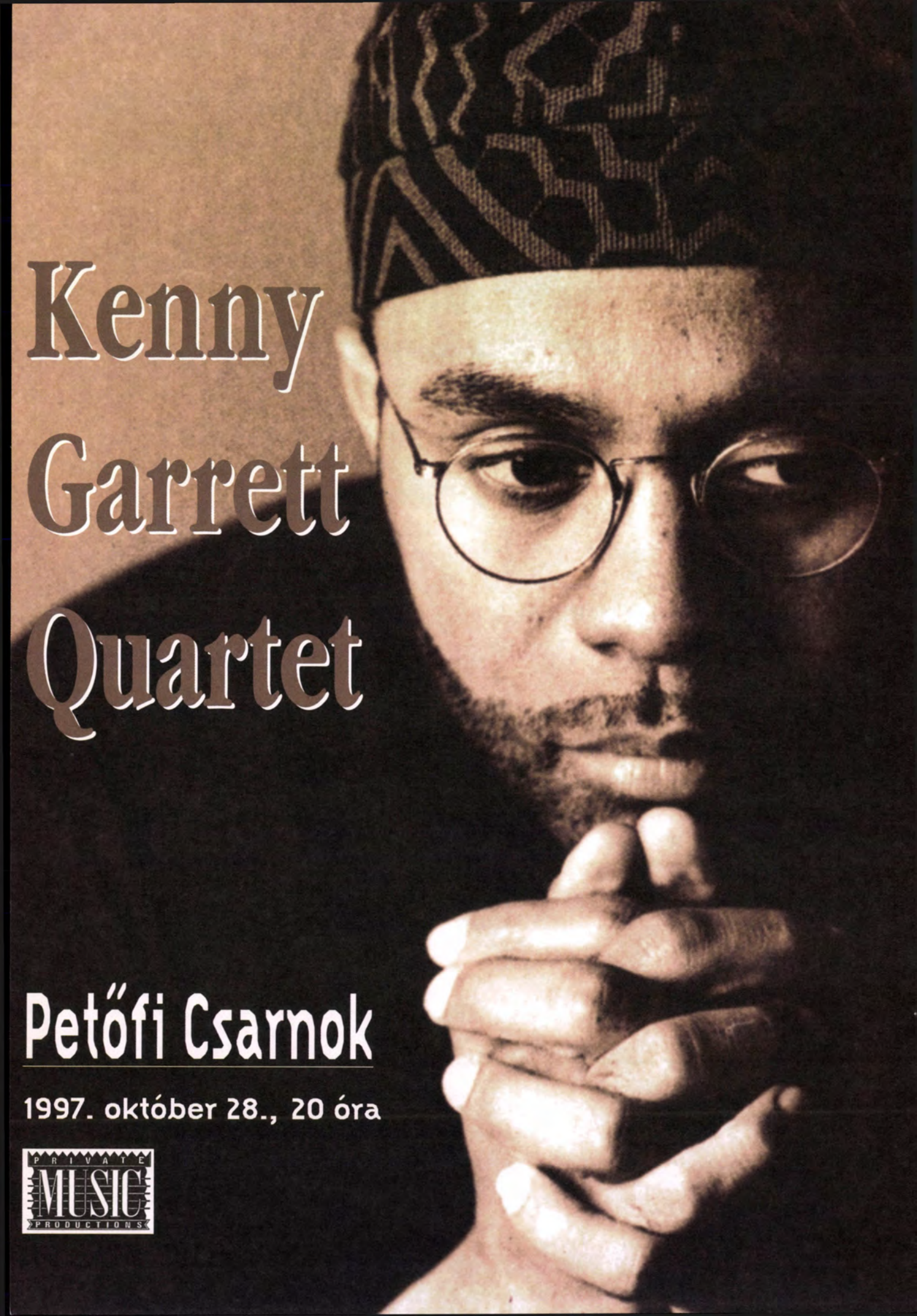
Jelly Roll Morton:
The Piano Rolls
Jelly Roll Morton
– gépzongora-felvételek,
technikai megvalósítás
– Artis Wodehouse

sé. Ezek közül is kiemelkedik az 1938-ban felvett The Saga of Mr Jelly Lord, aminek különlegessége az, hogy azon zongorázás közben életéről is mesél. Ennek kapcsán vált Amerika szerte legendás figurává. De térjünk vissza a zongoratekercekhöz. Természetesen elhangzanak a híres Morton-kompozíciók, a King Porter Stomp, a Jelly Roll Blues, vagy a Dead Man Blues.

Stílusa, mely a ragtime és a blues elemeit ötvözi, mérce is a zongoristák későbbi generációinak, mert úgy technikailag, mint érzelmi kifejezőerőben igen előremutató. Ami a formákat illeti, mesterművek ezek a darabok, és Joplin ragtime-jaihoz hasonlóan ma is kiválóan játszhatók.

Csak örülni lehet, hogy digitális technikával elkényeztetett füleinknek is megfelelő minőségben hallhatjuk újra ezt a ma is üdének ható muzsikát, melynél az archív szót akár el is felejtethjük, ez a zene él, méghozzá olyannyira, hogy szólhatna ma is kocsmában vagy klubban.

Bori Viktor

**Kenny
Garrett
Quartet**

Petőfi Csarnok

1997. október 28., 20 óra

LESLIE NIELSEN

MÉLYEN HARAPÓ VAGYOK!

Erdély, 1893. Drakula gróf elhagyni készül szülőföldjét. Mozgalmas utazást követően a gróf megérkezik új székhelyére. A viktoriánus Anglia szerelemre szomjazó hölgyeivel ideális vadászterületet jelent számára.

A kifinomult Drakula gróf nem hagyhatja hidegen az angol hölgyeket. Itt van mindjárt Lucy, aki azonnal fel is kelti érdeklődését. A vámpír denevérré változtatva repül be a sóvárgó lányhoz és éltető vérhez jut nyakán ejtett harapásával. A gróf következő áldozata a szűzies Mina. Mielőtt a vámpírvadászok végképp lecsapnának a szörnyetegre, az tesz még egy kísérletet, hogy denevérként elmeneküljön. Ám a felkelő nap sugara a vámpírok számára végzetes...

Rendezte:
Mel Brooks

Szereplők:
Leslie Nielsen,
Mel Brooks

Jogok: home
Jogtulajdonos: GAUMONT
Forgalmazó:
MOKÉP Rt. Videokiadó

Egy-kg-ve-kg MEL BROOKS Film

DRACULA

HALOTT ÉS ÉLVEZI

A film kölcsönözhető október 1-jétől a VIDEOTÉKÁKBAN. Megvásárolható, ill. megrendelhető telefonon és postai úton a MOKÉP Rt.-nél
1054 Budapest, Honvéd u. 7., 3122-603, 111-6650/206, és az alábbi ügynökségeknél:

INTERFILM KFT.

1113 Budapest, Karolina út 17.

Tel.: 166-4037

VIDEO NIVÓ KFT.

1134 Budapest, Vág u. 9.

Tel.: 149-1335

ALPINE NIVÓ KFT.

1146 Budapest, Dózsa György út 19.

Tel.: 344-0007

MOTOPHON WORLD CENTER BT.

8360 Keszthely, Kossuth u. 51/1.

Tel./fax: 06-20-381-813

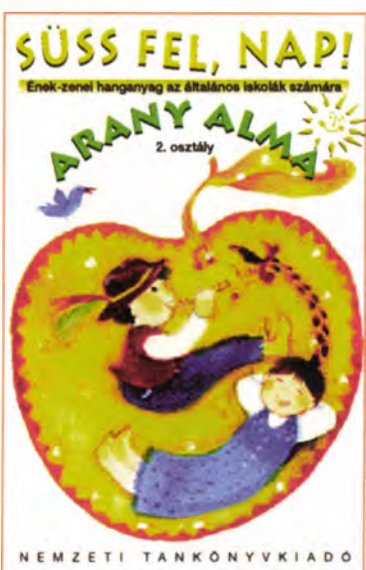
MOTOPHON KFT.

3530 Miskolc, Rácz A. u. 50

Tel./fax: 06-46-401-600

Juhász Zoltán és a közreműködő gyerekszereplők

**Ének-zenei hangkazetták
a Nemzeti Tankönyvkiadó
gondozásában**

A Nemzeti Tankönyvkiadó 1997 őszére ének-zenei hangkazettákat jelentet meg az általános iskolák alsó tagozatának, Süss fel, nap! sorozattal. Fehér lilomszál az 1. osztályosoknak, Aranyalma a 2. osztályosoknak, Zöld ágacska, zöld levelecske a 3. osztályosoknak és Rózsaszálam, kis violám a 4. osztályosoknak szóló kazetta címe. A hangkazetták forgatókönyvét dr. Szabó Helga ismert zenepedagógus írta, a hangfelvételek készítésére neves szakembergárda állt össze. Az elkészült munkáról Erkel Tibor zenei rendező, a Zeneakadémia docense és dr. Erdélyi Gábor Balázs Béla-díjas hangmérnök foglalta össze véleményét.

A munkafolyamatokat mint zenei rendező, egy erre a feladatra alakult team tagjaként elejétől a végéig nyomon követhettem, a munkálatokat jó részt vezettem. Ebbeli minőségemben is, a Zeneakadémia tanáraként is úgy vélem, hogy a hangzóanyag tökéletesen tükrözi Szabó Helga elképzeléseit. A ma is egyszerűen használható könyvek értelmezéséhez ad kitűnő segítséget a négy hangkazetta, ugyanakkor évről évre logikus párhuzamban maradván, önálló meghallgatásuk is remek szellemi-zenei élményt nyújt. Kiemelem mindenekelőtt azt a tényt, hogy a foglalkozásokat vezető Szabó Helga olyan kezdő, első osztályos csoportot választott, amelyben a szereplő kicsinyekhez hasonlóak bármely általános iskolában fellelhetők. A természetesen jelentkező hibáikat javítgatva érlelhetővé vált, hogy az órák eredménye és a

A Nemzeti Tankönyvkiadó gondozásában 1994-ben újra megjelenhetett Kodály Zoltán-Ádám Jenő Énekes könyveinek sora. A közoktatás első nyolc évére tervezett, didaktikai szempontból az 1948-as első kiadást követően mindmáig felülmúlhatatlan művekkel a hagyományos értékeket – például az anyanyelvünk felismert magyar népdalkincset – a legmodernebb eszközökkel juttatják el a szerzők a gyerekekhez.

1997-ben a Nemzeti Tankönyvkiadó – Szabó Helga tanárnő koncepcióját elfogadva – az első négy kötet hangzó mellékletének munkálatait megkezdte. Az e célra készült felvételeket a Magyar Rádió Hangtárának legértékesebb dokumentumaival ötvözve a négy kazetta 1997 őszére elkészült.

SÜSS FEL, NAP!

Kobzos Kiss Tamás

mindenkivel hallható, felszabadult derűje nemcsak elit, hanem a hétköznapi körülmények között is elérhető. Ugyanakkor a megszólaltatott zeneművek előadói a maguk területén kivétel nélkül világklasszisok, akik természetes könnyedséggel nyújtanak követendő példát a legnehezebb feladatok megoldásában is.

A magyar előadók felbecsülhetetlen értéke, hogy anyanyelvi szinten és nagy meggyőző erővel „beszélnek” a magyar zene nyelvét. A még Bartók és Kodály személyes egyetértésével megszólaltatott művek, nem is szólva például Bartók zongorajátékának felidézéséről, elvezettek Kodály Zoltán előadásáig; Rácz Aladártól Fábian Mártáig, Török Erzi és Palló Imre utánozhatatlan profizmusától az Andor Ilona vezette kórusok életörömtől sugárzó amatőrizmusáig.

Olyan minták jelennek meg tehát, amelyek stílus- és ízlésformáló hatása ma, az agresszív könnyűzenék üzleti érdekektől vezetett diktatúrájának korában választási lehetőséget ad, és az ehhez szükséges készséget fejleszti.

A négy kazettán megszólaló négyórányi anyag még számos lehetőséget teremtene, hogy örömmel idézzem föl tanári és muzsikusi élményeimet. Hitelesen továbbadni ezeket az élményeket nincs módom, így szíves figyelmébe és jóindulatába ajánlom meghallgatásra a kazettákat mindenkinek, akiknek a Nemzeti

Tankönyvkiadó szánta: tanároknak, diákoknak, az általános iskola alsó évfolyamaiban az ének-zene tanításhoz-tanuláshoz.

Erkel Tibor, zenei rendező
a Zeneakadémia docense

A hangzóanyag készítésének legfőbb szempontja az volt, hogy az eredeti, 1948-as Kodály-Ádám-féle könyvkiadás szelleméhez hűen találjuk meg a lehető legtisztább ősforrásból a

hangzó anyagokat, és azt ötvözzük a hozzá hasonlóan eredeti forrásnak tekinthető, Szabó Helga pedagógiai módszereit bemutató tanítósokkal. A hangkazetta anyagába így kerültek bele a rádió- és hanglemezarhívumok mélyéről azok az eredeti, ma már feledésbe merült felvételek, amelyek méltóan reprezentálták az akkori Kodály-Ádám-módszert. Tettük mindezt azért, hogy a tanulók képet kapjanak a relatív szolmizáción alapuló éneklés, a tiszta kórushangzás és zenélés örömteli hangzásvilágából. A korszerű CD-felvételek hangminősége talán elegánsabb eredményt adott volna a kortárs előadásokban, és a válogatásban a bőség zavara állott volna elő, de mi mégis a ma már nem élők – Bartók Béla, Kodály Zoltán, Andor Ilona, Török Erzsébet, Dudás Juli és a többiek – előadása mellett döntöttünk, a teljesség igénye és lehetősége nélkül. Épp ezért nem kerülhetett bele mindenki e színes csokorba a Kodály-módszer szerint tanítók, vagy az azt művelők köréből, legjobb eredményeik mellett sem. Hiszen nagyon sokan vannak és mindannyian nemzeti kultúránk részét képezik a határainkon innen és túl.

A hangfelvételeket a legkorszerűbb digitális technikával fűztük egybe, kifejezetten a kicsinyek számára.

Dr. Erdélyi Gábor

Balázs Béla-díjas hangmérnök
(X)

A Süss fel, nap! ének-zenei hangkazetta anyagának felvételei közben

Az ismertetett hanganyag a Nemzeti Tankönyvkiadó könyvesboltjaiban megvásárolható vagy megrendelhető.

Pedagógus Könyvesbolt,
1053 Budapest,
Múzeum körút 3.
Telefon: 117 3506

Pedellus Tankönyvbolt,
1143 Budapest,
Szobránc utca 6-8.
Telefon: 221 9841

Peregrinus Könyvesbolt,
1027 Budapest,
Bem rakpart 54-55.
Telefon: 212 4462

Pontus Könyvesbolt és Csomagküldő Szolgálat,
1095 Budapest,
Gát utca 25.
Telefon: 215 4351

BFZ

A Fesztiválzenekar *Grand Slam*-je

Egy zenei szakfolyóirat olvasóinak nem kötelező tudniuk, mi a Grand Slam. A profi teniszvilágban számos jelentős nemzetközi verseny van, de súlyuk, rangjuk nem egyforma. A Grand Slam a négy legtekintélyesebb kiváltságos csoportja: mind a négyet megnyerni egyfajta csoda, minden teniszező álma. Nos, ha a nemzetközi zenei fesztiváloknak lenne Grand Slamjük, Edinburgh, Luzern és a londoni BBC Proms biztosan tagja lenne. A Fesztiválzenekar idén nyáron mindhárom fesztiválra meghívást kapott. E vendégszereplésekről kérdeztük a zenekar igazgatóját, Körner Tamást.

• *Van-e a zenei fesztiváloknak Grand Slamjük?*

Hivatalosan nincs, de a muzikusok pontosan tudják, melyek az igazán jelentős zenei fesztiválok. Ezekre eljutni, a legjobbak társaságában megméretetni nagy kihívás. Luzernben például közvetlenül előttünk a Berliini Filharmonikusok léptek fel Abbadóval, utánunk a milánói Scala Mutival; Edinburghban pedig a Boulez vezényelte nyitóest, a londoni Covent Garden produkciója és Gergiev szentpétervári Kirovzenekarának fellépése közé estek koncertjeink.

• *Először jártak mindhárom fesztiválon?*

Edinburghban igen, sőt az idén ötvenéves fesztivál történetében – a Fesztiválzenekar személyében – először hívtak meg magyar szimfonikus zenekart. Luzernben még a zenekar állandósulása előtt jártunk, londoni visszahívásunkat pedig egy nagy sikerű, 1992-es koncert előzte meg.

• *Van-e egy-egy fesztiválnak sajátos arculata, műsorpolitikája?*

Igen, és ezt a fesztiválok tudatosan igyekeznek minél markánsabban megjeleníteni. Edinburghban például hagyó-

mányosan sok a fiatal; nyitottságuk, sokoldalú érdeklődésük a fesztivál bátrabb, a járt utakat szívesen elkerülő műsorválasztásában is tükröződik. Mi például egy kétestés, Bartók- és Sztravinszkij-művekből összeállított műsorral léptünk fel, amelynek keretében Schiff András közreműködésével többek között mindhárom Bartók-zongoraverseny elhangzott. Luzernben a tradíció és a közönség is konzervatívabb. Ezt, illetve a karmester, Charles Dutoit zenei kötődéseit, gyökereit tükrözte a főleg francia művekből összeállított két műsor. A száznégy éves múltra visszatekintő londoni BBC Proms-sorozatban érthetően nehéz újszerű műsorral fellépni, de talán még ez is sikerült Bartók néhány olyan, népzenei fogantatású művének előadásával, amelyeket a szerző zongoraletétben és zenekari változatban is megkomponált, és ezek a koncerten egymással váltakozva szólaltak meg.

• *Milyen volt a koncertek fogadtatása?*

Rendkívül pozitív. Bár a kritikákat, akár kedvező, akár elmarasztalók, célszerű kellő fenntartással kezelni, külön kiemelni Edinburghot, ahol mind Fischer Iván-

ról, mind a zenekarról szuperlatívuszokban írtak az újságok. A rendezők szerint is szinte példa nélkül álló sikerben alighanem az is szerepet játszott, hogy fellépésünk időben kapcsolódott a Philipsnél megjelenő Bartók-sorozatunk első lemezének boltokba kerüléséhez és pozitív fogadtatásához. Budapestre visszatérve tudtuk meg, hogy nekünk ítéltek a fesztivál első hete legkiemelkedőbb produkciójának járó Aranyangyal díjat, és már folynak a tárgyalások lehetséges visszahívásunkról.

• *Hogyan tovább? Gondolom, nincs sok idő pihenni a nyári babérokon, hiszen megkezdődött az új koncertszezón.*

Intenzív próbaidőszak után Brahms halálának századik évfordulójáról megemlékező ciklussal nyitottuk az évadot: három este előadtuk a négy szimfóniát, a két zongoraversenyt és több darabot a magyar táncok sorozatából. Október hónapban ugyanezzel a ciklussal vendégszereplünk Brüsszelben és Gentben a rangos Flandria Fesztivál keretében, majd innen Franciaországba utazunk, ahol a Normandiai Október rendezvénysorozatán lépünk fel.

a Forrás estek főszereplői

Vigh Andrea

Vigh Andrea hárfaművész a főszereplője 1997. október 14-én a Forrás estek őszi nyitóhangversenyének; október 18-án és 19-én pedig Kocsis Zoltán dirigálásával a Budapesti Fesztiválzenekar koncertjének egyik szólistája. A Capricciónál októberben jelenik meg legújabb CD-felvétele a Budapesti Vonósok közreműködésével, és ekkor veheti kézbe a közönség a Vigh Andrea eddigi lemezfelvételeiből készült, három CD-ből álló új albumot.

• Valószínűleg ritkán adódik egy hárfaművész életében, hogy egy héten belül háromszor játszik hárfaversenyeket a Zeneakadémia Nagyszínházban...

– Pár évvel ezelőtt többen féltettek attól, hogy a hárfa, mint szólóhangszer nem fogja érdekelni a közönséget. A hárfát – különösen a hangversenyrendezők – nem tartották pódiumra való hangszernek, legfeljebb nagy felállású szimfonikus zenekarokban hangszínek megvalósítására, vagy kis felállásokban kíséretre, és szalonokban, ma hotelekben hártérzene szolgáltatására. Természetesen ezekre a feladatokra is alkalmas, hiszen hangja képes diszkrét, toladásmentes maradni. Ugyanakkor az elmúlt évek sikerei is bizonyították, hogy a hangszernek – hasonlóan bármelyik más hangszerhez – létjogosultsága van a pódiumokon, így bízom abban, hogy a közönség az eddigiekhez hasonló szeretettel fogad majd. Segítségemre lesz, hogy mind a Forrás estek, mind a BFZ hangversenyei nagy közönséget vonzanak.

• A koncerteken hallhatunk valamit legújabb CD-felvételéről?

A Budapesti Vonósokkal tartandó hangversenyünkön három hárfaversenyt játszom, ezek közül Wagenseil és Albrechtsberger hárfaversenyei legújabb lemezemen szerepelnek. A Fesztiválzenekar koncertjén elhangzó Debussy Két tánc egy korábbi felvételemen hallható. Talán ez a versenyem áll legközelebb hozzám, feltétlenül a legjobb, hárfára írt művek közé sorolom. A mű érdekessége, hogy eredetileg az akkor újdonságnak számító kromatikus hárfára íródott, melyen pedálok nem voltak. A hangszer rendkívül rövid életű volt, a játékot bonyolulttá tevő keresztműrészek miatt. A Két tánc ezen a hangversenyeken a modern, hétépedálos, diatonikus hárfán szólal meg, mely szép hangzásával és a pedálok pontos technikai kezelésével maradéktalanul megfelel a szerző elképzelésének. A Reader's Digest Válogatás kataló-

FOTÓ: FEVÉGI ANDREA

gusában most megjelenő albumom eddigi felvételeimből nyújt válogatást, és szintén megvásárolható lesz a Zeneakadémián.

• Milyen lemeztervek foglalkoztatják, készít-e a közeljövőben újabb hangfelvételt?

Horgas Eszterrel elkészült újabb közös felvételem, remélem, még karácsony előtt kapható lesz Magyarországon is. A következő évben újabb felvételt készítek a Budapesti Vonósokkal, melyen mai magyar szerzők művei is szerepelnek, és megrendelése van újabb szólólemezekre. Sokan kérdezték már, hogy tekintettel a viszonylag szegényes repertoárra, van-e még olyan mű, amit eddig nem vettem lemezre? Szerencsére sokkal több művet írtak hárfára, mint amennyit a közönség a hangversenypódiumokról ismer. Céljaim közé tartozik az is, hogy ezt a repertoárt bővítsem, remélem, hogy a következő években jó néhány felvételt készíthetek a Capriccio részére is.

• Több kritika kiemeli itthon és külföldön egyaránt, hogy egyik erőssége a szép hang és a hangok hosszú kicsengése. A Capriccio egyik lemezének A hárfa hangja címet adta. Elárulná, van-e ennek megfogalmazható titka?

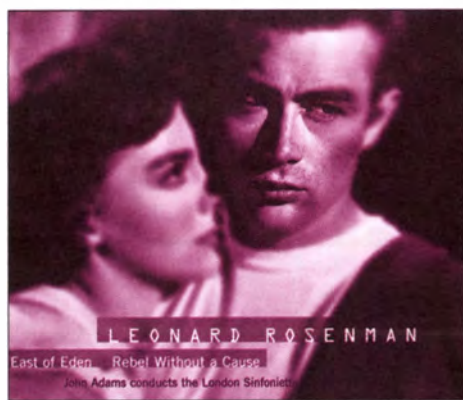
Sokan úgy vélik, hogy a hárfán kizárólag a húrok közelében maradó, rövid, célratörő mozdulatok hoznak virtuóz, perfekt megoldásokat. Ez egy-egy gyors futam vagy skála lejátszásánál igaz is, hiszen nincs szükség és idő széles mozdulatokra. De ezt az elvet hiba lenne kizárólagosan alkalmazni. Véleményem szerint a hárfán hasonlóan lehet zenélni, mint bármelyik más hangszeren. Idézhetnék néhány nagy művészt, akik elképzelhetetlennek tartják a zene megszólalását, ha nem komplex mozgás részeként valósul meg. Rados Ferenc tanár úr óráin is jelentős hangsúlyt kapott a bilentyűhöz vagy húrhoz való oadaérkezés, valamint az onnan való távolodás mozgásának egysége. Amennyiben a zene ívének megfelelő mozgás része a megszólaló hang, sokkal szebb lesz, és a kicsengése is magvasabb és nemezebb. Néhány hónappal ezelőtt láttam egy portréfilmet Fischer Annie-ről. Az általa megálmodott zene ívének megfelelően, kockáztatva akart egymástól távol eső akkordokat megszólaltatni, de gyakorlás közben jó néhányszor hibázott. Megkérdezte tőle világhírű zongoraművész vendége, hogy miért nem helyezi oda a kezét a következő akkordhoz, hiszen úgy biztonságosabb lenne. Fischer Annie azt válaszolta, hogy a biztonság kedvéért nem hajlandó feláldozni a zenét.

NONESUCH FILM SERIES

Alex North filmzenéi
Nonesuch/Warner

Napjainkban, amikor a kommersz (vagy igényesebb, de mégis népszerűsége törekvő) filmek zenéje többnyire nem más, mint aktuális popslágerek véletlenszerűen egymás mellé helyezett halmaza, észrevehetően felértékelődött a szó hagyományos értelmében vett filmzene szerepe. Nem véletlen, hogy Ennio Morricone még évtizedekkel fénykora után is világszerte ünneplélt művész, akinek filmtől független, autonóm zeneműveit is megkülönböztetett figyelem övezi; hogy Angelo Badalamenti nevét a Twin Peaks kétségkívül ötletes, de zseniálisnak azért nem nevezhető zenéje kapcsán az egész világ megismerte; vagy hogy a Greenaway-filmek zeneszerzője, Michael Nyman budapesti látogatása – az Őszi Fesztivál keretében – még a modern művészet iránt nem különösebben fogékony hazai mozi- és koncertlátogató közönség figyelmét is felkellette.

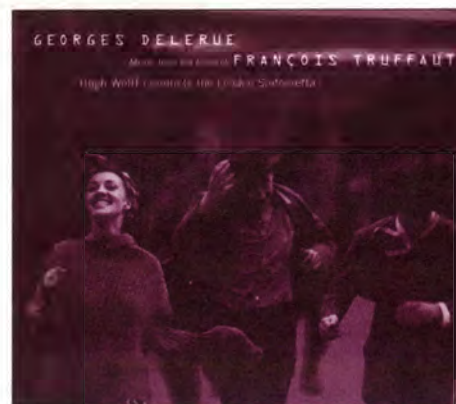

Leonard Rosenman filmzenéi
Nonesuch/Warner

A Warner-birodalomhoz tartozó, elsősorban klasszikus zenei profilú Nonesuch kiadó helyesen ismerte fel, hogy az értékes, tradicionális filmzenék iránt jelenleg is van kereslet a piacon. Film Series elnevezésű sorozatuk nem csupán szakmai körökben vált ki elismerést, hanem az eladott példányok száma is igazolja, hogy a zene és a mozgókép összekapcsolása, s ezzel egyfajta ösztömvészet megteremtésének kísérlete az Internet és a multimédia bevonása nélkül sem reménytelen vállalkozás. A Nonesuch a közelmúltban négy filmzenei CD-t jelentetett meg, amelyeken egy-egy korszakos jelentőségű zeneszerző portréja rajzolódik ki, más-más repertoárválasztási szempontokkal és megközelítésben.

Az 1988-ban elhunyt, orosz származású Alex North a filmzene egyik klasszikusa volt, akire kelet-európai gyökerei éppúgy hatottak, mint a húszas-harmincas évek tengerentúli jazz-zenéje, amelyben felnőtt. Elia Kazan javaslatára lett az ötvenes évek elején A vágy villamosa zeneszerzője, s ezzel egy csapásra bekerült a hollywoodi filmes elitbe. Sokan azt mondják, Marlon Brando és Anthony Quinn színészi sikereiben is döntő szerepe van North rendkívül szuggesztív zenéinek, amelyek közül a CD-válogatáson – A vágy villamosa mellett – többek között a Spartacus és a Viva Zapata! szerepel. Részben Elia Kazannak köszönheti amerikai karrierjét egy másik kelet-európai emigráns zeneszerző, Leonard Rosenman is, aki az Édentől Keletre című Steinbeck-adaptáció komponistaként lett világhírű. Kezdeti sikereiben azonban még nagyobb szerepe volt a korszak szupersztárjának, James Deannek, aki egy időben tőle vett zongoraleckeket. Az Édentől Keletre sikere után Rosenman egyre-másra kapta a felkéréseket; Oscar- és Emmy-díjjal, valamint Arany Glóbuszal tüntették ki. A Nonesuch Rosenman-válogatásán mindössze két film zenéje szerepel: az említett Steinbeck-adaptáción kívül az 1955-ös Haragban a világgal (Rebel Without a Cause).

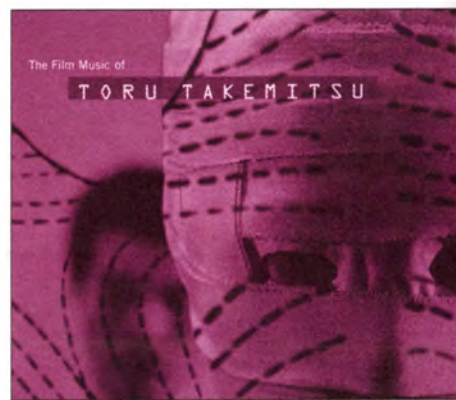
A másik két kiadvány azért is különösen érdekes, mert azt mutatja be, hogy miként lehet ötvözni a nemzeti sajátosságokat a filmzeneírás kialakult „játékszabályaival”. A francia Georges Delerue – aki többek között Ken Russell-lel és Oliver Stone-nal is nagy sikerrel dolgozott együtt – tizenegy filmzenét írt Francois Truffaut alkotásaihoz, s kapcsolatuk ma már önálló fej-

Georges Delerue zenéi Francois Truffaut filmjeihez
Nonesuch/Warner

zet a francia film történetében. Delerue Truffaut zenéi közül az új CD-n többek között a Lőj a zongoristára, a Bársonyos bőr, Az utolsó metró és a Szomszéd szeretők főtemája és néhány más, jellegzetes motívuma is megtalálható. A japán Toru Takemitsu – akinek stílusáról, zeneszerzői nyelvezetéről egykor Igor Stravinsky és Aaron Copland is elismerően nyilatkozott – az elmúlt negyven évben közel száz filmzenét írt, s folyamatosan együtt dolgozott Kurosavával, Teshigaharával és Imamura-val, akiknek köszönhetően a távol-keleti – s ezen belül a japán – filmművészet ma már jelentős tényező a világban. Takemitsu zenéiben pillanatról pillanatra találkozik a Kelet és a Nyugat, az ókor és a XXI. század virtuális valósága. Művészete éppen ezért összetéveszthetetlenül egyéni és lenyűgöző.

Retkes Attila

Toru Takemitsu filmzenéi
Nonesuch/Warner

J O H N M A Y A L L

John Mayall:
Blues For The Lost Days
 Silverstone/EMI-Quint

A bluesnak is megvannak a maga halhatatlanjai. Akik még őszülő tincsekkel, kicserepesedett arccal, redőkkel szabdalt homlokkal, megkérgesedett szemmel is csak előre tekintenek, s nyomják a bluest. A földi porhüvely szép lassan az enyészeté lesz, de a borongós kék lélek ott belül ugyanaz.

John Mayall vitathatatlanul a fehér blues legismertebb és egyben legjelentősebb képviselője. 1965 és 1973 közötti lemezei ma már hivatkozási alapnak számítanak. A hatvanas évek második felében Mayall Bluesbreakers nevű zenekarában muzikusok egész generációját nevelte fel. Itt kezdte pályafutását Peter Green, Mick Fleetwood és John McVie (azaz a későbbi Fleetwood Mac), Mick Taylor (aki később Brian Jones megüresedett helyét vette át a Rolling Stonesban), Jon Hiseman, Tony Reeves és Dick Heckstall-Smith (kiválásuk után ők alapították meg a Colosseumot), a

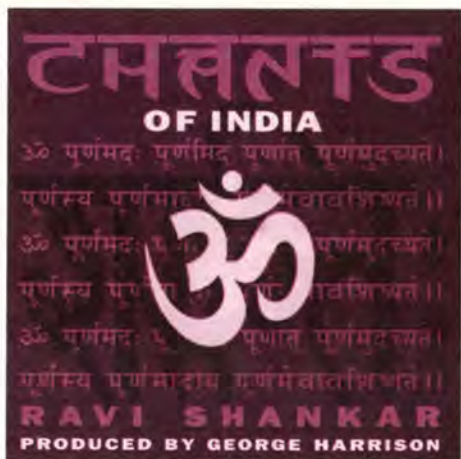
Free-hez szegődött Andy Fraser, és ne feledkezzünk meg Eric Claptonról sem, aki a Yardbirdst elhagyva itt játszott egy évig, itt találkozott Jack Bruce-szal és alapították meg a hatvanas évek supergroupját, a Creamet. Mayall időközben számtalan esetben váltott irányt, a rhythm and blues után a jazzesebb megoldások felé hajlott, majd jött előbb az akusztikus, majd a fúvós korszaka. Volt idő, amikor csak amerikai muzikusokkal zenélt, át is települt az Államokba. A nyolcvanas évek elején visszatért, és újraformálta a Bluesbreakerst – ekkor került mellé a kitűnő gitáros, Coco Montoya –; újra turnékat vállalt, és időről időre azóta is útra kel. Nálunk eddig háromszor járt, 1985-ben, 1989-ben és 1993-ban, legközelebb pedig november 6-án lép fel a Petőfi Csarnokban.

John Mayall 1993-ban a Silverstone Recordshoz szerződött, azóta három lemezt készített, s mind közül ez az utolsó a legjobb. A Wake Up Call

még csak momentumaiban volt eltalálva, a Spinning Coin a hullámvölgyből már előre mutatott, a Blues For The Lost Days azonban már abszolút a helyén van. Még akkor is, ha sokan a rajta hallható muzsikát avítottak és túlhaladottnak tekintik. Hősünk ma hatvannégy éves, és ezzel a lemezzel bebizonyította, hogy nemcsak egyike a műfaj nagy öregjeinek, hanem változatlanul a fehér blues koronázatlan királya. Pestiesen szólva ezúttal nem bírt hibázni, ezek a dalok úgy szólnak, ahogy az a nagykönyvben meg van írva. A társak hangszerbiztosak és kellőképp alázatosak, senki nem akarja „lejátítani” a másikat, az arányok és a hangulat a régi szép időköt idézi. Színhiányra sem panaszkodhatunk, a tizenkét szerzemény elég széles palettát ölel fel; van közte „dülöngélős” és visszafogottan lüktető éppúgy, mint „földbedöngölős” vagy erotikával fűtött.

Jávorszky Béla Szilárd

RAVI SHANKAR

Ravi Shankar:
Chants Of India
EMI

Kellemes. Talán ez az egyszerű szó a legmegfelelőbb, ha valamilyen jelzővel akarjuk illetni Ravi Shankar új gyűjteményét. A lemez borítója meggyerő: sötétkék alaptónus, szanszkrit szöveg a háttérben, a főszereplő pedig a nagy Om-szimbólum, a mantrák alapja, a buddhista lelkület jelszava. Az Om a dalokban is sokszor hallható, de spiri-

tuális tartalmát nemigen lehet átélni: nem varázsolja el a hallgatót a zene. Igaz, nem is arra való. A Chants Of India elsősorban didaktikus szándékkal született; európai és amerikai fülnek „kínált” kóstoló az indiai zenéből és vallási kultúrából, az igazán karakteres indiai fűszerek nélkül. A vonósok, a vibrafon, sőt a hárfá mellé csak mutatóba kerültek indiai hangszerek, és a dalok legtöbbször a kórus mellőzi a jellegzetes indiai negyedhangos intonálás technikáit is. A lemez – amelynek producere George Harrison volt – az ismertető szándéknak megfelel, de kérdés, hogy a cél maga időszerű-e ma, amikor a popzene is egyre többször él keleti-eszotikus motívumokkal, és az indiai klasszikus zene sem hangzik már teljesen idegenül. Furcsa, hogy éppen Ravi Shankar készítette ezt a válogatást; az a művész, aki már évtizedekkel ezelőtt felbecsülhetetlenül nemes gesztussal hajolt le hozzánk az indiai klasszikus zene éteri régióiból.

H. Magyar Kornél

DADAWA

Tibet régóta divatos téma, érdekes alapos körültekintéssel közelíteni hozzá. Az évszázados kínai elnyomás és bevándorlás ellenére az őslakosok makacsul ragaszkodnak kultúrájukhoz, és ma talán az egyetlen népcsoport a világon, amely eddig sikeresen meg is őrizte azt. És erre itt jön egy kínai (!) zeneszerző és énekesnő, hogy a tibeti kultúra zenei vetületét kínálja nekünk, kísérletet téve arra, hogy ezt a több ezer éves hagyományt az ezredvég embere

számára is átélhetővé tegye. He Xuntian zeneszerző-producer közel húsz éve gyűjti a tibeti népzénet, több évig csiszolta a lemezen hallható kompozíciókat, s most ortodox muzikusok és Dadawa, a kínai popzene egyik fényes csillaga segítségével meg is szólaltatja azokat – a nagy sikerű Sister drum után immár második alkalommal. Az eredmény azonban ezúttal is felemás lett, mert a zene hitelessége erősen megkérdőjelezhető. A kompozíciók nyugatias szemléletet tükröznek; a szerző túllontúl a mi zenei kultúránkra jellemző temperált hangközökre igazította az eredetileg fél- és negyedhangokban is bővelkedő népzénet, így ez az album igazából olyan, mint egy tibeti képeslap. Jó érzés egy pillanatra ránézni, de legfeljebb csak bevezetőként szolgálhat Tibet kultúrájának mélyebb rétegeihez. Jávorszky Béla Szilárd

Dadawa: Voice
From The Sky
Ufoco/Warner

JOHNNY

Johnny Rotten, a Sex Pistols egykori tagja, a hetvenes évek végén ünnepezték lázadója legalább másfél évtizede újra John Lydon. Tavaly egy tucatnyi év erejéig ugyan még visszavetett Rotten és a Pistolsszal tett egy nosztalgikus példát az Egyesült Királyságban, de rég elmúltak azok az idők, amikor a botrányos viselkedéséért úgy gondoltak az állampolgárok a nyílt utcán borotvát dekorálták ki az arcát. Manapság inkább saját zenei portréján dolgozik, nemrég jelent meg első önálló albuma, borítóján

The Best Of Michael Jackson
Jackson
(The Motown Years)
Motown/PolyGram

MICHAEL JACKSON

Nem egészen világos, hogy miként dokolta éppen most az egyik legnagyobb sikerű Jackson Five lemezt jobbnak ítélt nótáinak újbóli kiadását – egészítve ráadásul a legkisebb, de az a legsikeresebbnek bizonyult öcs, Michael Jackson, néhány jó és egy kiváló felvétellel, valamint egy remixeléssel, ami szintén elég régen, 1988-as. A kellemes, lendületes és a reggae korában fergeteges sikerű, de nem fejezetten örökérvényű, soulós Jacksonove-sikerek felelevenítése persze a büszke Motown kiadónak szíve joga.

B I L L Y J O E L

Billy Joel:
Greatest Hits –
Volume III
Sony

A reklámszakemberek és a szociálpszichológusok jól tudják, hogy egy termék hatékony eladásához különböző kulcsszavak használata elengedhetetlen. Ami más területen a „mélymosóhatás” vagy a „Phérék”, az a hanghordozóknál a Greatest Hits. Napjainkban már azok az előadók is jelentkeznek legnagyobb „slágereik” válogatásával,

akiknek soha nem is voltak slágereik. Persze Billy Joel nem sorolható ebbe a kategóriába, hiszen eddigi tizenöt albuma kilencvenmillió példányban fogyott a nagyvilágban. Joel csupán rájött, hogy már tíz éve nem gyűjtötte csokorba nagy sikereit. Minden Greatest Hits-albumra kell azonban legalább egy új szám; jelen esetben ez egy Bob Dylan-feldolgozás, amely Carol King és Jerry Goffin – a hatvanas években keletkezett – szerzeményével és egy Leonard Cohen-dallal együtt zárja az albumot. Billy Joel most is bizonyítja sokoldalúságát, hiszen az énekes a soul hangvételű szerzeményektől kezdve a slágeres popzenén át a rockballadákig minden műfajban kipróbálta magát, sőt még egy jazzes duettet is énekelt Ray Charles-szal. Kiváló hangszerelés, nagyszerű kísérezészek, többnyire kellemes szerzemények és néhány egészen jól sikerült dal. Megszokott harmóniák a megszokott formában – igazán meggyőző és átütő erő nélkül.

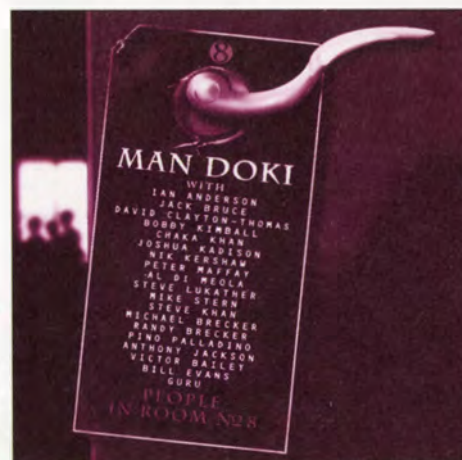
Kovács Gergely

M A N D O K I

Sajátos figurája az európai zenei életnek a Németországban élő, magyar származású Mándoki László. Igazi világsztár sohasem volt, viszont évtizedek óta (a Dschingis Khan együttesel és szólistaként is) állócsillaga a kontinens könnyűzenéjének. Bár sokféle stílusban, műfajban és formációban dolgozott, izléstelen vagy igénytelen produkció soha nem került ki a keze alól; s ráadá-

sul nem igyekezett rövid távú zenei divatirányzatok pillanatnyi népszerűségét kihasználni. Leslie Mandoki tehát szakmájának öntudatos, jó nevű mesterembere, amit People In Room No. 8 című, most megjelent korongja is igazol. Már a „stáblista” is elismerést érdemel: többek között Ian Anderson, Jack Bruce, Chaka Khan, Nik Kershaw, Al di Meola, Mike Stern és a Brecker fivérek (Michael és Randy) neve jelzi, hogy a magyar származású énekes-dobos-zeneszerző irigylésre méltó szakmai renoméval rendelkezik. Minden a legnagyobb rendben van tehát, kivéve Dész László és Bereményi Géza Nagy utazásának angol verzióját, ami finoman szólva is bárzenész színvonalúra sikeredett...

Bóday Pál Péter

Man Doki:
People In Room
No. 8
PolyGram

Lydon:
Psycho's Path
Virgin/EMI

L Y D O N

Maga festette arcképeivel. Erre huszoneg éves pályafutása során még nem volt la, érdemes hát kicsit ünnepelni. Annyira sosem volt illemtudó, most azonban felelt az elvárásnak: a Psycho's Path gondolt, zeneileg igényesen kimunkált anyag. Mind a tíz dal maga írta, figyelemre méltó véve saját énekesi korlátait, a Pillboxományokat és a ma divatos irányzatot. Bónusként pedig ráteretette Moby, a Chemical Brothers, Left Field és Danny Sarremixeit.

Jávorszky Béla Szilárd

A C K S O N

Úgy tűnik azonban, a korong dalainak gyártója is érezték: érdemes valami igazán maradandó minőséggel kiegészíteni a válogatást. Vélhetően így került a CD-re Michael Jackson Ain't No Sunshine című dala, amelynek bármelyik Jackson Best of albumon feltétlenül bérelt helye lenne. Eltekintve azonban az album néha illemtudó, néha pedig sablonos, ami nagy mértékben csökkenti a válogatás értékét. Mind Michael Jackson, mind az öt fiú egykori formációja megérett volna egy gondoltabb és szellemesebb válogatásra.

Bóday Pál Péter

MAGIC SOUND

8200, Veszprém, Fűzfa u. 42.
Telefon: 88/411 719,
Tel./Fax: 88/420 502
30/461 765

E-mail: magics@sednet.hu

www.sednet.hu/livsound

Nyitva tartás: hétfő-péntek: 10-18
óraig előre egyeztetett időpont
alapján

Alakulás éve: 1991.

Cégeképviselő: Szigethy Endre,
Paróczai Tünde

Képviselőt/készülékek: Avalon,
ASC, Audio Quest, Basis, Cardas,
EAD, Golden Tube, Graham,
Hales Design, Jeff Rowland, Man-
ley Labs, Sonic Frontiers, Vanders-
teen, Wadia,
Képviselőt/audiophile CD, LP/: Au-
dio Quest Music, Analogue Pro-
duct, Cardas Audio, Cisco, Clas-
sic Records, DCC, DMP, Gallery,
Pope Music, Reference Recordings,
Opus3,

A veszprémi Magic Sound az amerikai High End-termékek képviselőként ismert. Célkitűzésük, az eredeti zenei élmény újraalkotása, a zenészek „holografikus” képének bemutatása. Ez az a kép, amit hangszínpadnak neveznek. Szeretnék elérni, hogy a hallgató ne csak vizuálisan képzelje el, hanem ténylegesen is érezze egyes előadóművészek jelenlétét. Ha ez sikerül, akkor elérték céljukat.

A Magic Sound kiállítási újdonságai: Hales-hangsugárázó, Golden Tube és Manley csöves erősítők, EAD reference HDCD CD-játszó, valamint az új Wadia 860-as CD-játszó. Meghallgatható analóg front end: Basis lemezjátszó. A kábelezés Cardas-kábelkkel történik. Természetesen LP-és CD-lemezeket is hoznak a kiállításra, az Aqmusic, Reference Recordings, Opus3, DCC, DMP, Pope Music, Mobile Fidelity, valamint az RCA Living Stereo kínálatából válogatnak.

BUDAPEST HIGH END SHOW

HOTEL ATRIUM HYATT

Glenn Gould az otthoni zenehallgatást részécsitette előnyben a koncertlátogatással szemben. A neves zongoraművész és gondolkodó elképzelése a maga idejében megosztotta a zenehallgatók táborát. Napjainkban Gould ideája nagyobb megértésre talál. Már sokan tudják: az otthon megszólaló gépzene nem az élő előadás alternatívája, azaz nem annak pótlására törekszik. A gépekből megszólaló zene élményének befogadása a koncertlátogatástól eltérő befogadói szemléletet és hozzáállást kíván meg a hallgatótól. A zene reprodukálásnak saját, öntörvényű esztétikája és működési gyakorlata alakult ki, azaz önálló, független műfajjá vált.

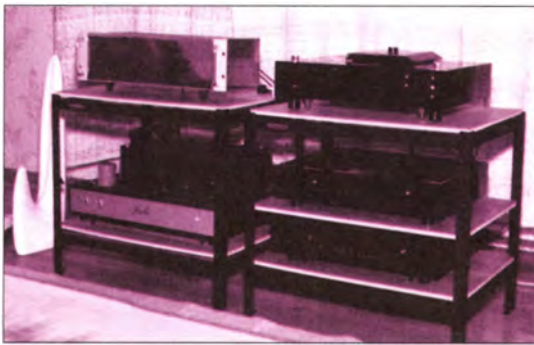
Sőt, mintha Gould víziója lassan anakronizmusná válna. Többségünk otthon már nem is hallgat zenét, hanem pl. közlekedés közben az autóban. A kereskedelmi rádiók műsorszerkezete és az autóhírfizlet gyors felvirágzása arány-

lag pontos képet ad napjaink átlag zenehallgatói szokásairól. Az egyéb mobil zenereprodukáló eszközök: a sétálómagnók és zseb-CD-játszók elterjedése sem egy statikus, hanem egy mozgásban lévő, mondhatni népvándorlási kultúra zenehallgatói habitusáról tájékoztat.

Tény, hogy korunk ritmusa nem kedvez az otthoni, statikus zenehallgatásnak.

Mégis, a fenti helyzet ellenpólusaként lassan kialakult egy alternatív zenehallgatói szokásrendszer, létrejött a magas színvonalú audiokészülékek világa, megalapozódott a High End-kultúra.

A High End szó szerint „underground” kultúra: lakás-bemutatóterem eldugott helyeken, általában pincék és garázsok, farsztó emelet mászások, csak hosszas bolyongás után megtalálható külvárosi címek, „szeszám táru” a kapualjakban. Itthon tíz év gyakorlat után is csak egy beavatott szűk kör által ismert nevek, Nyu-

mezjatszós-asztalkák, hangsugárázó-lábazatok, falikonzolok, kiegészítő elemek.

A Söund Arts Audio célkitűzése, hogy termékeivel az audiokészülékeknek a lakásban való esztétikus és praktikus elhelyezéséhez segítséget nyújtson. A cég alapvető filozófiája, hogy az audioegységek és azok alkatrészeinek rezgéscsillapítását elsősorban az azokhoz illesztett speciális állványok segítségével lehet elérni. Ez azért fontos, mivel a mechanikai rezgések csil-

SÖUND ARTS AUDIO

2234, Maglód, Kölcsey utca 23.

Telefon/Fax: 29/326 529 30/244 669

Nyitva tartás: 9-19 óráig, előzetes telefonbejelentkezés ajánlott

Alakulás éve: 1990.

A céget alkotó személyek: Farkas Pál, Szilvai Tibor, Túri János

Képviselő: Söund Arts-készülékállványok, le-

lapítása, valamint a készülékeknek az akusztikai térben való megfelelő elhelyezése ugyanolyan fontos, mint azok kiváló elektronikai paramétereinek biztosítása. Az ideai kiállításon a maglói Söund Arts Audio a legújabb koncepciók alapján készített függesztett készülék-állványát, az új tervek, új technológiák segítségével megvalósult hangsugárázó-állványokat, valamint sokoldalú fali konzoljait állítja ki. Bemutatásra kerülnek továbbá a Dynaudio cég hangsórói, a Music Tools analóg lemezjátszó, és a rezgésmentesítő Cheops-kúpok.

Etaalon

1028, Budapest, Dér utca 24.

(Bemutatóterem nincs)

Telefon: 275 7095

Fax: 397 4684

Alakulás éve: 1991.

Cégeképviselő: Sallay László

Termékek: hangsugárázó, erősítők, kábelk, állványok, kúpok, CD-lemezek. Az Etaalon Kft.-t több mint 20 évi fejlesztőmunka után Sallay László alapította. Programjuk

egyedülálló a világon: a stúdióban használt mikrofonoktól a teremakusztikán és hangosításon keresztül az otthoni zenehallgatáshoz szükséges hangsugárázóig átfogja a reprodukált zene egész területét...

Az általuk kifejlesztett eszközök, mint pl. mikrofonok, felvételi elektronika, stb. felhasználásával Sonophil márkanév alatt az utóbbi években több mint 60 CD hangfelvétele készült olyan világszerte elismert kiadók részére, mint pl.: Hungaroton, CBS, Naxos, Harmonia Mundi France, Leonard

1997

NOVEMBER 7-9.

járól importált világszínvonalú készülékek felmázas lakásokban. Mindenki ismer mindegyiket, ugyanaz a pár ezer mániás megzabolott érdeklődő jár a bemutatóterem között, körülötte, körbe-körbe.

Ami a High End-készülékek árfejtését illeti, az elmúlt években sokat csökkent a rés a kommersz és a High End audiobereendezések között. Ma már az átlag hifi is sokba kerül, sokszor többre, mint egy alapszintű High End-összeállítás, s ráadásul a magasabb árra hivatkozva, a drágább kommersz ma már szívesen reklámozza magát High Endként.

Evente egyszer a hazai High End-gyártók és kereskedők kimozdulnak bemutatóterméikből, hogy bemutatót tartsanak az Atrium Hyatt szállodában. Idén novemberben ötödik alkalommal lesz Budapest High End Show. Most az idei őszi rendezvény hazai résztvevői közül mutatunk be néhányat a Gramofon olvasóinak.

L'auditeur

1092, Budapest, Högyes E. u. 1.
Telefon/Fax: 217 1778 20/429 750
Nyitva tartás: hétfő-péntek 14.30-17.30
előzetes telefonbejelentkezést javasolnak
Alakulás éve: 1993.

Cégeképviselő: Nagy László
Képviselet: Alto, Alisca Orange, Audiomat, Chario, Dali, Grado, Papworth, Pointe, QLN, Straight Wire, Valvet, Wilson Benesch,

Megpróbálják megtalálni azt az összhangot, amelyben egyenlő súllyal szerepel a felvett zenei anyag és az azt reprodukáló berendezések minősége. Célkitűzésük a hangzási realizmus megteremtése. Tapasztalatuk szerint a zenehallgatás egyfajta műalkotás: a felvétel során becsomagolt zenét otthon kiki saját maga, az audio rendszere segítségével „szabadítja ki szellemként a palackból”.

A kiállításon idén ismét két szobában állít ki. Az elsősorban a saját tervezésű Point elektronikkal a középpontban a dán Dali hangsugárzók új szériája, az alacsony árazott

Grado hangszedőkkel ellátott futóművekkel kiegészítve hallgatható majd meg. A második szobában, amennyiben megérkezik a kiállításra, ott lesz az angol Wilson Benesch új, alacsony kategóriás futóműve. Mellette lesznek kiállítva az új Chario hangdobozok, s hozzájuk Audiomat csöves erősítők párosítva. A L'auditeur idén is válogatott analóg lemezeket kínál a bemutatón az érdeklődőknek.

tic, Electrocompaniet, Jadis, JM Lab Focal, Van Den Hul, Rotel, Sicom, További forgalmazott termékek: Unison Research, Pennart

Az Auditorium Kft. az általuk képviselt francia és holland termékek alkalmazásával elsősorban otthoni hangrendszerek felépítését tűzte ki céljául. Profiljukat alkotja

még az akusztikai tanácsadás és kivitelezés. Külön filozófiájuk nincs, hacsak nem az, hogy addig nem nyughatnak, amíg az általuk képviselt készülékekből zenét nem csinálnak elő.

A kiállításon egy szobában állítanak ki. Egy láncot szándékoznak bemutatni, a Jadis „Orchestra” elnevezésű, CD-játszó/integrált vonal szintű erősítő/hangsugárzó összeállítását.

Auditorium

1015, Budapest, Batthyány u. 59.
Telefon: 213 9655 Fax: 214 5946

Nyitva tartás: hétfő-péntek 10-18 óráig
Alakulás éve: 1991.

Céget alkotó személyek: Pázsit László, Varga András és Zámbo Kornél
Képviselet: Audimeca Pierre Lurné, Audiosta-

Bernstein ajánlására kapcsolatba kerültek a Deutsche Gramophon elnökségével.

A hangfelvételi készítés mellett azonban fő tevékenységük a High End audiotermekek fejlesztése és gyártása, melyek mind professzionális stúdió-célokra, mind az igényes otthoni zenehallgatáshoz használhatók. Termékeiket nagy sikerrel exportálják a fejlett európai országokba, ahol szinte mindenütt van saját forgalmazójuk. 1992 óta minden évben elnyerték Párizsban a az év legjobb készülékeinek járó Diapason d'Or-díjat.

MERLIN AUDIO

1092, Budapest, Ráday u. 54., fszt. 2.
Telefon/Fax : 215 2612

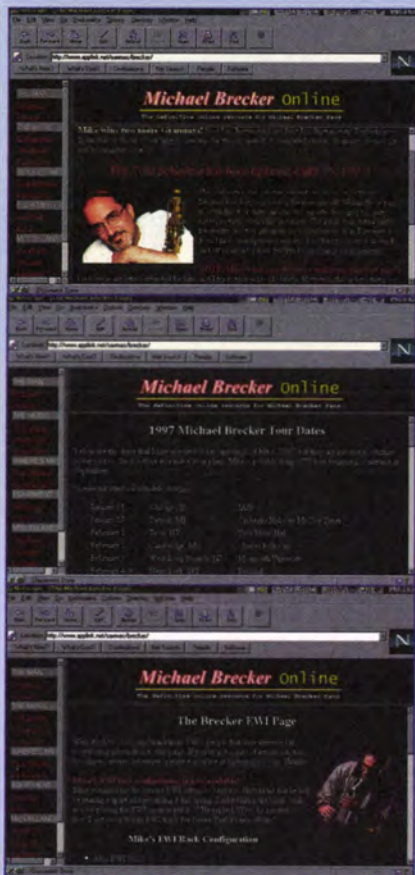
E-mail: merlin@mail.datanet.hu www.bmc.hu/merlinaudio.htm

Nyitva tartás: hétfő-péntek: 10-18 óráig
Alakulás éve: 1988.

A céget alkotó személyek: Czirány Sándor, Csontos István, Wittmayer Gábor
Képviselet: Audio Innovations, Audio Note, Goldring, JPW, Moth, Söund Organisation, Systemdek, Townshend,

A Merlin Audio három szobában állít ki. Az elsősorban az új JPW hangsugárzók, a Millennium és Signature sorozat darabjai mellett az ANCD2 CD játszó/AN OTOSE erősítő/ ANKL hangsugárzó összeállítás hallgatható meg. A középsőben az új AN TT3 Super analóg futómű, Audio Note Meishu integrált csöves erősítő, valamint AN M3 elő/P4 végfok az AN E/SPX hangsugárzóval lesz bemutatva. A kábelezés mindenütt Audio Note, az asztalok Söund Organisation-gyártmányok. A harmadik szobában lesz az Ongaku.

Az INTERNET és a ZENE

MICHAEL BRECKER Online

Ezúttal a világhírű saxofonos, Michael Brecker home page-e kerül bemutatásra. Július 11-én a budapesti közönség is találkozhatott vele, hisz Herbie Hancock, John Scofield, Dave Holland, Jack DeJohnette és Don Alias társaságában a Budapest Sportsarnokban koncertezett. Címe:

<http://aplink.net/saxmac/brecker>

A home page oldalain rengeteg információt találunk Breckerről. Olvashatunk részletes életrajzot, nézhetünk képeket, böngészhetünk a művész lemezei közt, a megfelelő szoftver segítségével (RealAudioPlayer) zenét hallgathatunk. A „Tour Schedule”-ben nyomon követhetjük, merre jár Michael. Szeptemberben az Egyesült Államokban turnézik, november 1-jétől 10-éig Európában játszik Joey Calderazzo, James Genus és Jeff Watts társaságában. Az „EQUIPMENT”-ben megismerhetjük Brecker hangszereit, effektjeit és az EWI-t. A „Sax Links”-ből elérhetünk más saxofonosokat is. (Sidney Bechet, Anthony Braxton, Ornette Coleman, John Coltrane, Charlie Parker, David Sanborn stb.)

A Michael Brecker Online remek és ami a legfontosabb, információi naprakészek.

Jó böngészést kívánok!

Tóth István

Budapest Music Center

Olcsó komolyzene

Az ember naponta, passzív módon 2-3 óra zenét hallgat. A kereskedelmi rádiókból és televíziókból ömlő zenei aláfestés áttekinthetetlen és szervezetenként mint egy tehetetlen tömeg zúdul ránk anélkül, hogy bármilyen nyomot hagyna bennünk. Úgy néz ki, naiv, hiábavaló küzdelem lenne az életünk 1/8-át kitevő zenei zűrzavarban rendet teremteni. Zenei stílusok és álstílusok, könnyűzene, klasszikus zene, jól és rosszul előadott művek alkotják ezt a zűrzavart. De a hallgató nemcsak a környezeti zajártalmaknak van kitéve, hanem a lemezkiadás-üzlet piaci helyzetéből adódó torzulásoknak is.

Száz évvel ezelőtt még elképzelhetetlennek tűnt, hogy egy kapcsolással egy koncert hallgatósága ezer főről több millióra bővüljön. A kérdés az, hogy hogyan használtuk ki ezt a technikai csodát. A minőségi kiadók és a kevés számú kulturális rádió forgalmi és hallgatottsági adatai vésszes jövőt jósolnak. A nagy kiadók, akik dollárcékokat fordítanak egy-egy komolyzenei lemez felvételére, tehetetlenül állnak az egyre inkább elterjedő ún. olcsó komolyzenei CD-k térhódítása előtt.

A már önmagában is riasztó megnevezés – olcsó komolyzene – milliós példányszámban fogy el a vásárlóközpontokban. Amíg egy 299 Ft-os Mozart Jupiter szimfónia 20 000 példányban fogy el 1 hónap leforgása alatt, addig ugyanazt a lemezt kiváló előadásban 100 példányban lehet eladni.

A színvonalat támogató piaci szabályozás érthető módon nem segíthet, mivel a jó kiadók is piacorientált módon dolgoznak. Az igényes lemezhallgató csupán egy dolgot tehet, tízszeres áron vásárolja meg a jobb minőségű előadás felvételét.

Egyre több vezető művész hangoztatja annak veszélyét, hogy az európai zenekultúra – köszönhetően

az igénytelen tömegfogyasztásnak – megállíthatatlanul csúszik lefelé a lejtőn. A folyamat szomorú köve kezmenyei vésszes jövőt jósolnak.

A jó szándékú, a zenét szakmailag megítélni nem tudó vásárlóréteg olcsón, de be lett csapva. A hallgató hatatlannak minősített kortárszene háttérbe szorulása már természetes, a szerzők és az előadók lassan önmaguknak írják és játsszák korunk zenéjét. A támogatás hiányában kinlódó minőségi zenekarjaink állapota egyre aggasztóbb. Művészeink 30 éve korukban kénytelenek feladni művészi elképzeléseiket, a mögöttük álló húszéves kemény munkát, hogy tehetségüket aprópénzre váltva küzdjenek megélhetésükért.

A marketing, a menedzsment és a piaccgazdasági szabályai mindennapivá váltak már a művészek között is. 50 évvel ezelőtt egy-egy művész elegáns rámutatott az őt menedzselő üzletemberre, ma más saját maga menedzseli magát. A zenészek több mint fele magánvállalkozó, idejének nagy részét könyveléssel, átvisszaigényléssel tölti. A Zeneművészeti Főiskolán végzetek jelentős része hagyja el a pályát vagy beáll a zenegyártás futószalagja mellé. A folyamat nem állítható meg, maximum egy zárt rendszerbe szorítható, amitől még nagyobb lesz a szakadék az elit- és a tömegkultúra között. Akinél igényei mellett pénz is van, megveszi a nem olcsó zenét és elmegy a hangversenyterembe is. Az irodalom és a képzőművészet annyival van csak jobb helyzetben, hogy az értéktelen könyvet és festményt nem muszáj elolvasni, megnézni, ellentétben a zenével, ami napi 2-3 órában nemcsak biológiai hallás károsodást okoz, hanem örökre megtéveszti az ártatlan hallgatót.

Gőz lászló

Budapest Music Center
1093 Budapest, Lónyay u. 41.
Tel./fax: 216-7895,
Tel.: 216-7896
E-mail: musiccenter@bmc.hu
<http://www.bmc.hu>

A BMC szolgáltatásai:

- Hazai és nemzetközi információs központ – szöveg, kép, hangadatok felvétele és lekérdezése az Internet-hálózaton

- Kiadói tevékenységek koordinálása – Bouvard & Pécuchet
- Zenei fesztiválközpont – előadások, koncertek, hang- és fénytechnika szervezése, lebonyolítása, stb.
- Zenei kiadványok árusítása
- Hangfelvételek készítése, hanghordozók gyártása teljes körű szolgáltatásokkal – zenészek, stúdiók, grafikai-nyomdai kivitelezés, stb.
- Rendezvényszervezés

A BMC a GRAMOFONBAN

- Az Internet és a zene
- Olcsó komolyzene

K L A S S Z I K U S H Í R E K

Az International Musicological Society 1997. augusztusi londoni kongresszusán Somfai Lászlót választotta elnökéül. Somfai László a Nemzetközi Zenatudományi Társaság első magyar elnöke, megbízatása öt évre szól.

Eme zsidók és a koncertterekben nyújtott páratlan művészi teljesítménye elismerésül **Schiff András** kapta a dán Léonie Sonnings Zenei Alapítvány díját. Ezt az elismerést, amely Dániában a legrangosabbnak számít, eddig többek között Leonard Bernstein, Dimitrij Sosztakovics, Nikolaus Harnoncourt, Szvjatoszlav Richter, Gidon Kremer érdemelte ki.

Gidon Kremer Edison-díjat kapott a Teldec Classics International gondozásában megjelent Impressions d'enfance című albumáért. A CD egy három lemezből álló lemezsorozat első fejezete, amely sorozat kelet-európai születésű szerzők kamaraműveit tartalmazza. Az első albumon Bartók, Enescu és Schulhoff egy-egy darabja szólal meg, a másodikat Gidon Kremer által szerzők műveinek szentelte (A hónap felvétele, ld. a 15. oldalon), míg a harmadikon orosz komponisták alkotásai hallhatók.

Nemrég jelent meg **Gábor Ágnes- Szirányi Gábor: A Zeneakadémia** című könyve, az M&M Goldprint gondozásában.

Az Egyesült Államokban már kapható az a CD, amelyen **Manuel Barrueco** Rodrigo Aranuez-i koncertjét játssza, Plácido Domingo vezényletével. A felvétel kiegészítő darabja Rodrigo Fantasia para un gentilhombre című alkotta, valamint négy spanyol dal, melyeket Domingo Barrueco gitárkísérettel ad elő.

Szeptember 18-ától játsszák a **Kolja** című cseh filmet, Jan Svěrák munkáját, amely elnyerte az 1996-os Tokiói Filmfesztivál fődíját, a legjobb külföldi filmnek járó Arany Glóbuszt, legutóbb

pedig az Oscar-díjat. A film zenéjét a Philips adta ki, Ondrej Soukup eredeti filmzenéje mellett Dvorák és Smetana műveivel.

Megjelent a Philipsnél a Budapesti Fesztiválzenekar és Fischer Iván Bartók-sorozatának második lemeze, **A fából faragott királyfi és a Táncsvit**.

A **Zempléni Művészeti Napok** nyitóhangversenyén bemutatkozó **Emmanuel Pahud** fuvola-művész még ebben az évben visszatér Magyarországra. A tavasszal megjelent Claudio Abbado által vezényelt Mozart CD-t még az ősszel újabb követi, amelynek műsorát Pahud francia szerzők fuvola-műveiből állította össze.

Beethoven összes műveinek CD-kiadásával ünnepli fennállásának centenáriumát (1998) a Deutsche Grammophon. A 20 kötetben megjelenő összkiadás 87 CD-t tartalmaz. Jó néhány kiadvány itt jelenik meg első ízben: például az István király teljes kísérezeneje, amelynek előadásán Dietrich Fischer-Dieskau narrátorként működik közre. A kiadvány középpontjában a „nagy” művek felvételei állnak, az elmúlt három évtized legjelentősebb művészeinek előadásában. A teljes sorozat megvásárlói négy nyelvű, Beethoven életét és műveit gazdag képanyaggal illusztráló díszes albumot is kapnak. A sorozat október közepén jelenik meg.

ELTON JOHN

a világ
legnépszerűbb
előadója
és zeneszerzője.
Új albumára
világszerte milliók
és milliók vártak.
Íme...

ELTON JOHN

THE BIG PICTURE

CD•MC
PolyGram

J A Z Z K O N C E R T H Í R E K

Jótekonysági
jazzkoncert

a Bója Úszócsoport Fogyatékosok
Egyesülete,
524 gyerek rehabilitációja javára

Október 25., 19h, Székesfehérvár, Szt.
István Művelődési Ház.
Creative Art Trio (Vukán György – Berkes Balázs – Balázs Elemér) + Bontovics
Kati, Alapi Band, Dr. Stenk, Orange-
man.
Belépő: 97 forint

Al Di Meola Band

Bp., Petőfi Csarnok
Október 24, péntek, 20 h.
Al Di Meola – gitár, Mario Parminsano – billentyűs
h., Gamaliel (Gumbi) Ortiz – perc., Ernie Adams
– dob, Harnen Romero – gitár, ének.

Jazzklub-premier

Bp., Belvárosi Ifjúsági Ház (Bp. V. Molnár u. 9.)
november 6, csütörtök.
Fellép a Hortus Musicus vokálegyüttes

Zawinul Syndicate

Bp., Petőfi Csarnok
November 11., 20h,
Joe Zawinul – billentyűs hangszerek, Victor
Bailey – basszusgitár, Manolo Badrena –
ütőhangszerek, Gary Paulson – gitár, Paco
Sery – dob.

ŐSZ!

Klasszikusok

Gramofon-játék

Tisztelt Olvasó!

A Gramofon, az igényes zenerajongó lapja – a Hungaroton Classical kiadóval együttműködve – új, klasszikus zenei játéksorozatot indít. Ennek első két fordulója októberben és novemberben, Őszi klasszikusok címmel jelentkezik. Az egyes fordulók feladványait helyesen megfejtők között felvételek Gramofon-előfizetését és értékes CD-ket sorsolunk ki.

Megfejtéseket az alábbi címre várunk:

GRAMOFON - Amfisz Kft.
1025 Budapest, Mandula utca 31.

Beküldési határidő: október 25.

I. forduló

1.

A Klasszikus gyémántok (Classical Diamonds) sorozatban megjelent új CD-n Beethoven Hármaversenyét – 1970-ben készült felvételtől – Szegedi Anikó, Kovács Dénes és Perényi Miklós, valamint a Magyar Állami Hangversenyzenekar szólaltatja meg, Kórodi András vezényletével. Melyik évben volt a Hármaverseny ősbemutatója?

2.

Mozart kürt- és fagottversenyeit – ugyancsak a Klasszikus gyémántok sorozatban megjelent, 1981-82-ben készült felvételtől – Friedrich Ádám, Magyar Imre, és Ifj. Hara László játssza; a Magyar Állami Hangversenyzenekart Ferencsik János dirigálja. Hány kürtversenyt írt Mozart?

MEGRENDELŐLAP

Megrendelem a **GRAMOFON - The Hungarian CD Review** című folyóiratot, az igényes zenerajongó lapját példányban.

- egy évre: a bolti árnál 252 forinttal olcsóbban, **3300** forintért.
 fél évre: a bolti árnál 76 forinttal olcsóbban, **1700** forintért.

Megrendelő neve:

Címe:(város, község, kerület).....(utca, tér, ltp.)
(házsám).....(emelet, ajtó)(irányítószám)

Az előfizetési díjat

- a részemre küldendő átutalási postautalványon számla ellenében, átutalással egyenlítem ki.

A megrendelőlapot az alábbi címre kérjük feladni:

AMFISZ Kft. 1025 Budapest, Mandula u. 31. Fax: 212-4782

GRAMOFON

MINDENT VAGY SEMMIT

Mindent vagy semmit!

Kedd, szerda, csütörtök

MTV2, 21.30

Mindent vagy semmit! – ahol a tudás hatalom, de néha hallgatni is arany!

Mindent vagy semmit!

– új időpontban az MTV2-n... és aki sohasem hiányozhat: a játékvezető, Vágó István!

Kedd, szerda és csütörtök este milliókkal együtt szurkoljon ön is a lángelmék bajnokainak!

Tartalmas szórakozást mindenkinek!

AUDITORIUM • AVANTGARDE ACOUSTIC • DUNAUDIO • ETALON
L'AUDITEUR • MAGIC SOUND • MERLIN AUDIO • SÖUND ARTS AUDIO

BUDAPEST HIGH END S H O W

Hotel Atrium Hyatt 1051 Budapest Roosevelt tér 1.

A világ legszínvonalasabb audio készülékei 1997. november 7-9.

TÁMOGATÓK
SZTEREÓ MAGAZIN BUDAPEST RÁDIÓ GRAMOFON